

RIKSREVISIONEN

RiR 2010:7

Inställda huvudförhandlingar i brottmål

ISBN 978 91 7086 216 8

RiR 2010:7

Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2010

Till regeringen
Justitiedepartementet

Datum: 2010-04-22
Dnr: 31-2008-1028

Inställda huvudförhandlingar i brottmål

Riksrevisionen har granskat inställda huvudförhandlingar i brottmål. Resultatet av granskningen redovisas i denna granskningsrapport.

Företrädare för Regeringskansliet, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen samt berörda tingsrätter, åklagarkammare och polismyndigheter har fått tillfälle att faktagranska och i övrigt lämna synpunkter på utkast till rapport.

Rapporten överlämnas till regeringen i enlighet med 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Rapporten överlämnas samtidigt till Riksrevisionens styrelse.

Rapporten innehåller slutsatser och rekommendationer som avser Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen samt tingsrätterna i storstadsområdena. Riksrevisionen kommer att följa upp granskningen.

Riksrevisor *Eva Lindström* har beslutat i detta ärende. Revisionsledare *Tina Malmberg* har varit föredragande. Programansvarig *Tina J Nilsson* och revisionsdirektör *Hans Seyler* har medverkat vid den slutliga handläggningen.

Eva Lindström

Tina Malmberg

För kännedom:
Domstolsverket
Rikspolisstyrelsen
Åklagarmyndigheten

Attunda tingsrätt
Göteborgs tingsrätt
Malmö tingsrätt
Nacka tingsrätt
Solna tingsrätt
Stockholms tingsrätt

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Bakgrund och granskningens inriktning	13
1.1 Motiv till granskning	13
1.2 Syfte och revisionsfrågor	14
1.3 Inriktning och avgränsning	14
1.4 Utgångspunkter för granskningen	15
1.5 Genomförande	16
2 Problemet med inställda förhandlingar	19
2.1 Hur stort är problemet?	19
2.2 Skillnader mellan storstadstingsrätterna	22
2.3 Orsaker till inställda huvudförhandlingar	24
2.4 Inställda förhandlingar är kopplat till mängdbrott	26
3 Kostnader och tidsåtgång för inställda huvudförhandlingar	29
3.1 Kostnader för olika typfall och tidsåtgång för olika huvudförhandlingar	29
3.2 Kostnaden för en inställd huvudförhandling är främst beroende av två dimensioner	30
3.3 Resultat av kostnadsberäkningen	30
4 Myndigheternas och domstolarnas handläggning och beredning inom brottmålsprocessen	35
4.1 Huvudförhandling kräver noggrann planering	35
4.2 Delgivningsförfarandet är centralt	39
4.3 Problemet med inställda förhandlingar tas inte upp i utbildningar för domstolarna	49
5 Myndigheternas och domstolarnas samverkan och styrning	53
5.1 Samverkan är inte tillräckligt strukturerad	53
5.2 Uppföljning av inställda förhandlingar når inte domstolarna	56
5.3 Återhållsam ledning och styrning av de centrala myndigheterna	58
6 Regeringens styrning	63
6.1 Regeringens direkta åtgärder har varit att ge uppdrag till Domstolsverket	63
6.2 Otydliga krav på samverkan	65
6.3 Regeringens anslagstilldelning har bidragit till ett ökat inflöde av brottmål till tingsrätterna	67
6.4 Begränsade resultat av indirekta insatser	68
7 Slutsatser och rekommendationer	75
7.1 Effektivare hantering av mängdbrotten är en viktig del av lösningen	75
7.2 Delgivningen fungerar inte på ett ändamålsenligt och effektivt sätt	76
7.3 Betydande brister i samverkan	78
7.4 Domstolsverket är alltför passivt	78
7.5 Regeringsuppdragen är avgränsade och saknar helhetssyn	79
7.6 Regeringen har inte följt upp lagändringar	79
7.7 Ny delgivningslag är positivt men löser inte problemet	80
7.8 Behov av översyn av gällande lagstiftning	81
7.9 Riksrevisionens rekommendationer	82
Referenser	83
Bilaga 1 Ordlista	89
Bilaga 2 Brottmålsprocessen	91
Bilaga 3 Aktgranskningen	101

Sammanfattning

Riksrevisionen har granskat varför så många huvudförhandlingar i brottmål ställs in vid tingsrätterna i storstadsområdena - Stockholm, Göteborg och Malmö.

Granskningens bakgrund och syfte

Problemet med inställda huvudförhandlingar är känt sedan många år tillbaka. De senaste 15 åren har ungefär var fjärde huvudförhandling i brottmål i landets tingsrätter ställts in. Delgivningssvårigheter och utevaro är två primära orsaker till att tingsrätten fattar beslut om att ställa in. Orsaker till utevaro kan kopplas till brister i delgivningen samt att det finns en ovilja att komma till förhandlingar bland personer som medvetet håller sig undan. Inställda förhandlingar får negativa konsekvenser både för enskilda personer som kallas till förhandlingen och för domstolarnas möjligheter att avsluta mål i rimlig tid. De leder till ineffektivitet, rättssäkerhetsproblem och höga kostnader. Även om det i det enskilda fallet kan vara befogat att ställa in en förhandling finns en uppfattning på tingsrätterna att den totala andelen inställda huvudförhandlingar är alltför hög. Riksrevisionen har därför funnit skäl att granska bakomliggande orsaker och den handläggning och beredning som sker vid berörda domstolar och myndigheter inför det att brottmål ska avgöras vid huvudförhandling i tingsrätten. Syftet har också varit att beräkna kostnader förknippade med inställda förhandlingar i brottmål. Granskningen har ett processperspektiv med fokus på de beredande handläggningsprocesser som föregår en huvudförhandling i brottmål.

Riksrevisionens granskning är avgränsad till förhållandena i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö och utgår från de sju tingsrätter som är verksamma i dessa områden. Granskningen omfattar regeringen och Regeringskansliet, de centrala myndigheterna Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen. Även polismyndigheterna (inklusive stämningsmannaverksamheten) som är knutna till storstadsområdena har granskats.

Datainsamlingen har baserats dels på dokumentstudier och intervjuer, dels på en aktgranskning av totalt 748 brottmålsakter på de sju aktuella tingsrätterna.

Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser

Granskningen visar att de åtgärder som regering, domstolar och myndigheter inom rättsväsendet hittills vidtagit avseende inställda förhandlingar inte har varit tillräckliga. Riksrevisionens bedömning är därför att regering, domstolar och centrala myndigheter inom rättsväsendet genom bättre ledning, samverkan och ett resultatinriktat arbetssätt kan minska problemets omfattning. Dessutom menar Riksrevisionen att det kan finnas skäl att se över lagstiftningen.

Huvudförhandlingar i komplicerade mål som ställs in med kort varsel utgör största kostnaden

Riksrevisionens kostnadsberäkning visar att omkring 20 procent av de inställda huvudförhandlingarna står för 80 procent av den totala kostnaden för inställda förhandlingar, vilken under två veckor i mars uppgick till närmare 1,2 miljoner kronor vid storstadstingsrätterna. Kostnaden för komplicerade mål där förhandlingen ställs in med kort varsel kan uppgå till tiotusentals kronor, medan kostnaden i enkla mål där huvudförhandlingen ställs in mer än tre dagar i förväg begränsar sig till ett par hundra kronor. Huvudförhandlingar i komplicerade mål som ställs in med kort varsel utgör en minoritet men står alltså för den kostnadsmässigt största delen.

Inställda förhandlingar har kopplingar till mängdbrott

Granskningen visar att inställda huvudförhandlingar ofta är kopplade till så kallade mängdbrott. Typiskt för mängdbrottshanteringen är långa handläggningstider som bidrar till att kontaktuppgifter riskerar bli inaktuella och försvårar delgivningsförfarandet. Långa handläggningstider för mängdbrott är ett problem som regeringen uppmärksammat genom att lägga ut ett gemensamt uppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket. Uppdraget ska redovisas i maj 2010. Kortade utredningstider vid Polisen, tidiga avslut av ärenden där så är möjligt, korrekta kontaktuppgifter och hög kvalitet i förundersökningar är väsentligt för att komma åt problemet med hög andel inställda förhandlingar.

Delgivningssvårigheter är den enskilt vanligaste orsaken till inställda förhandlingar

Delgivningssvårigheter är den enskilt vanligaste orsaken till inställda huvudförhandlingar. Granskningen visar att det finns flera problem och brister när det gäller delgivning. Kontakt- och adressuppgifter som överlämnas från åklagaren till tingsrätten i samband med stämningsansökan

är inte sällan felaktiga eller inaktuella. För tingsrätterna innebär detta merarbete. En annan brist är att utbildning och erfarenhetsutbyte i delgivningsfrågor för tingsrätternas personal har ägnats liten uppmärksamhet. Dessutom är det svårt att få en rättvisande bild av resultatet av den verksamhet som bedrivs av stämningmännen vid Polisens delgivningscentraler, eftersom det inte finns någon systematisk eller enhetlig uppföljning av verksamheten.

Vidare har stämningmännens verksamhetsstöd – Delgivningssystemet – allvarliga brister. Systemet är ofta utsatt för driftstörningar, söktiderna är långa och systemet är inte heller nationellt heltäckande, trots att detta varit syftet. Delgivningssystemet är inte synkroniserat med Polisens övriga verksamhetsstöd och register. Därmed får poliser i yttre tjänst endast information om en bråkdel av alla de personer som söks för delgivning. Riksrevisionens bedömning är att poliser i yttre tjänst i högre grad skulle kunna medverka till att svårdelgivna personer delges.

Riksrevisionen menar att Rikspolisstyrelsen brustit när det gäller ansvaret för stämningmännens kompetensutveckling och koppling till den yttre polisverksamheten, samt när det gäller att tillhandahålla ett fungerande nationellt verksamhetsstöd. Rikspolisstyrelsen har inte heller sett till att delgivningscentralerna ges förutsättningar för att följa upp sin verksamhet.

För litet utrymme för kompetensutveckling och praxisdiskussioner

Kompetensutveckling och praxisdiskussioner på domstolarna är en av flera åtgärder för få ned antalet inställda huvudförhandlingar. Riksrevisionen menar att Domstolsverket och domstolscheferna inte i tillräcklig omfattning tagit sitt ansvar på detta område. Domstolsverket har varit för passivt när det gäller att påverka innehållet i och skapa tillfällen till kompetensutveckling och praxisdiskussioner, exempelvis om lagändringar och reformer som har betydelse för problemet med inställda förhandlingar. Domstolsverket bör ta ett ökat ansvar för att sprida information om olika erfarenheter och arbetssätt mellan domstolarna.

Samverkan saknar struktur

Handläggning och beredning inför huvudförhandling förutsätter samverkan mellan – och inom – de granskade myndigheterna och domstolarna. Riksrevisionen har funnit att en stor del av den samverkan som sker i dag är personbunden och bygger på lösningar som avser enskilda ärenden och mål. Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen har inte i tillräcklig utsträckning lyft upp samverkansfrågorna till central nivå för att hitta former för strukturerad samverkan. Därmed saknas förutsättningar för att den operativa samverkan ska fungera på ett bra sätt.

Domstolsverkets styrning och uppföljning är passiv

Domstolsverket har begränsade möjligheter att styra domstolarna som är självständiga i den dömande verksamheten. Men Riksrevisionen menar att Domstolsverkets utrymme att påverka domstolarna när det gäller inställda förhandlingar är större än vad myndigheten förutsätter, exempelvis vad gäller kompetensutveckling och praxisdiskussioner. Domstolsverket bör också kunna förse domstolarna med de uppföljningsdata som behövs för att angripa frågan om inställda förhandlingar.

Bristande samverkan inom Polisen

Stämningmannaverksamheten vid delgivningscentralerna har inte samordnats med övrig polisverksamhet. Rikspolisstyrelsen har inte verkat för att samarbetet mellan delgivningscentraler och poliser i yttre tjänst kommer till stånd inom Polisen. Poliser i yttre tjänst måste engageras i delgivningsarbetet och stämningmannaverksamheten vid delgivningscentralerna måste göras känd inom polisorganisationen som en väsentlig del av rättskedjan.

Uppdrag har enbart riktats till Domstolsverket

Regeringen har gett ett antal uppdrag till Domstolsverket att kartlägga omfattning och orsaker till inställda förhandlingar, varav ett senast 2009. Uppdragen har till innehållet varit likartade och enbart riktats till Domstolsverket, och inte till övriga centrala myndigheter inom rättsväsendet. För att tydliggöra behovet av samverkan mellan myndigheter och domstolar bör regeringen ha en tydligare helhetssyn i uppdrag till rättsväsendets myndigheter.

Det kan finnas skäl att se över lagstiftningen

Antalet inställda huvudförhandlingar kan delvis minskas inom ramen för gällande lagstiftning genom att effektivisera handläggnings- och beredningsprocesserna. Men problemet med hög andel inställda förhandlingar gör samtidigt att behovet av ändrad lagstiftning skulle kunna övervägas. Det gäller särskilt möjligheten att döma i den tilltalades utvaro i fler fall än vad som är möjligt i dag.

Riksrevisionens rekommendationer

Rekommendationer till regeringen

- Ge berörda myndigheter och domstolar i uppdrag att gemensamt finna arbetssätt och samverkansformer där delgivningen är central och som bidrar till att minska problemet med inställda huvudförhandlingar.
- Följ upp lagändringar som genomförts med syfte att effektivisera brottmålsprocessen.
- Överväg behovet av skärpt lagstiftning och en utökning av möjligheten att kunna döma i den tilltalades utvaro i fler fall.

Rekommendationer till Domstolsverket

- Säkerställ att problemet med inställda huvudförhandlingar och dess konsekvenser tas upp i utbildningar för domstolens personal.
- Utnyttja de forum som finns och uppmuntra till dialog och erfarenhetsutbyten inom och mellan domstolarna.
- Återför uppföljningsdata om inställda huvudförhandlingar i samband med Domstolsverkets budgetdialoger med domstolarna.

Rekommendationer till Rikspolisstyrelsen

- Utöka samarbetet mellan stämningmännen och den polisiära verksamheten. Samordna samtliga polisresurser så att dessa i högre utsträckning involveras i delgivningsarbetet.
- Utred behovet av utökade befogenheter för polis i yttre tjänst i samband med delgivning.
- Förbättra delgivningscentralernas systemstöd och integrera detta med Polisens övriga register och verksamhetssystem.
- Säkerställ en samordnad, systematisk och löpande uppföljning av delgivningsverksamheten.

Rekommendationer till tingsrätterna

- Planera, skapa utrymme och uppmuntra kontinuerlig kompetensutveckling och praxisdiskussion

1 Bakgrund och granskningens inriktning

1.1 Motiv till granskning

Problemet med inställda huvudförhandlingar är känt sedan många år tillbaka. De senaste 15 åren har ungefär var fjärde huvudförhandling i brottmål i landets tingsrätter ställts in. Delgivningssvårigheter och utevaro vid huvudförhandlingar är två primära orsaker till att tingsrätten fattar beslut om att ställa in. Orsaker till utevaro kan kopplas till brister i delgivningen samt att det finns en ovilja att komma till förhandlingar bland personer som medvetet håller sig undan. Inställda förhandlingar får negativa konsekvenser både för enskilda personer som kallats till förhandlingen och för domstolarnas möjligheter att avsluta mål i rimlig tid. Att ställa in förhandlingar medför förseningar, bringar oreda i domstolarnas planering och bidrar till att domstolarna dras med ett stort antal ärenden som ligger i balans och väntar på att sättas ut till förhandling. Detta förhållande leder till ineffektivitet, rättssäkerhetsproblem och höga kostnader. Inte minst är förtroendefrågan viktig att ha i åtanke. När domstolarna kallar personer till huvudförhandling som inte blir av, riskerar detta bidra till ett minskat förtroende för domstolarnas arbete. För rättsväsendet som helhet kan inställda förhandlingar ytterst få konsekvenser i form av lägre lagföring. Även om det i det enskilda fallet kan vara befogat att ställa in förhandlingen, exempelvis vid sjukdom eller då ny bevisning inkommit, uppger flera tingsrätter att de anser att andelen inställda förhandlingar är obefogat hög.

Sedan nittiotalets första hälft har bakomliggande orsaker till inställda huvudförhandlingar uppmärksammats och utretts av bland andra. Riksrevisionsverket 1994¹ och Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor mellan 1999 och 2005.² Vissa lagändringar i rättegångsbalken och delgivningslagen genomfördes 2001. Så sent som i mars 2009 genomförde Domstolsverket en enkätundersökning ute på tingsrätterna för att undersöka orsaker till inställda huvudförhandlingar.³ Trots dessa olika insatser är andelen inställda förhandlingar i stort sett

¹ RRV 1994:16 *Inställda förhandlingar i brottmål*, Riksrevisionsverket.

² Arbetsgruppen för processrättsliga frågor vid Domstolsverket upphörde 2005.

³ *Huvudförhandlingar i brottmål - redovisning av ett regeringsuppdrag*, Domstolsverket, april 2009.

oförändrad över tid. Regeringens uppdrag till Domstolsverket har ensidigt utgått ifrån tingsrätternas perspektiv och direkta orsaker till inställda förhandlingar. Riksrevisionen har därför funnit att det finns skäl att granska bakomliggande orsaker till problemet och den handläggning och beredning som sker vid ansvariga myndigheter och domstolar inför det att brottmål ska avgöras vid huvudförhandling i tingsrätt.

1.2 Syfte och revisionsfrågor

Riksrevisionens syfte är att granska problemet med inställda huvudförhandlingar i brottmål. Utgångspunkten är att granska effektiviteten i handläggning och beredning vid myndigheter och domstolar och söka orsaker till varför brister uppstår. Syftet är också att göra en kostnadsberäkning för att ytterligare belysa problemet med inställda förhandlingar.

Revisionsfrågorna i granskningen är:

- Har regeringen gett förutsättningar för en effektiv process inför huvudförhandlingar i brottmål så att antalet inställda förhandlingar kan minimeras och hanteras effektivt?
- Samverkar och planerar ansvariga myndigheter och domstolar så att riskerna för inställda förhandlingar minimeras?
- Styr ansvariga myndigheter sin beredningsprocess inför huvudförhandlingar i brottmål så att olägenheterna vid inställda huvudförhandlingar minimeras?

1.3 Inriktning och avgränsning

Granskningen har ett processperspektiv med fokus på de beredande handläggningsprocesser som föregår huvudförhandlingen i brottmål.

Huvudsaklig fokus för granskningen är processen från stämningsansökan till huvudförhandling. Riksrevisionens granskning omfattar inte kvaliteten i polis- och åklagarledda förundersökningar. Granskningen omfattar inte heller den dömande verksamheten vid tingsrätterna.

Flera av de problem som har med delgivning att göra är främst knutna till förhållanden i storstäder, där anonymitet och svagare social kontroll gör det relativt lätt att hålla sig undan delgivning jämfört med på mindre orter. Granskningen har därför varit avgränsad till förhållandena i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö och utgår från de sju tingsrätter som är verksamma i dessa områden. Fem av dessa ligger i

Stockholmsområdet, nämligen Attunda, Nacka, Stockholm, Södertörn och Solna tingsrätter. De två andra är Göteborgs tingsrätt (vilken sedan oktober 2009 är sammanslagen med Mölndals tingsrätt) och Malmö tingsrätt. Med denna avgränsning fångar vi upp en dryg tredjedel av det totala antalet brottmål vid landets samtliga tingsrätter.

Riksrevisionens granskning omfattar regeringen och Regeringskansliet (Justitiedepartementet) samt centrala myndigheter inom rättsväsendet: Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen.

Granskningen omfattar även planerings- och handläggningsprocesser inför huvudförhandlingar i brottmål som förekommer vid tingsrätter och åklagarkamrar i storstadsområdena samt polismyndigheter som är knutna dit (inklusive delgivnings- och stämningsmannaverksamheten vid dessa polismyndigheter).

1.4 Utgångspunkter för granskningen

Regeringens övergripande mål för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet.⁴ Ett gemensamt mål för den kriminalpolitiskt inriktade verksamheten är att se till att den som begått brott lagförs.⁵

Varken riksdag eller regering har ställt upp några specifika mål för andelen inställda huvudförhandlingar i brottmål vid tingsrätterna. Däremot finns i regleringsbrevet 2009 för Sveriges Domstolar uttalade mål om att mål och ärenden i den dömande verksamheten ska handläggas på ett rättssäkert och effektivt sätt samt att balanser och omloppstider ska minska väsentligt.

Samtidigt har regeringen i propositionen *Åtgärder mot inställda huvudförhandlingar i brottmål vid tingsrätterna m.m.* (prop. 2000/01:108) påpekat att inställda förhandlingar leder till påtagliga konsekvenser för rättssäkerhet, kostnader, effektivitet samt måluppfyllelse i form av målbalanser och omloppstider.⁶ Vid riksdagens behandling av propositionen uttalade Justitieutskottet, i likhet med vad som angetts i propositionen, bland annat följande: "De inställda huvudförhandlingarna i brottmål leder till negativa konsekvenser i flera avseenden. Framför allt utgör de enligt utskottets mening en risk för rättssäkerheten; det är av flera skäl angeläget att handläggningen av brottmål inte drar ut på tiden. Den omständigheten att en förhandling ställs in innebär vidare effektivitetsförluster och stora kostnader för samhället och enskilda."

⁴ Prop. 2009/10:1 (utg.omr. 4 avsnitt 3.3).

⁵ Prop. 2009/10:1 (utg.omr. 4 avsnitt 3.1).

⁶ Prop. 2000/01:108 *Åtgärder mot inställda förhandlingar i brottmål i tingsrätterna m.m.*, s. 15-16.

En effektiv brottmålsprocess är beroende av ansvariga myndigheters och domstolars insatser, måluppfyllelse och inbördes samverkan. Domstolar, åklagare och polis har olika roller och ansvar i den förberedande processen. Såväl de brottsutredande myndigheterna (det vill säga polismyndigheterna och Åklagarmyndigheten) som domstolarna har krav på sig att samverka och arbeta effektivt.⁷ Enligt budgetlagen ska en hög effektivitet eftersträvas, vilket innebär att den statliga verksamheten ska bedrivas så att de av riksdagen beslutade målen i så hög grad som möjligt uppnås inom ramen för tillgängliga resurser.⁸

Enligt regeringsformen är domstolarna självständiga i sin rättstillämpande verksamhet. Självständigheten innebär att varken riksdag, regering eller någon myndighet får bestämma hur domstolen ska döma i ett enskilt fall eller i övrigt tillämpa rättsregler i ett enskilt fall.⁹

Avslutningsvis kan framhållas att de regelverk som styr brottmålsprocessen och delgivningingsförfarandet, det vill säga rättegångsbalken (1942:740) och delgivningingslagen (1970:428), sätter ramarna för Riksrevisionens bedömningar.

1.5 Genomförande

För att besvara granskningens revisionsfrågor har följande metoder använts:

- Dokumentstudier.
- Aktgranskning av brottmål på de sju aktuella tingsrätterna.
- Kostnadsberäkning för tingsrätterna i storstadsområdena och rättsväsendets myndigheter på grundval av bland annat aktgranskningen.
- Intervjuer på myndigheter och domstolar.

Inledningsvis har dokumentstudier genomförts av styrdokument, författningar och förarbeten, uppföljningar av tidigare granskningar av inställda huvudförhandlingar samt genomgång av Domstolsverkets statistik.

Därefter har en *aktgranskning* av totalt 748 mål genomförts på de sju tingsrätterna under en tvåveckorsperiod i mars månad 2009.¹⁰ Samtliga

⁷ Se bland annat 6 § förvaltningslagen (1986:223), 6 § myndighetsförordningen (2007:515) och 7 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.

⁸ 1 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten anger att statens verksamhet ska eftersträva hög effektivitet och iaktta god hushållning. Se även prop. 1995/96:220 *Lag om statsbudgeten*.

⁹ 11 kap. 2 § regeringsformen.

¹⁰ Tvåveckorsperioden avser tiden mellan den 9 och 20 mars 2009, samma period som Domstolsverket hade en enkät ute på samtliga tingsrätter om orsaker till inställda förhandlingar i brottmål (se Domstolsverkets rapport *Huvudförhandlingar i brottmål – redovisning av ett regeringsuppdrag*, som redovisades den 15 april 2009).

inställda huvudförhandlingar och ett representativt urval av de genomförda förhandlingarna under perioden har ingått i aktgranskningen. Denna har dels varit grund för intervjuer och närmare analys av effektivitetsbrister som ger upphov till inställda förhandlingar, dels varit underlag för den *kostnadsberäkning* som gjorts för att belysa vilka kostnader som är förenade med inställda förhandlingar i brottmål. Kostnadsberäkningen har avsett *storstadsområdena*, i linje med granskningens övriga inriktning och avgränsning. Utifrån olika typfall har kostnadskonsekvenser i relation till olika problem och egenskaper hos målen belysts. Som komplement till kostnader belyses även tidsåtgång, det vill säga nedlagd arbetstid för de olika förberedelser som olika personer lagt ned i förberedelser inför olika huvudförhandlingar. Samhällsekonomiska kostnader är exkluderade. Se vidare kap 3.

En *referensgrupp* med sakkunniga från domstolarna och myndigheterna inom rättsväsendet har bistått projektgruppen med aktuella uppgifter, så som olika sakförhållanden som ligger till grund för kostnadsberäkningen. Beräkningarna har genomförts av en extern konsult i samråd med Riksrevisionen.

Efter aktgranskningen har *intervjuer* genomförts på de sju aktuella tingsrätterna, vid åklagarkamrarna, delgivningscentralerna vid Polisen i Stockholm, Göteborg och Malmö samt med utredare och handräckningsgrupp vid Polisen i Göteborg och Stockholm. Slutligen har företrädare för Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten samt Justitiedepartementet intervjuats.

Revisor Jeanette Ahle har medverkat i granskningen.

Före detta generaldirektören Anders Eriksson, tidigare ordförande i Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU) och med bakgrund som domare har varit extern referensperson. Anders Eriksson har lämnat synpunkter på upplägget av granskningsarbetet och på den redovisning som lämnas i denna granskningsrapport.

2 Problemet med inställda förhandlingar

Det finns en bred samsyn bland rättsväsendets myndigheter att inställda huvudförhandlingar i brottmål är ett angeläget problem. Konsekvenserna av inställda förhandlingar kan sammanfattas i fyra punkter:

- Handläggningstiderna för brottmål förlängs och merarbete uppstår vid domstolar och myndigheter.
- Centrala mål för rättsväsendet om rättssäkerhet, effektivitet och rättstrygghet uppnås inte till fullo.
- Kostnaderna ökar väsentligt.
- Allmänhetens förtroende för rättsväsendet minskar.

Riksrevisionens aktgranskning visar att varje gång en huvudförhandling i brottmål ställs in försenas handläggningen i målet med i genomsnitt fyra månader (medelvärde). Detta innebär bland annat att målsägandens och vittnens minnesbilder försämras och att förhörspersoner kan bli svårare att nå. Att kvaliteten på vittnesutsagor och olika underlag försämras med tiden innebär i sin tur minskad rättssäkerhet.

Vidare leder inställda förhandlingar till merarbete vid domstolarna när delgivning och utskick av stämning och kallelser måste göras på nytt. Om förhandlingen ställs in samma dag som den skulle hållits, måste dessutom ersättning betalas ut till försvarare, målsäganden, vittnen och tolkar.¹¹ Återkommande inställda förhandlingar påverkar även allmänhetens förtroende för rättsväsendets myndigheter negativt. Samtidigt riskerar domstolarna att te sig maktlösa när de inte lyckas slutföra mål.

2.1 Hur stort är problemet?

Riksrevisionens aktgranskning på de sju storstadstingsrätterna visar att den genomsnittliga andelen inställda förhandlingar var 28 procent i storstadsområdena (se tabell 1). Aktgranskningen avsåg två veckor i mars 2009. Andelen tillgängliga akter var 92 procent av samtliga. Under samma period genomförde Domstolsverket en enkät vid landets tingsrätter om omfattning och orsaker till inställda förhandlingar där svarsandelen för

¹¹ Konsekvenserna av handläggningstider, merarbete och kostnader har framförts i prop. 2000/01:108 *Åtgärder mot inställda förhandlingar i brottmål vid tingsrätterna m.m.* s. 15-16.

storstadsområdena var drygt 50 procent.¹² Andelen inställda förhandlingar var enligt Domstolsverkets enkät 25 procent i storstadsområdena. Riksrevisionens lägre bortfall i aktgranskningen kan vara en förklaring till denna differens. Det var främst inställda huvudförhandlingar som ställts in mer än tre dagar i förväg som utgjorde skillnaden mellan Riksrevisionens aktgranskning och Domstolsverkets enkät.

Tabell 1. Andel inställda huvudförhandlingar i brottmål i procent för hela landet och genomsnitt för sju storstadstingsrätter

	Domstolsverkets statistik					RiR:s aktgranskning	Domstolsverkets enkät
	2005	2006	2007	2008	2009	2 veckor i mars 2009	2 veckor i mars 2009
Samtliga tingsrätter	21,7	22,2	21,6	22,3	22,5		23,5
Tingsrätter i storstadsområdena	25,2	26,4	25,6	25,8	24,6	28	25

Källor: Domstolsverkets statistik, Riksrevisionens aktgranskning och Domstolsverkets enkät i mars 2009.

Domstolsverket kan löpande ta fram hur många huvudförhandlingar i brottmål som ställs in utifrån domstolarnas verksamhetsstöd Vera och sedan jämföra detta antal med totala antalet utsatta huvudförhandlingar. Andel inställda förhandlingar 2009 var 22,5 procent för hela landet och 24,6 procent i storstadsområdena (se tabell 1). Andelen inställda förhandlingar påverkas av olika faktorer, av vilka vissa är av registreringsteknisk natur. Ett sådant exempel som iaktogs vid Riksrevisionens aktgranskning var att en i praktiken inställd förhandling registreras i verksamhetsstödet Vera som genomförd när förhandlingen ropats på (förhandlingen är då formellt öppnad), men där tingsrätten efter ett fåtal minuter fattat beslut om att ställa in förhandlingen.¹³ Enbart procentandelen kan därför ge en något skev bild av problemet med inställda förhandlingar.

¹² *Huvudförhandlingar i brottmål – redovisning av ett regeringsuppdrag*, Domstolsverket, april 2009.

¹³ Domstolsverkets försökte undvika denna felkälla i sin enkät genom en särskild instruktion. Registreringen i Vera har dock följt en praxis som gett felaktiga registreringar, eller varit vacklande. Hur registreringen i verksamhetsstödet Vera fungerat kan utläsas i en skrivelse från Domstolsverket till Riksrevisionen 2009-03-31. I juni 2009 gick dock Domstolsverket med hänvisning till varierande praxis, ut med en icke bindande rekommendation till domstolarna att i fortsättningen inte registrera dessa förhandlingar som genomförda. Se *Anvisningar för registrering av inställt möte*, Domstolsverkets hemsida, www.domstol.se, 2009-06-24.

Tabell 2. Antal inställda och genomförda huvudförhandlingar, avgjorda brottmål samt antal domar 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Samtliga tingsrätter					
Inställda huvudförhandl.	17 098	17 943	17 842	20 531	16 903
Genomförda huvudförhandl.	61 807	62 756	64 750	71 476	58 332
Avgjorda brottmål	67 636	70 341	73 938	82 707	85 760
Antal domar	55 568	56 765	58 467	65 800	67 983
Tingsrätter i storstäder					
Inställda huvudförhandl.	7 440	7 975	7 898	8 623	7 092
Genomförda huvudförhandl.	22 081	22 265	22 984	24 766	21 777
Avgjorda brottmål	24 363	25 335	26 420	29 429	31 611
Antal domar	19 419	19 955	20 539	22 754	24 422

Källa: Domstolsverkets statistik.

Av tabell 1 framgår att andelen inställda förhandlingar 2009 enligt Domstolsverket var ungefär densamma som 2008. Sedan 2005 har det varit en svag ökning för hela landet, samtidigt som *antalet* inställda förhandlingar har minskat, vilket framgår av tabell 2. Detta gäller för såväl hela landet som de sju storstadstingsrätterna. År 2008 var andelen högst för att sedan minska avsevärt 2009.

Av tabellen framgår att den relativt konstanta *andelen* inställda huvudförhandlingar är en följd av att det totala antalet utsatta huvudförhandlingar (genomförda *och* inställda) minskade betydligt mellan 2008 och 2009. Detta har inte berott på någon minskad inströmning av brottmål till tingsrätterna. Antalet avgjorda brottmål har istället fortsatt att öka konstant. Den näraliggande och även mest troliga förklaringen till detta är att fler brottmål avgjorts utan att gå till huvudförhandling.

Brottmål kan avgöras utan huvudförhandling när åklagaren fattar beslut att avsluta målet på annat sätt, exempelvis genom att lägga ned åtalet eller ge åtalseftergift. Målen kan också avslutas utan att åtal väcks, nämligen om de initierats genom en begäran om offentlig försvarare eller målsägarbiträde varefter förundersökningen inte ger anledning att väcka åtal. En häkningsframställan initierar också ett mål vid tingsrätten, vilket inte heller med nödvändighet leder till att åtal väcks. Det har skett en viss ökning av sådana avgöranden hos åklagaren under senare år. Andelen ligger kring 20 procent för hela landet och ett par procentenheter högre i storstadsområdena. I november 2008 genomfördes vidare reformen *En modernare rättegång* (EMR)¹⁴ som gjort det möjligt för tingsrätterna att i enklare mål avkunna dom utan att målet tas upp till huvudförhandling

¹⁴ Se prop. 2004/05:131 *En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol* samt prop. 2007/08:139 *En modernare rättegång – några ytterligare frågor*.

(så kallad dom på handlingarna).¹⁵ I tabellen illustreras effekten av denna reform av att avgöranden genom domar ökat samtidigt som antalet huvudförhandlingar minskat under perioden. År 2009 avkunnades betydligt fler domar än det hölls huvudförhandlingar, vilket inte varit fallet tidigare. Domstolsverket har inga uppgifter om hur många domar som tagits på handlingarna, men denna tendens är dock tydlig för hela landet och också i storstadsområdena.

2.2 Skillnader mellan storstadstingsrätterna

Samtidigt som det finns en samsyn bland tingsrätternas personal om att andelen inställda förhandlingar är alltför hög ger i synnerhet domare på tingsrätterna uttryck för att situationen är betydligt bättre på den egna tingsrätten än generellt. Av Domstolsverkets statistik framgår att omloppstider¹⁶ och benägenheten att utnyttja ny lagstiftning genom att i högre grad utföra dom på handlingarna mätt som antal avkunnade domar i förhållande till genomförda huvudförhandlingar mellan tingsrätterna skiljer sig åt (se tabell 3).

Tabell 3. Andel inställda huvudförhandlingar (huf), domar per genomförd huf och omloppstid för 75:e percentilen för brottmål 2009.

Tingsrätt	% inst huf / RiR	% inst huf / DV	Domar i förhållande till genomförda huf 2009 / DV	Omloppstid mån 75:e perc
Attunda	28	21,0	1,09	7,0
Göteborg	25	18,3	1,10	9,1
Malmö	29	23,7	1,01	5,0
Nacka	31	24,9	1,12	6,0
Solna	28	25,7	1,23	6,7
Stockholm	31	31,0	1,12	4,7
Södertörn	24	24,4	1,18	4,1

Källor: Riksrevisionens aktgranskning samt Domstolsverket 2009.

Göteborgs tingsrätt har en relativt låg andel inställda förhandlingar medan omloppstiderna är jämförelsevis långa. Samma tendens, fastän svagare, finns vid *Attunda tingsrätt*. Båda dessa tingsrätter är genomsnittliga när det gäller att avgöra brottmål på annat sätt än genom huvudförhandling.

¹⁵ 45 kap. 10 a § rättegångsbalken (1942:740). De brottmål som kan avgöras på handlingarna är de där ingen svårare påföljd än böter är aktuell och när huvudförhandling inte begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.

¹⁶ Omloppstid är i praktiken synonymt med handläggningstid.

Solna tingsrätt är den tingsrätt där denna möjlighet tycks ha utnyttjats mest. Samtidigt är värdena för andelen inställda förhandlingar och omloppstider genomsnittliga vid *Solna tingsrätt*.

Tre av tingsrätterna har klarat regeringens mål för 2009, nämligen att 75 procent av målen inte ska ha längre omloppstid än fem månader.¹⁷ Av dessa tre har *Södertörns tingsrätt* en relativt låg andel inställda huvudförhandlingar och samtidigt ganska många mål som avgjorts med dom på annat sätt än genom huvudförhandling. *Stockholms tingsrätt* har en hög andel inställda förhandlingar och ett genomsnittligt antal mål avgjorda på annat sätt än genom huvudförhandling, medan *Malmö tingsrätt* ligger genomsnittligt i fråga om inställda förhandlingar och ganska få domar utan huvudförhandling.

Aktgranskningen visar även att i synnerhet *Göteborgs tingsrätt* (och i viss mån *Attunda tingsrätt*) i genomsnitt satte ut huvudförhandlingen vid en senare tidpunkt efter det att stämningsansökan kommit in än övriga tingsrätter, medan förhållandet var det motsatta på *Södertörns* och *Malmö tingsrätter*. I de fall målet satts ut till flera huvudförhandlingar, till följd av att tidigare ha ställts in, återfanns ett mönster där *Göteborg tingsrätt* och *Attunda tingsrätt* visade längre tider mellan utsättningstillfällena (genomsnitt på cirka ett halvår), medan *Södertörn* och *Malmö* utmärkte sig för relativt korta mellantider (omkring två tre månader i genomsnitt).

Att *Södertörns tingsrätt* har en ganska låg andel inställda huvudförhandlingar och, i motsats till *Göteborg*, relativt korta omloppstider visar att det inte går att dra direkta slutsatser om sambandet mellan olika nyckeltal. Däremot kan man säga att *Södertörn* är den tingsrätt som i stort har goda resultat när det gäller de nyckeltal som presenterats. Enligt den rapport om *Domstolarnas inre arbete* som Statskontoret presenterade i oktober 2009¹⁸, är det svårt att påvisa allmänna samband mellan exempelvis organisationsform och effektivitet. Däremot pekade Statskontoret på olika framgångsfaktorer som vikten av ett fungerande kansli, delegeringsgraden inom kansliet och förtroendet för ledningen. *Södertörns tingsrätt* är en relativt nybildad tingsrätt. Den är resultatinkriktad och har haft en tydlig ambition att i största möjliga mån undvika inställda förhandlingar.

¹⁷ När man räknar ut vilka domstolar som klarat regeringens mål används inte exakt samma målunderlag som Riksrevisionen utgått från. Detta innebär att tiden för 75:e percentilen i snitt blir något längre i avrapporteringen till regeringen.

¹⁸ *Domstolarnas inre arbete – en utvärdering*, Statskontorets rapport 2009:20.

2.3 Orsaker till inställda huvudförhandlingar

2.3.1 Delgivningssvårigheter är den enskilt vanligaste orsaken

Riksrevisionens aktgranskning visar direkta orsaker till att förhandlingar ställts in (se tabell 4), dvs. det motiv till att förhandlingen ställdes in som angetts av tingsrätten. Den enskilt vanligaste direkta orsaken till att tingsrätten fattar beslut om att ställa in är att den tilltalade inte blivit delgiven stämning och/eller kallelse och inte heller inställde sig.

Tabell 4. Orsaker till inställd förhandling vid sju storstadsrätter. Procentandel av 309 inställda förhandlingar. Mer än ett svarsalternativ var möjligt.

Angiven orsak	Procent med angiven orsak
Den tilltalade inte delgiven stämning och/eller kallelse och inställde sig inte heller	40
Målsägande ej delgiven	0
Vittne ej delgivet	4
Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	7
Målsägande/vittne delgiven men inställde sig inte	3
Förhinder anmält i förväg	17
Advokat /byte av advokat	4
Ej huvudförhandling	5
Annat processuellt hinder ¹⁹	26

Källa: Riksrevisionens aktgranskning 2009.

I 44 procent av fallen hade delgivningen inte genomförts avseende part eller annan person som ska höras av rätten. Orsakskategorin "annat processuellt hinder" utgörs av 26 procent av de inställda förhandlingarna. Nästan en tredjedel av dessa (eller 8 procent av samtliga inställda förhandlingar), kan föras tillbaka på att tilläggsstämningar mot den tilltalade kommit in till tingsrätten innan huvudförhandlingen hunnit hållas.

Av tabell 4 framgår att det förekommer att vittnen och målsäganden inte delges eller att de uteblir från huvudförhandlingar. Vid intervjuer på tingsrätterna har påpekats att detta snarast blivit mer vanligt under senare år. Riksrevisionen har uppmärksammat problemet med att vittnen på grund av att de känt sig rädda inte vågat komma till huvudförhandlingar. Riksrevisionen har dock inte granskat behovet av vittnesskydd särskilt.

¹⁹ Annat processuellt hinder kan bland annat vara nytt åtal (så kallad tilläggsstämning), att ny personutredning måste göras, att försvarare eller tolk måste förordnas.

2.3.2 *Bakomliggande orsaker till delgivningsproblem*

Bakomliggande orsaker till bland annat delgivningsproblem (se tabell 4) är knutna till handläggning och beredning av brottmål och de eventuella brister som uppstått där. Det kan vara fråga om att brottmål beretts alltför länge av åklagare, polis och tingsrätt så att bevisunderlag försämrats och adressuppgifter hunnit bli inaktuella. Kanske skulle beslut om personutredning fattats tidigare eller planeringen kunnat läggas upp på annorlunda sätt. Det handlar alltså om brister i arbetssätt och arbetsformer som myndigheter och domstolar själva kan påverka.

Men orsaker till delgivningssvårigheter kan också vara att de personer som söks för delgivning är svåra att få tag på eller medvetet håller sig undan. *Särskilt svårdelgivna* personer innebär speciella utmaningar för domstolarna och myndigheterna. Svårare fall är hemlösa personer, personer som saknar fast adress och som flyttar omkring, som bor hos bekanta eller på härbärgen eller personer som medvetet håller sig undan i hopp om att undgå huvudförhandling. En grupp som inte omedelbart kan bli föremål för delgivning är de personer som befinner sig på fri fot och som försvinner till utlandet, där de inte kan nås av svenska myndigheter. I dessa olika fall är det inte realistiskt att tro att det räcker med att skicka ut stämningar och kallelser brevledes. Dessa personer måste aktivt sökas. Tingsrätterna kan i dessa svårare fall anlita stämningsman vid Polisens delgivningscentraler. Särskilt svårdelgivna personer utgör alltid ett osäkerhetsmoment för tingsrätterna eftersom de inte kan förutse om delgivningen kommer att lyckas eller om personen ändå, trots att delgivningen inte lyckats, kommer att infinna sig till förhandlingen.

En grundläggande betingelse för bland annat delgivningen är de principer som styr rättssystemet. I Sverige i motsats till vissa andra länder, såsom exempelvis Danmark och Belgien, läggs ett stort ansvar på domstolar och myndigheter att delge personer och få parter att infinna sig i rätten. I motsvarande mån begränsar vårt rättssystem ansvaret för den enskilde att hålla myndigheter och domstolar informerade om aktuella kontaktuppgifter och ta konsekvenserna av eventuell utevaro.

Problemet med svårdelgivna personer kan angripas främst på två sätt. Dels genom effektiva arbetsmetoder och eftersökningar av personer som ska infinna sig i rätten, dels genom att skärpa rättsliga regler för att kunna komma åt personer som medvetet försöker hålla sig undan.

2.4 Inställda förhandlingar är kopplat till mängdbrott

Inställda förhandlingar och delgivningsproblem har en koppling till så kallade mängdbrott, som inte är alltför allvarliga eller svårutredda. Detta förhållande bekräftas av Riksrevisionens aktgranskning och intervjuer på domstolar och rättsväsendets myndigheter. Vid allvarligare brott är den misstänkte ofta häktad, och därmed kan tingsrätten vara säker på att han eller hon kommer till förhandlingen.

Regeringen har definierat mängdbrott som ”brott beträffande vilka förundersökning enligt gällande reglering leds av en polismyndighet”.²⁰ Rättegångsbalken anger att en förundersökning kan ledas av polismyndighet om saken är av enkel beskaffenhet.²¹ Enligt det så kallade fördelningscirkuläret som Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen gemensamt utformat, ska brott av enkel beskaffenhet anses vara bland annat misshandel, stöld, snatteri, tillgrepp av fortskaffningsmedel, bedrägeri, våld och hot mot tjänsteman, vissa trafik- och narkotikabrott och brott mot knivlagen. För övriga brott ska brott anses vara av enkel beskaffenhet om inte svårare straff än sex månaders fängelse kan följa på brottet.²² Det är denna typ av brott som ställer till en stor del av problemen med inställda huvudförhandlingar. Många gånger är fråga om personer som återkommande återfaller i brott, vilket leder till att huvudförhandling inte hinner hållas innan ett nytt åtal blir aktuellt (så kallade tilläggsstämningar).

Problemet med inställda huvudförhandlingar och mängdbrottslighet har gemensamma nämnare, även om inte alla inställda huvudförhandlingar hänför sig till mängdbrott. Exempel på detta är långa handläggningstider från brottsanmälan till avslut i form av domar och vikten av att kunna avsluta ärenden tidigt när så är möjligt.

Långa handläggningstider vid polis och åklagare ökar risken för inställda förhandlingar

Handläggningstiderna vid polis och åklagare innan ärenden och mål når tingsrätterna är ofta lång. Därmed ökar riskerna för att kontaktuppgifter blir inaktuella, att underlag behöver uppdateras eller kompletteras samt att exempelvis vittnens minnesbilder och motivation att medverka minskar. Därtill ökar risken för tilläggsstämningar, som i sin tur kan vara skäl att ställa in en förhandling samt att delgivning av svårdelgivna personer måste göras om. Riksrevisionens aktgranskning visar ett medelvärde på åtta månader för

²⁰ Se Ju2009/3950Å. Uppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv samverkan och handläggning av mängdbrott (*Mängdbrottsuppdraget*).

²¹ 23 kap. 3 § i rättegångsbalken.

²² Rikspolisstyrelsens respektive Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål (RPSFS 2009:11 och ÅFS 2005:9), även kallat *fördelningscirkuläret*.

den tid som förlöpt från det att brottet begicks till det att stämningsansökan ingetts. I vissa ärenden uppgick tiden från brott till stämningsansökan till flera år. Bedrägeribrotten utmärker sig särskilt. Medelvärdet var nästan två och ett halvt år och 25 procent av dessa hade legat hos polis och åklagare i mer än fyra år.

Justitieombudsmannen (JO) har vid flera tillfällen granskat handläggningstiderna inom rättsväsendet. I en rapport från juni 2008 riktades skarp kritik mot både åklagare och polis i Stockholmsområdet för långsam handläggning av förundersökningar.²³ I februari 2010 riktade Justitieombudsmannen likaledes mycket skarp kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län för långsam handläggning av bedrägeriärenden.²⁴

Regeringen har särskilt uppmärksammat mängdbrotten och gett Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen i uppdrag att vidta åtgärder för ökad effektivitet och förbättrad samverkan vid mängdbrott.²⁵ Regeringen har hänvisat till att den totala handläggningstiden från det att brottsanmälan inkom till dess att dom meddelas fortfarande är för lång.²⁶

Allt ska inte upp till huvudförhandling

När det är möjligt i det enskilda fallet ska huvudförhandling undvikas, lagstiftarens intentioner är inte att alla brott ska lagföras genom dom och huvudförhandling i domstol. Intentionen är att det endast är sådana brott där lagstiftningen inte ger andra alternativ som ska lagföras genom huvudförhandling i domstol. Omvänt innebär detta att avseende brott där lagstiftningen ger alternativ i form av beslut från polis (ordningsbot) eller från åklagare (strafföreläggande, åtalsunderlåtelse, avgränsning av förundersökning) eller när det är fråga om åtal för brott som tingsrätten kan avgöra genom dom på handlingarna, så ska dessa alternativ i första hand övervägas.²⁷

Närmare 1,5 miljoner brottsanmälningar gjordes under 2009.²⁸ I flera av dessa fall finner man ingen misstänkt eller de utreds inte vidare av andra skäl. En del av dem avslutas hos Polisen genom att ordningsbot föreläggs.

²³ Chefsjustitieombudsman Mats Melin, dnr 2672-2008.

²⁴ Chefsjustitieombudsman Mats Melin, dnr 2576-2009.

²⁵ Uppdraget ska redovisas i maj 2010.

²⁶ Ju2009/3950/Å, Uppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv samverkan av mängdbrott (Mängdbrottsuppdraget).

²⁷ Det händer dock att man ställer in en utsatt huvudförhandling med hänvisning till att dom kan tas på handlingarna. Detta kan då vara antingen en korrigering av att man inte redan gjort det tidigare eller ett sätt att minska konsekvenserna av en inställd förhandling genom att utnyttja en *möjlighet* som fanns men att huvudalternativet ändå varit att genomföra förhandlingen.

²⁸ Polisens årsredovisning 2009 avsnitt 5.3.1.2 och figur 1, Rikspolisstyrelsen.

I åter andra fall sammanförs flera anmälningar och leder så småningom till ett enda åtal. År 2009 avgjordes således omkring 85 000 brottmål i tingsrätten, varav knappt 60 000 vid huvudförhandling (jämför tabell 2).

Genom att tillämpa de olika alternativa lagföringsformerna minskas inte bara risken för presumtiva inställda förhandlingar. Det ökar dessutom tingsrätternas utrymme att avsätta tid till de brottmål som inom rimlig tid och på ett rättssäkert sätt ska avgöras genom huvudförhandling.

3 Kostnader och tidsåtgång för inställda huvudförhandlingar

3.1 Kostnader för olika typfall och tidsåtgång för olika huvudförhandlingar

Att tingsrätterna ställer in huvudförhandlingar är förenat med kostnader. Höga kostnader kan uppstå på två sätt. Dels kan en totalt sett hög kostnad orsakas av ett fåtal inställda huvudförhandlingar där var och en är kostsam. Dels kan en hög kostnad bero på inställda förhandlingar som var och en inte är särskilt kostsam, men där det stora antalet föranleder en totalt sett hög kostnad.

Riksrevisionens kostnadsberäkning avser storstadsområdena (Stockholm, Göteborg och Malmö) i linje med granskningens övriga inriktning och avgränsning. Kostnadsberäkningen omfattar huvudförhandlingar i brottmål under två veckor i mars 2009 och utgår från Riksrevisionens aktgranskning under samma period. Samhällsekonomiska kostnader är exkluderade.

År 1994 gjorde dåvarande Riksrevisionsverket en beräkning av totala kostnader för inställda huvudförhandlingar för hela landet (67 miljoner kronor, exkl. samhällsekonomiska kostnader).²⁹ Till skillnad från beräkningen 1994 avser alltså Riksrevisionens kostnadsberäkning endast storstadsområdena.

Syftet med Riksrevisionens kostnadsberäkning är att möjliggöra *jämförelser av olika typfall* av huvudförhandlingar. Som komplement till kostnader belyses även *tidsåtgång*, det vill säga nedlagd arbetstid för de olika förberedelser som exempelvis försvarare, åklagare och tingsrättens domstolssekreterare och beredningspersonal lagt ned, inför olika typer av huvudförhandlingar. Kostnadsberäkningen avser till största delen kostnaden för den tidsförlust som uppstått i samband med de inställda huvudförhandlingarna, det vill säga arvodes- och lönekostnader för den personal som nedlagt tid på olika förberedelser samt vistelse i rättssalen i väntan på att beslut fattas om att ställa in förhandlingen. Med andra ord motsvarar beräkningen en värdering av den tid som inblandade parter lagt

²⁹ RRV 1994:16 *Inställda förhandlingar i brottmål*, Riksrevisionsverket.

ned i målet. Den största ekonomiska effekten av de inställda förhandlingarna står sannolikt att finna i problemet med ökade balanser som blir en konsekvens när mål skjuts på framtiden och väntetider uppstår.

De beräkningar som redovisas i detta kapitel bör betraktas som resurser som, till åtminstone någon del, borde ha kunnat användas för att genomföra fler huvudförhandlingar till en för staten oförändrad kostnad. Flertalet av kostnaderna avser till stor del mer eller mindre fasta kostnader för olika personalgrupper som i många fall arbetar i ett konstant ärendeflöde.

3.2 Kostnaden för en inställd huvudförhandling är främst beroende av två dimensioner

Riksrevisionens beräkning visar att främst två dimensioner har betydelse för vad en inställd huvudförhandling kostar. För det första har det att göra med *när i tiden* huvudförhandlingen ställs in. Riksrevisionen har gjort en indelning i tre olika kategorier enligt följande: inställd mer än tre dagar i förväg, en till tre dagar i förväg och inställd samma dag.

För det andra beror kostnaden av hur *omfattande eller tidskrävande* förhandlingen är. Faktorer som påverkar förhandlingstiden är exempelvis antal aktörer och antal åtalspunkter. För varje inblandad aktör har en schablonkostnad beräknats i form av tid och ersättningar. Även brottstyp kan ha inverkan på förhandlingstiden i domstol, exempelvis tar brottmål med kvinnofridskränkning ofta längre tid.³⁰ Här har Riksrevisionen gjort en indelning av tre kategorier av huvudförhandlingar: kort, medellång och lång huvudförhandling. Omfattningen bestäms utifrån hur många aktörer som är inblandade.³¹

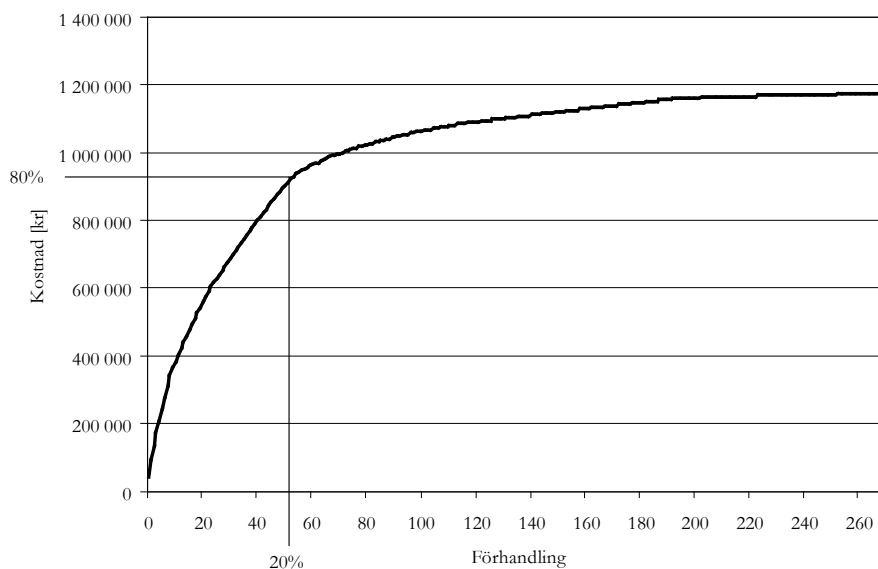
3.3 Resultat av kostnadsberäkningen

Riksrevisionens beräkning visar att de sju aktuella tingsrätternas totala kostnad för inställda huvudförhandlingar i brottmål uppgick till närmare 1,2 miljoner kronor under två veckor i mars 2009. Samtliga beräkningar av kostnader och tidsåtgång avser dessa två veckor. Vidare framgår av kostnadsberäkningen att det är cirka 20 procent av huvudförhandlingarna som utgör 80 procent av den totala kostnaden. (Se diagram 1).

³⁰ Enligt uppgift från den referensgrupp med sakkunniga från myndigheterna inom rättsväsendet som bistått Riksrevisionen med anledning av kostnadsberäkningen.

³¹ Förhandlingarna i aktgranskningen delades in i kategorier enligt följande: *kort* förhandling utgörs av max två aktörer plus eventuell tolk, *lång* förhandling utgörs av mer än sju aktörer och slutligen *medellång* förhandling som ligger mellan de två andra kategorierna.

Diagram 1. Ackumulerad kostnad (kr) för inställda förhandlingar (sorterade i storleksordning med avseende på kostnad)

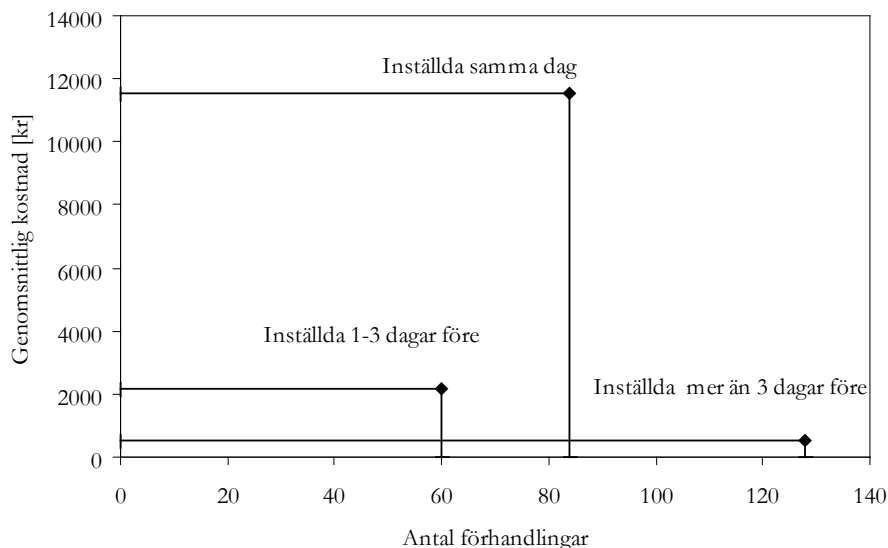
Vidare visar beräkningen att kostnaden för att ställa in en huvudförhandling samma dag är väsentligt högre än när en förhandling ställs in i förväg. Att ställa in en huvudförhandling samma dag motsvarar en *genomsnittlig* kostnad om drygt 11 000 kronor, vilket kan jämföras med inställda huvudförhandlingar som sker mer än tre dagar innan, där kostnaden i genomsnitt uppgår till drygt 500 kronor. (Se tabell 5).

Tabell 5. Genomsnittlig kostnad (kr, avrundade tal) för inställda förhandlingar uppdelat efter när i tiden förhandlingen ställdes in.

Förhandlingen inställd...	Antal	Andel	Medelkostnad
Samma dag	84	31 %	11 600
1 – 3 dagar innan	60	22 %	2 200
Mer än 3 dagar innan	128	47 %	550

I diagram 2 nedan redovisas motsvarande uppgifter som i tabell 5 ovan. Ytan för de olika "boxar" som illustreras i diagrammet motsvarar den totala kostnaden för förhandlingarna som ställs in samma dag, en till tre dagar före respektive mer än tre dagar före huvudförhandling. Exempelvis kan den totala kostnaden för inställda förhandlingar en till tre dagar före beräknas som antal förhandlingar (60 stycken) multiplicerat med genomsnittlig kostnad (2 189 kronor). Som framgår av diagrammet utgör inställda förhandlingar som ställs in samma dag den i särklass största totalkostnaden.

Diagram 2. Genomsnittlig kostnad [kr] och antal inställda förhandlingar uppdelat efter när i tiden förhandlingen ställdes in.

Eftersom kostnaden till största delen utgörs av personalkostnader kan även *tidsåtgång* för olika förhandlingar beräknas. I tabell 6 nedan framgår tidsåtgången för personal vid domstolar och för åklagare. Exempelvis visar tabellen att personal vid de sju aktuella tingsrätterna lade ned drygt tio arbetsveckor per *månad* på förhandlingar som ställdes in samma dag. Av tabell 6 framgår också att åklagarens arbetsbörda relativt sett påverkas mest av om en förhandling blir inställd samma dag.

Tabell 6. Total tidsåtgång (timmar) för inställda förhandlingar uppdelat efter när i tiden förhandlingen ställdes in.

Förhandlingen inställd...	Domstol	Åklagare	Totalt
Samma dag	213	231	444
1 – 3 dagar innan	59	48	107
Mer än 3 dagar innan	120	0	120
Summa	391	279	670

Genom att dela upp förhandlingarna på såväl komplexitet som inställelsetid kan en mer nyanserad bild av kostnaderna ges. Enligt Riksrevisionens kostnadsberäkning består huvuddelen av de inställda förhandlingarnas kostnad (75 procent) av förhandlingar som ställs in samma dag och förhandlingar som är medellånga eller långa, motsvarande 19 procent av förhandlingarna.

Utöver de resultat som redovisats ovan har även andra variabler tagits fram utifrån olika omständigheter i förhandlingarna, exempelvis kostnader för inställda förhandlingar, uppdelat efter förekomst av häktning, brottstyp och antal gånger som förhandlingar tidigare ställts in i målet. Riksrevisionen

har dock inte funnit några betydande variationer för dessa variabler. Beräkningarna av kostnader visar inte heller att stämningssmannadelgivning skulle höja den genomsnittliga kostnaden för inställda förhandlingar. Gemensamt för beräkningarna är att de visar att det är dyrare att ställa in huvudförhandlingar samma dag samt att kostnaden avgörs av hur många olika aktörer och parter som är inblandade i det enskilda målet.

4 Myndigheternas och domstolarnas handläggning och beredning inom brottmålsprocessen

4.1 Huvudförhandling kräver noggrann planering

Planering och förberedelser vid domstolarna inför huvudförhandling innebär bland annat att hitta en tid som passar alla involverade personer, att boka förhandlingssal, delge sökta personer och skicka ut stämning och kallelser. Det är inte ovanligt att det i brottmål förekommer flera tilltalade, och även flera målsägande, vilket ställer ytterligare krav på ansträngningarna att hitta tider som passar involverade personer. Vid tolkningsbehov måste tingsrätten även boka och kalla tolkar. Dessutom kan sakkunniga åberopas och yttranden från representanter för bland annat frivården behövas. I mål där den tilltalade sitter häktad ska kriminalvården kontaktas för att anordna transport av den häktade till huvudförhandlingen. Sammanfattningsvis kräver huvudförhandling noggrann planering.

Det händer ibland att *försvarare* inte kan komma till en förhandling på grund av andra åtaganden. Enligt företrädare för tingsrätterna leder detta sällan till inställda förhandlingar, eftersom försvararna nästan alltid hittar en ersättare (så kallad substitution). Under intervjuer med både åklagare och domare har det dock framkommit att försvararna i mindre komplicerade mål ibland träffar sin klient för första gången nära inpå en utsatt huvudförhandling. Detta medför en ökad risk för att försvararen i ett sent skede åberopar ny bevisning och tingsrätten tvingas ställa in huvudförhandlingen eftersom det kan föranleda behov av kompletterande utredningsåtgärder. Riksrevisionens aktgranskning ger stöd för att förhandlingar har fått ställas in på grund av både substitution och ny bevisning.

Vissa tingsrätter upplever problem med *tolkar*, antingen för att de inte kommer till förhandlingen, eller för att de inte är tillräckligt kompetenta för simultantolkning och därmed förlänger förhandlingstiden. Det har även framkommit att det är brist på tolkar för vissa språk. Vidare förekommer det att tolkförmedlingarna strax före en huvudförhandling meddelar tingsrätten att tolk saknas. Ibland saknas också uppgift från åklagaren om behov av

tolk. Tingsrätterna försöker ofta lösa frågan genom att under pågående huvudförhandling få tag i en tolk som kan närvara per telefon.

I de flesta fall ska rätten vid huvudförhandling i brottmål bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. *Nämndemännen* är inte anställda vid domstolarna utan har ett offentligt uppdrag i den dömande verksamheten, nämligen att fungera som garant för att avgöranden i domstol ligger i linje med den allmänna rättsuppfattningen i samhället.³² Företrädare för tingsrätterna har uppgett att nämndemän relativt ofta inte inställer sig i tid till huvudförhandlingen eller helt uteblir. Samtidigt uppger dock tingsrätterna att nämndemännen oftast går att nå per telefon och uppmanas att infinna sig i rätten med kort varsel. Tingsrätterna uppger att nämndemännen sällan utgör skäl till att en förhandling måste ställas in, men i likhet med de uteblivna tolkarna kan de medföra förseningar och i förlängningen förskjutningar i hela dagsschemat. I värsta fall kan följderna bli att förhandlingar måste ställas in på grund av tidsbrist. Flera tingsrätter menar att vissa nämndemän inte alltid tar sitt uppdrag på allvar och kommer försent av den anledningen.

4.1.1 Olika rutiner för utskick av kallelse

Det finns olika rutiner för utskick av kallelse vid tingsrätterna. Riksrevisionen har uppmärksammat att *Göteborgs tingsrätt* ofta följer en rutin att först delge den tilltalade stämningen och därefter, en tid senare när stämningen är delgiven och klar, sätta ut målet till huvudförhandling och skicka ut kallelse till parterna och de som ska höras. Vid andra tingsrätter är rutinen vanligen att samordna delgivning av stämning och kallelse genom att skicka ut båda samtidigt efter inkommen stämningsansökan. Som framgick av kapitel 2 (tabell 3) hade *Göteborgs tingsrätt* både längre omloppstider och lägre andel inställda förhandlingar i förhållande till de övriga storstadstingsrätterna. Om handläggningstiden ökar uppstår risker som kan leda till att förhandlingen måste ställas in. Men samtidigt kan en längre planeringstid (och därmed längre omloppstid) användas för en bättre planering och leda till att förhandlingar med större säkerhet faktiskt blir av.

Det förekommer också att tingsrätter, sedan delgivning genomförts, påminner personer om att huvudförhandling ska hållas vid viss tidpunkt för att undvika utevaro. Lunds tingsrätt skickar exempelvis regelmässigt påminnelser via SMS. Denna form av påminnelser sker dock inte vid någon av tingsrätterna i storstadsområdena som Riksrevisionen granskat.

³² Valbar till nämndeman är myndig svensk medborgare som till yrket inte är praktiserande jurist.

4.1.2 Tilläggsstämningar för svårdelgivna personer är en orsak till längre handläggningstider

En situation som är besvärlig att hantera för tingsrätterna är när en svårdelgiven person återkommande begår nya brott. När delgivning skett och innan huvudförhandling hunnit hållas, händer det inte sällan att ett nytt åtal väcks mot den tilltalade (en så kallad tilläggsstämning). Den tilltalade måste då delges stämning på nytt. Riksrevisionens aktgranskning visar att inkomna tilläggsstämningar var orsaken till inställda förhandlingar i åtta procent av fallen.³³ Tilläggsstämningar är ett vanligt problem när det gäller mängdbrott och är en orsak till längre handläggningstider, samtidigt som längre handläggningstider i sig ökar risken för tilläggsstämningar. *Malmö tingsrätt* pekar på att det är vanligt att ungdomar vid upprepade tillfällen begår nya brott. De blir då aktuella i flera mål och utredningar med risk för att fler stämningar läggs på hög. Det leder till att man hamnar i en ond spiral med flera inställda förhandlingar.

Praktiska lösningar mellan tingsrätt och åklagare förekommer

Tilläggsstämningar innebär oftast att tingsrätterna får ställa in, planera om, och sammanföra samtliga åtal till en och samma huvudförhandling. Delgivning måste ske på nytt. De flesta tingsrätter och åklagarkamrar uppger att man så gott det går försöker komma fram till smidiga lösningar i det enskilda fallet genom att informera varandra om situationen. Ett exempel på denna samverkan kan vara att den tilltalade är delgiven åtal för två fall av fortkörning och det sedan kommer en tilläggsstämning som avser ytterligare en fortkörning. Åklagaren underlättar då ibland för tingsrätten genom att behålla stämningsansökan för att ge in den till rätten under själva huvudförhandlingen. Därmed ordnas delgivningen på plats under huvudförhandlingen och tilläggsstämningen kan förhoppningsvis bedömas i samma dom som övriga åtal. Detta förfarande uttrycks av flera tingsrätter och åklagarkamrar som att åklagaren har stämningsansökan "med sig i väskan". Vanligtvis är inte tingsrätten medveten om när åklagaren har sådana stämningar med sig men anser att planeringen underlättas så länge det inte handlar om brott som höjer det samlade straffvärdet. Både tingsrätter och åklagarkamrar poängterar att förfarandet endast tillämpas vid enklare mål som exempelvis rattfylleri och fortkörning, där de åtalade gärningarna som regel har erkänts av den tilltalade. Kräver däremot tilläggsstämningen vittnesförhör eller annat, måste tingsrätten sätta ut en ny huvudförhandling.

³³ Tilläggsstämningar utgör 31 procent av kategorin "annat processuellt hinder" som orsak till en inställd förhandling (som i sin tur motsvarar totalt 26 procent). Omräknat utgör tilläggsstämningar drygt 8 procent av totala antalet inställda förhandlingar ($31\% \times 26\% = 8,06\%$). (Se i Riksrevisionens aktgranskning, bilaga 3).

Södertörns tingsrätt uppger att man försöker notera på de uppropplistor som sänds till åklagarna huruvida den tilltalade delgivits eller inte. Åklagaren kan utifrån denna information själv besluta om och när han eller hon ska komma in med tilläggsstämning. Några tingsrätter uppger att de numera oftare delar upp åtalen på flera huvudförhandlingar för att hänsyn ska tas till andra kallade personer i målet, samt att en snabb lagföring ibland väger tyngre än den tilltalades intresse av att få påföljdsfrågan bedömd i ett sammanhang.

En möjlighet åklagaren har är att meddela åtalsunderlåtelse.³⁴ I regel handlar det i dessa fall om enklare brott eller snarlika brott som den tilltalade redan står åtalad för.

4.1.3 *Tingsrätterna chansar med huvudförhandling*

När varken tingsrätt eller stämningsman lyckats med en delgivning, i så måtto att man inte har fått fram ett delgivningsbevis kan tingsrätterna, under vissa förutsättningar, göra en avvägning och chansa på att den tilltalade ändå kommer till förhandlingen. Det varierar mellan olika tingsrätter hur vanligt förekommande detta är. Exempel på när det kan bli aktuellt att chansa är mål som avser lindrigare brott med få inblandade parter och där eventuella vittnen kan höras per telefon eller där muntlig bevisning saknas (det vill säga vittnen och målsägande). Domstolen gör en bedömning från fall till fall. *Stockholms, Solna och Södertörns tingsrätter* uppger exempelvis att de brukar chansa och sätta ut en "osäker förhandling" strax före lunch, eller sent på eftermiddagarna, för att få så lite spilltid som möjligt om man tvingas ställa in.

En avdelning på *Stockholms tingsrätt* anger samtidigt att man, oavsett målets komplexitet, inte ställer in förhandlingen på förhand om stämning och kallelse inte kommit i retur med "adress okänd". Vid större mål med flera vittnen, målsägande och försvarare är förhandlingstiden uppbokad och därmed anser man att det är lika bra att hoppas på att den tilltalade kommer så att man kan genomföra förhandlingen. Ställs förhandlingen in får tingsrätten då i stället börja om och kalla alla på nytt. Det finns ingen uppföljning av hur ofta en "chansning" lyckas men ambitionen är att på detta sätt föra målet vidare i processen. Delvis olika praxis tillämpas alltså av tingsrätterna när delgivningen inte lyckats.

Ytterligare ett exempel är det som vid vissa tingsrätter benämns som gråting eller storting. Ett aktuellt exempel på detta har nämnts för Riksrevisionen. En avdelning vid *Stockholms tingsrätt* sätter med jämna mellanrum ut ett stort antal huvudförhandlingar vid ett gemensamt klockslag. Det rör sig

³⁴ Åtalsunderlåtelse innebär att åklagaren har rätt att i vissa fall underlåta åtal under förutsättning att inte något väsentligt allmänt eller enskilt intresse åsidosätts.

om enklare mål, där personerna oftast är kända av tingsrätten för att vara svårdelgivna eller sällan bekräfta kallelse genom delgivningskvitto. Vidare är det oftast aktuellt med närvaro av, förutom rätten, endast en tilltalad och en åklagare. Omkring hälften av de tilltalade uppges infinna sig och får då vänta i kö till dess att deras mål kommer upp. Effekten är att åklagare och rätt är på plats men behöver inte bli sysslösa bara därför att ett stort antal mål ställs in. De negativa konsekvenserna är alltså små. Samtidigt lyckas man avgöra ett betydande antal mål.

4.2 Delgivningsförfarandet är centralt

Eftersom det finns ett absolut krav på att stämningen, tillsammans med stämningsansökan och till den fogade handlingar, ska delges den tilltalade måste delgivning ha skett om tingsrätten ska kunna döma i målet, oavsett om det sker efter huvudförhandling eller om dom ges på handlingarna. Delgivningsförfarandet är därmed centralt för brottmålsprocessen. Bestämmelser om delgivning finns i delgivningslagen (1970:428).

Regeringen har, bland annat med anledning av problemen med delgivning, tagit fram ett förslag om en ny delgivningslag.³⁵ Förslaget innebär bland annat att möjlighet till auktorisation av privata delgivningsföretag införs som ett komplement till stämningsmannaverksamheten vid polismyndigheterna, att nya möjligheter som modern teknik ger, tas till vara i högre grad och att ett större ansvar läggs på parter och andra som söks för delgivning i mål eller ärenden.

4.2.1 Svårt att få tag på personer för delgivning

Något under hälften av de inställda förhandlingarna beror på att antingen tilltalade, målsägande eller vittnen inte har kunnat delges (se avsnitt 2.3). I intervjuer vid både tingsrätter och delgivningscentraler framkommer att *särskilt svårdelgivna* personer ofta är missbrukare som flyttar mellan olika adresser, hemlösa eller personer som får sin post till köpta adresser där ingen egentligen bor, men dit posten skickas. Det kan också vara fråga om personer som lämnat landet eller som lever ett till synes ordnat liv men som satt i system att medvetet hålla sig undan myndigheterna i väntan på att ett brott preskriberas (många så kallade mängdbrott har två års preskriptionstid). Flera stämningsmän uppger att hemlösa som sover på olika härbärgen ofta är svåra att nå, bland annat därför att stämningsmännen sällan blir insläppta av personalen som vill undvika "oro och spring" på härbärgena.

³⁵ Ds 2009:28 *Ny delgivningslag m.m.* En proposition bereds för närvarande på Justitiedepartementet.

4.2.2 Delgivning på tingsrätterna

I regel försöker tingsrätterna alltid i första hand att delge personer ordinär delgivning genom brevdeltgivning eller så kallat vitt kort. Det innebär i de flesta fall att en kallelse (i förekommande fall tillsammans med stämningen) skickas per post till den som ska närvara vid förhandlingen. Ett delgivningskvitto som ska skickas i retur till tingsrätten bifogas. Målen i vilka det skickats ut kallelser sätts därefter upp på en bevakningslista och en påminnelse skickas efter tio dagar om delgivningskvittot med namnunderskrift inte inkommit till tingsrätten. Det finns flera olika delgivnings sätt. Hur de beredningsansvariga väljer att delge i det enskilda fallet beror på omständigheterna i målet, om exempelvis en förhandling ställts in tidigare och vilka delgivningsförsök som tidigare gjorts.

Riksrevisionen har iakttagit följande brister och sårbarheter vid tingsrätternas hantering av delgivningsfrågor:

Stämningsansökan innehåller ofta inaktuella kontakt- och adressuppgifter

Ett vanligt problem, enligt en majoritet av tingsrätterna, är att delgivningsförsök misslyckas eftersom de kontaktuppgifter man har tillgång till är inaktuella. Befintliga kontaktuppgifter är de som följt med stämningsansökan när denna kommit in till tingsrätten från åklagarkammaren. Dessa uppgifter har från början tagits fram av polisen som har ett ansvar för att uppgifterna stämmer. Åklagarmyndigheten ska enligt rättegångsbalken lämna in korrekta kontaktuppgifter tillsammans med stämningsansökan till tingsrätten.³⁶ I intervjuer vid tingsrätterna framkommer att det enligt deras uppfattning är alltför vanligt att uppgifterna inte stämmer och ibland saknas till och med uppgifter helt. Gamla id-handlingar liksom kontaktuppgifter från Polisen följer ofta med stämningsansökan utan att ha kontrollerats av åklagarkammaren, trots att det i många fall gått mer än ett år från det att brottet begicks till dess att stämningsansökan nådde tingsrätten. I intervjuer vid flera åklagarkammare menar man att orsaker till detta till viss del kan vara bristande rutiner, slarv eller tidsbrist. Tingsrätterna framhåller att de uppgifter som följt med från Polisen dessutom ofta är osorterade och att det är svårt att reda ut om uppgifterna är aktuella och inte. Domstolssekreterarna måste därför genomföra ett tids- och resurskrävande sorteringsarbete och får ofta påbörja ett arbete med nya eftersökningar.

³⁶ 33 kap. 1 § och 45 kap. 4 § rättegångsbalken.

Delgivning tar mycket tid och kraft vid storstadstingsrätterna

I första hand gör tingsrätten eftersökningar av aktuella adressuppgifter i folkbokföringsregistret. Får de ingen träff där måste de söka vidare. För att veta hur man bör gå till väga krävs förtrogenhet med olika medier och viss kreativitet. Eftersökningar kan göras exempelvis genom sökningar på olika webbplatser. Telefonkontakter kan tas med handläggare på andra myndigheter som frivården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket. Flera domstolssekreterare uppger att de ibland ringer anhöriga och hör sig för, efter en avvägning av hur långt de kan gå. Flera tingsrätter upplever att det är svårt att nå handläggare på vissa myndigheter per telefon. Domstolssekreterare och beredningspersonal vid flera tingsrätter uppger att det inte är självklart att handläggare vid exempelvis socialtjänsten och Försäkringskassan vill lämna ut uppgifter om hemadress och aktuell arbetsplats till tingsrätten. De menar att det inte är ovanligt att exempelvis handläggare vid socialtjänsten inte vill riskera ett sedan länge uppbyggt förtroende till klienterna genom att ge hjälp till rätten. Generellt tar det mycket tid och kraft för domstolssekreterare och beredningsjurister att söka information som kan leda till att få sökta personer delgivna.

Personbundet om tingsrätten ska lyckas med delgivningen

Det är den enskilde domstolssekreteraren eller beredningsjuristen som själv väljer vilka delgivningsmöjligheter som används, utifrån det regelverk som omgärdar delgivningsförfarandet. Domstolssekreterare och beredningsjurister har olika bakgrund och erfarenhet, olika kunskap om vilka delgivningsmöjligheter som finns och hur de kan tillämpas och också olika intresse. De är olika insatta i tillvägagångssätt för att söka information om personer. Alla lägger inte heller ned samma tid och engagemang i delgivningsmomentet. Vissa ger upp fortare än andra och väljer att överlämna delgivningen till stämningsman. Det finns alltså ett handlingsutrymme för domstolssekreterare och annan beredningspersonal att själva avgöra hur de ska gå tillväga och när det kan anses vara befogat att lämna frågan vidare till en stämningsman. Huruvida delgivningen lyckas eller inte i det enskilda fallet blir därmed i betydande grad personbundet.

Domstolsverket tillhandahåller handböcker med information och förslag på arbetsrutiner som tingsrätterna kan använda som hjälpmedel. Sådana handböcker finns exempelvis för brottmålshantering och för delgivning. Ytterst faller det på den enskilda tingsrätten och domstolschefen att se till att goda arbetsrutiner tas fram.

De sju storstadstingsrätterna uppger att de har någon form av arbetsbeskrivningar som i olika omfattning beskriver beredningspersonalens rutiner för handläggning av brottmål. På en del tingsrätter har man

avdelningsvis tagit fram dokument anpassade för den egna avdelningen. Några tingsrätter uppger att arbetsbeskrivningar används som stöd i den dagliga verksamheten, medan andra menar att sådana sällan används och dessutom behöver uppdateras.

Malmö tingsrätt har på eget initiativ startat en intern delgivningsgrupp i syfte att se över rutinerna för delgivning. Bakgrunden till initiativet var att man inte varit nöjd med stämningsmännens arbetsinsatser och rutiner kring delgivning, samt att kunskapen om olika delgivningsformer behövde förbättras bland tingsrättens egen beredningspersonal. Tingsrätten uppger att rutiner för delgivning ska arbetas fram.

4.2.3 *Delgivning genom stämningsmän vid Polisens delgivningscentraler*

Om tingsrätten inte lyckas delge en person kan ett formellt delgivningsuppdrag lämnas till särskilt förordnade stämningsmän för så kallad stämningsmannadelgivning som innebär att en person med stämningsmannaberörighet lämnar handlingen till den sökta eller på annat föreskrivet sätt samt upprättar ett intyg över åtgärden.

Riksrevisionens aktgranskning på storstadstingsrätterna visar att i genomsnitt 20 procent av delgivningarna i brottmål lämnas till stämningsman.³⁷ Stämningsmän vid polismyndigheternas delgivningscentraler är civilanställda som har förordnande med behörighet att genomföra delgivning enligt delgivningslagens bestämmelser. Stämningsmännens förutsättningar för att genomföra delgivning skiljer sig främst på fem punkter från de möjligheter som domstolssekreterare och beredningsjurister på tingsrätterna har för att genomföra delgivning. Dessa skillnader är att de

- arbetar med *uppdrag* från en uppdragsgivare (domstolarna är inte de enda uppdragsgivarna),
- har förordnandestatus med behörighet som *stämningsmän*, vilket innebär att de kan utfärda hindersbevis och har befogenhet att intyga att en viss person mottagit en handling,
- har tillgång till Polisens olika register, som misstanke-, brotts- och efterlysningsregister,
- arbetar ute på fältet och aktivt söker upp de personer som ska delges personligen,
- kan ta hjälp av polispatrull i svårare fall.

³⁷ Stämningsmannadelgivning i storstadsområdena: Göteborg 14 procent, Södertörn 19 procent, Attunda 20 procent, Malmö 21 procent, Stockholm 23 procent, Nacka 25 procent och Solna 26 procent.

De tider då stämningmännen inte är i tjänst är det i regel vakthavande befäl vid respektive polismyndighet som kan ta emot och vidareförmedla eventuell information mellan domstolarna och stämningmännen.

Delgivningscentralerna har organiserat arbetet på lite olika sätt, men tycks i många avseenden fungera lika vad avser exempelvis arbetsmetoder.

- *Stockholm*: Här finns totalt 31 heltidsanställda stämningmän, varav 10 arbetar med inre spaning och administration. De 10 åker även ut på fältet och delger när de får tag på sökta personer i spaningsärendena. Delgivningscentralen är indelad i de geografiska områdena nord, syd och city.
- *Göteborg*: Här finns totalt 14 heltidsanställda stämningmän, varav 4 arbetar med inre spaning och administration (uppgifterna gäller för delgivningscentralen för Storgöteborg medan polismyndigheten omfattar hela Västra Götaland).
- *Malmö*: Här finns i dag knappt 10 heltidsanställda stämningmän, varav 4,75 årsarbetskrafter arbetar med inre spaning och administration. De fem fältarbetarna betjänar södra halvan av Skåne med stöd från den inre gruppen.

Vägledning för stämningmännens arbete ges i arbetsbeskrivningar som tagits fram på respektive delgivningscentral. Rikspolisstyrelsen har inte tagit fram något styrdokument om delgivning. Däremot finns allmänna råd framtagna i Rikspolisstyrelsens författningssamling.³⁸

Vanligt är att en stämningssman hanterar omkring 100 öppna ärenden samtidigt, fördelade på olika uppdragsgivare. Från delgivningscentralen i Stockholm uppges att man hanterar 100 ärenden per fältarbetare och månad. I Stockholm har antalet delgivningsärenden från tingsrätterna ökat betydligt under senare tid, vilket enligt stämningmännen kan förklaras av att tingsrätterna använt sig av så kallade avarbetningsstyrkor, som haft till uppgift att arbeta med de många brottmål som blivit liggande, ofta på grund av delgivningsproblem.

Verksamheten vid Polisens delgivningscentraler finansieras genom avgifter med en målsättning att nå full kostnadstäckning. Att anlita stämningssman kostar 250 kronor per uppdrag. Avgiftens storlek fastställs av regeringen och har varit oförändrad sedan början av 1990-talet. Avgiften tas ut oavsett om uppdraget lyckas eller inte. Det finns ingen uppföljning av hur ofta delgivning via stämningssman lyckas eller inte.

Riksrevisionens aktgranskning visar att stämningmännen i genomsnitt (median) av storstadstingsrätterna ges 38 dagar för att genomföra ett delgivningsuppdrag i brottmål. Uppdragen kan dock se väldigt olika ut.

³⁸ RPS FS 2001:9, FAP 611-1; Rikspolisstyrelsens allmänna råd om delgivningsverksamhet.

Ibland lämnar tingsrätterna delgivningsuppdrag där stämningssmannen har en till sex dagar på sig för att försöka delge en person. Företrädare för delgivningscentralerna menar att tingsrätten inte bör vänta för länge med att lämna över ärendet till stämningssman. Enligt stämningssmännen har i många fall just tiden avgörande betydelse för förutsättningen att komma i kontakt med den sökta. Stämningssmannens speciella fördelar och kompetens kommer mest till sin rätt om tiden inte är alltför knäppt tilltagen. Samtidigt menar företrädare för tingsrätterna att behovet av hjälp från stämningssman ofta är som störst när tiden till utsatt huvudförhandling är kort.

Delgivningssystemet – det administrativa stödet – är undermåligt

I delgivningsärendena diarieför och registrerar stämningssmännen i storstadsområdena samtliga kontakt- och adressuppgifter och andra relevanta uppgifter (exempelvis portkoder, alternativa adresser och information om arbetsplatser) i ett eget administrativt verksamhetsstöd kallat Delgivningssystemet. Rikspolisstyrelsen tog fram detta verksamhetsstöd i mitten av 1990-talet specifikt anpassat för delgivningsärenden. Syftet med Delgivningssystemet var att det skulle bli möjligt att arbeta och rapportera mer enhetligt i delgivningsärenden vid de olika polismyndigheterna. Det skulle bli mindre manuellt arbete och samordningen mellan polismyndigheterna skulle förbättras. Exempelvis skulle stämningssmännen kunna se om den person som eftersöktes fanns med i andra öppna ärenden från olika uppdragsgivare.

Dessa syften har dock inte infriats fullt ut eftersom det är frivilligt för polismyndigheterna att ansluta sig till Delgivningssystemet. Endast 13 av landets 21 polismyndigheter har anslutit sig. Samtliga tre polismyndigheter i storstadslänen är anslutna. Frivilligheten har inneburit att det saknas en nationell samordning och överblick i olika delgivningsärenden.

Andra brister med Delgivningssystemet har framkommit i intervjuer med stämningssmän och med handläggare på Rikspolisstyrelsen. Bland dessa märks att den tekniska plattformen är föråldrad och att söktiderna är oacceptabelt långa. Verksamhetsstödet är ofta utsatt för driftstörningar och det händer att viss information försvinner. De tekniska problemen som Delgivningssystemet dras med gör knappast att fler polismyndigheter är motiverade att ansluta sig till verksamhetsstödet.³⁹ En annan konsekvens är att stämningssmannens operativa tid på fältet minskat på grund av den tidskrävande hanteringen i verksamhetsstödet. En väsentlig brist som Riksrevisionen iakttagit är att Delgivningssystemet inte kan kommunicera med Polisens övriga verksamhetsstöd och olika register.

³⁹ Polismyndigheterna betalar ingen avgift för att ansluta sig till Delgivningssystemet.

Få har kunskap om och åtkomst till systemet inom Polisen och öppna ärenden kommer inte fram vid de olika sökningar som görs av Polisens Länskommunikationscentral (LKC, polismyndighetens ledningscentral med ansvar för den operativa ledningen av Polisens ingripandeverksamhet). I en skrivelse ställd till Rikspolisstyrelsen i september 2008 har Polismyndigheten i Stockholms län redogjort för bristerna med Delgivningssystemet och deras konsekvenser.⁴⁰ Rikspolisstyrelsen har tidigare framfört att frågan om verksamhetsstödet inte varit prioriterad på grund av kostnadsskäl men uppger att man nu ska se över den. Myndigheten kan dock inte ange när, om och med vilka medel som bristerna ska åtgärdas. En konferens ska anordnas av Rikspolisstyrelsen i maj 2010 med inbjudan till polismyndigheterna. Syftet är att göra en probleminventering över bland annat handläggning av delgivningsärenden.

Sammanfattningsvis har få av Delgivningssystemets syften uppnåtts och det fungerar inte effektivt som arbetsredskap för stämningmännen. Det möjliggör inte heller en fungerande samverkan kring delgivning inom Polisen.

Delgivningsverksamheten går med stort ekonomiskt underskott

Polisens stämningmannaverksamhet vid delgivningscentralerna går med stort ekonomiskt underskott sedan flera år tillbaka, trots målsättningen att verksamheten ska finansieras med full kostnadstäckning genom den obligatoriska avgiften på 250 kronor per delgivningsuppdrag. Vid utgången av 2009 var det ackumulerade underskottet omkring 200 miljoner kronor. Tills vidare finansieras underskottet för stämningmannadelgivningen genom polismyndigheternas anslag. En vanlig uppfattning bland stämningmännen är att Polisens delgivningscentraler borde anslagsfinansieras. Rikspolisstyrelsen har efter kostnadsberäkningar föreslagit att avgiften höjs till 800 kronor, eller självkostnadspris. Beslut från regeringen om ny avgift väntas kort tid före det att en ny delgivningslag träder i kraft, vilket beräknas ske den 1 januari 2011. En ny kostnadsberäkning ska då göras.

Brist på uppföljning gör att resultaten av stämningmannaverksamheten är oklara

Det finns olika uppfattningar om hur effektiv åtgärden att anlita stämningssman är från tingsrätternas sida. Många positiva omdömen om stämningmannaverksamheten har framkommit under Riksrevisionens intervjuer vid tingsrätterna. Det har exempelvis sagts att verksamheten är serviceinriktad och att det har byggts upp en gedigen erfarenhet liksom att

⁴⁰ Polismyndigheten i Stockholms län, skrivelse 2008-09-03, dnr AA-172-251-2008.

det i vissa fall finns en personkännedom som gör att stämningarna lyckas delge också i till synes hopplösa fall. Men flera tingsrätter framhåller samtidigt att stämningarna alltför ofta misslyckas med uppdragen, att uppdragen ofta avslutas för sent och att man har intrycket att dubbelarbete ofta förekommer mellan tingsrätt och delgivningscentral.

Riksrevisionen har iakttagit att ingen systematisk uppföljning görs över stämningarnas verksamhet, exempelvis hur ofta uppdragen slutas med lyckad delgivning eller hur vanligt det är att uppdragstiden överskrids. Någon delgivningscentral följer upp om de redovisat uppdraget i tid till tingsrätten, däremot inte om de lyckats delge. Enligt Riksrevisionens aktgranskning överskreds tidsplanen i omkring en fjärdedel av uppdragen och då oftast med några dagar eller upp till en vecka. Eftersom verksamheten inte systematiskt följs upp är det svårt för både Rikspolisstyrelsen, polismyndigheterna och delgivningscentralerna att få en bild av resultatet och vilka problem som ofta uppstår. Delgivningscentralerna följer delvis upp sin verksamhet men på olika sätt och med olika kategoridefinitioner. Uppföljningen förutsätter mycket manuellt arbete och ger ingen enhetlighet. Verksamhetsstödet ger inte heller goda förutsättningar för en systematisk uppföljning. Därmed finns inte någon rättvisande bild över delgivningscentralernas resultat. Samtidigt har varje polismyndighet ett ansvar att förordna stämningarna till det antal som behövs i varje polisdistrikt.⁴¹ Det saknas dock enhetliga och tillförlitliga kriterier för att bedöma om stämningarnas verksamhet i storstadsområdena har tillräckliga resurser i dag.

Ingen gemensam utbildning för stämningarna

Stämningarna vid Polisens delgivningscentraler är, som tidigare redogjorts för, civilanställda och de har skiftande bakgrund och erfarenheter. Delgivningscentralen i Stockholm tillhandahåller på eget initiativ omkring en veckas introduktionsutbildning, om bland annat delgivningslagen, för nyanställda stämningarna. Vidare börjar man som ny stämningarna fältarbetet genom att gå ut tillsammans med en mer erfaren stämningarna. En stor del av arbetet handlar om grundläggande psykologi och människokännedom, att kunna ta folk och hantera olika situationer som kan uppkomma i mötet med sökta personer.

Någon gemensam centralt framtagen utbildning för stämningarna finns emellertid inte. Många stämningarna anser att Rikspolisstyrelsen har ett ansvar att tillhandahålla en sådan utbildning, liksom den kompetensutveckling som kontinuerligt måste ske inom området.

⁴¹ 23 § delgivningslagen (1970:428).

4.2.4 *Bristfälligt informationsutbyte mellan tingsrätter och delgivningscentraler*

Ett återkommande problem är att samarbete och informationsutbyte mellan tingsrätter och delgivningscentraler inte fungerar tillfredsställande. Även om arbetsredskapen i någon mån skiljer sig åt utför tingsrätter och delgivningscentraler delvis liknande sökningar för att få tag i en person. Ofta känner man på tingsrätterna en frustration över att samma information tycks "skickas fram och tillbaka mellan tingsrätt och stämningssman utan att ärendet förs framåt". Stämningssmännen menar samtidigt att tingsrätterna inte alltid lämnar relevanta uppgifter om sökta personer, trots att sådana uppgifter ofta finns i akterna hos tingsrätten. De framhåller att det är viktigt att tingsrätten skickar med så fullständiga kontaktuppgifter som möjligt (och uppger att även om personnummer är "A och O" kan det ändå hända att sådant fattas, till exempel när det gäller vittnen). Även alternativa adresser, arbetsplatsuppgifter, telefonnummer till anhöriga och uppgifter om vilka egna åtgärder som tingsrätten vidtagit anges vara av stor betydelse.

Ett dokument som stämningssmännen ofta saknar, en så kallad delgivningsanvisning, som tidigare var regel, är en blankett som medföljer uppdraget från tingsrätten och som innehåller viktig information om hur uppdraget ska genomföras och övriga uppgifter som är nödvändiga.

Flera tingsrätter menar att dokumentationen i hindersbevisen (det vill säga kvittot från stämningssman där olika åtgärder och skälen till att delgivningen inte lyckats ska finnas dokumenterade) ofta är fåordig och otydlig, även om det i vissa fall blivit bättre sedan dokumentationsbristerna påtalats. Otydliga hindersbevis kan försvåra tingsrättens beslut om vilka åtgärder man fortsättningsvis kan vidta.

4.2.5 *Bristande samarbete inom Polisen*

En styrka som framhålls med stämningssmannadelgivning via Polisens delgivningscentraler är att stämningssmännen just tillhör polisorganisationen. Det innebär att de har åtkomst till Polisens interna register som innehåller information och uppgifter som kan vara värdefulla i kartläggningen av en person som är svårdelgiven. Stämningssmännen kan också ta hjälp och stöd från polisgrupper som är specialiserade inom olika områden. Exempel är Krogkommissionen (som har kunskap om dem som arbetar inom krogvärlden), narkotikapolisen, sjöpolisen och den så kallade Plattangruppen i Stockholm (som har kunskap om de nätverk och personer som rör sig på "Plattan" vid Sergels torg). Eftersom en polisman också har stämningssmans befogenhet kan polis tillfälligt ta över ett delgivningsärende om det krävs. Polispatruller kan anlitas som eskort i svårare fall, där den

sökte personen är känd för att vara farlig eller våldsam. Ett sådant samarbete är avhängigt av att en stämningsman lägger ut ett specifikt uppdrag till polisman. Stämningmännen uppger att detta samarbete över lag fungerar bra.

Stämningmannaverksamheten har låg status inom Polisen

Riksrevisionens sammantagna intryck är att stämningmannaverksamheten har låg status inom polisorganisationen. Det tycks finnas en utbredd okunskap om stämningmännens uppgifter och arbetsmetoder inom Polisen. Poliserna har ofta en stor personkännedom om det aktuella svårdelgivna klientelet och kan ofta röra sig i deras närhet. Dessa resurser för delgivning utnyttjas emellertid dåligt. Ett exempel kan hämtas från det ovan nämnda verksamhetsstödet Delgivningssystemet. Här ska alla som är aktuella för delgivning finnas registrerade. Men systemet är inte koordinerat med Polisens övriga register och verksamhetsstöd. Detta får till följd att poliserna i yttre tjänst inte alltid får information om att delgivning är aktuell, exempelvis vid trafikkontroller, tillslag mot kriminella verksamheter eller ingripande mot någon som gjort en överträdelse. När poliserna i yttre tjänst följer den vanliga rutinen att telefonledes ta kontakt med Länskommunikationscentralen (LKC) för att skaffa upplysningar om personer får de inte denna information. Däremot får de underrättelse om efterlysta personer när Länskommunikationscentralen gör slagningar i Polisens register via sökverktyget Wips och sökning genom så kallad "multifråga person". Genom denna åtgärd kan man få träff i ett eller flera av registren samtidigt (efterlysnings-, brotts-, spanings-, anmälnings-, och belastningsregistren). Sökfunktionen Wips kan dock inte få kontakt med Delgivningssystemet eftersom det krävs en särskild sökning för att få fram uppgifter i systemet. En sådan särskild sökning görs i stort sett aldrig. Och även om man skulle göra en separat sökning, visar det sig att det ändå inte är möjligt att se alla öppna ärenden (det vill säga de pågående ärenden som stämningsman arbetar med) i Delgivningssystemet.

Begränsat vad polis i yttre tjänst kan vidta för åtgärder

De enda tillfällen då poliserna i yttre tjänst genom sökverktyget Wips kan få vetskap om att tingsrätten söker en person för delgivning är i de fall där tingsrätten gjort en personefterlysning. Dessa fall ska registreras i efterlysningsregistret som är åtkomligt genom Wips. Flera tingsrätter uppger dock att de har dåliga erfarenheter av personefterlysningar då denna åtgärd sällan ger resultat. Det har i sin tur att göra med att poliserna inte har befogenhet och sällan möjlighet att vidta åtgärder som säkrar att den efterlysta personen verkligen blir delgiven. Poliserna i yttre tjänst kan inte frihetsberöva eller vidta tvångsåtgärder mot någon som är efterlyst

för delgivning eller adressuppgift. Om polisman av andra skäl kan finna anledning att uppehålla den påträffade personen en kortare stund, exempelvis genom att begära att få besiktiga bilen eller liknande, kan dock stämningssman kontaktas och ges möjlighet att komma till plats och genomföra delgivningen. Rutinen i efterlysningsfallen är dock att polisen i yttre tjänst ställer en fråga om vilken adress som tingsrätten kan nå honom eller henne på och samtidigt *informerar* om att tingsrätten söker personen i fråga. Personen kan sedan ge sig iväg utan att de uppgifter som lämnats har kunnat kontrolleras.

Ytterligare en omständighet som försvårar arbetet med delgivningen är att det visat sig svårt att få ut de handlingar som ska delges den som är efterlyst, under de tider då tingsrätten är stängd (kvällar och helger). Delgivning kräver alltså att en mängd praktiska saker verkligen fungerar och samverkar för ett lyckat resultat. Endast när en person visar sig vara efterlyst för att han eller hon är häktad i sin utevaro kan polis i yttre tjänst vidta åtgärder som innebär frihetsberövande.

4.3 Problemet med inställda förhandlingar tas inte upp i utbildningar för domstolarna

All utbildning bygger på frivillighet

Attityder och praxis bland personalen har också betydelse för verksamheten. I synnerhet gäller detta domarnas bedömningar att ställa in en huvudförhandling eller inte. Ytterst är det domstolschefen som ansvarar för verksamheten och det kvalitetsarbete som sker på den enskilda domstolen.⁴² Domstolsverket genomför årligen kompetensinventeringar som visar vilka kompetensutvecklingsbehov som domstolarna bedömer sig ha. Domstolsverket genomför därefter ett antal utbildningsinsatser för domstolpersonal på både central och regional nivå. Domstolsverket anger som sin roll att man enbart ska erbjuda domstolarna utbildningsmöjligheter medan det är upp till domstolarna att utnyttja dem. Utifrån en gemensamt antagen kompetensutvecklingsstrategi ska varje domstol bedöma sitt utbildningsbehov och ytterst är det domstolschefen som, i samråd med personalen, tar ställning till behovet av utbildning. Förutom de utbildningar som Domstolsverket erbjuder och bekostar kan domstolarna på eget initiativ genomföra lokala och regionala insatser för kompetensutveckling. Till sådana insatser kan Domstolsverket ge ekonomiskt stöd. Det kan vara fråga om att anordna seminarier och liknande. Vid kontakter med tingsrätterna har framkommit att det förekommer insatser av detta slag, exempelvis

⁴² Se bland annat 1 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.

finns det erfarenhetsutbyte och nätverk mellan domstolssekreterare i Stockholmsregionen. Samtidigt kan konstateras att det finns en stark tendens att insatser av detta slag skjuts på framtiden.

Domstolscheferna har ambitioner men utvecklingen går långsamt

Flera domstolschefer har pekat på vikten av att arbeta med olika attityd- och praxisfrågor på kontinuerlig basis. Detta kan gälla att domarna och beredningspersonalen diskuterar arbetsmetoder och rutiner tillsammans, särskilt mot bakgrund av de reformer som innebär att det i stor utsträckning är domstolssekreterarna som gemensamt bereder målen avdelnings- eller enhetsvis. Samtidigt tycks dessa ambitioner förverkligas i begränsad omfattning. Erfarenhetsutbyte och praxisdiskussioner inom och mellan olika avdelningar på tingsrätter där avdelningarna prövar lite olika metoder, är inte heller något som regelmässigt förekommer.

Erfarenhetsutbyte mellan domare på tingsrätterna är åsidosatt

Både domare och domstolschefer uppger att gällande lagstiftning till stora delar medger olika åtgärder för att i möjligaste mån undvika inställda förhandlingar.⁴³ De anser att det snarare handlar om att i det enskilda fallet veta vilka åtgärder som kan utnyttjas och till viss del ha mod och integritet att faktiskt tillämpa lagstiftningen fullt ut när detta kan bli aktuellt. Lagstiftning ger generellt utrymme för tolkning, i större eller mindre omfattning, när det kommer till den enskilde domarens tillämpning i det enskilda fallet. Det kan sägas vara fråga om balans mellan proportionalitet, effektivitet och rättssäkerhet. Detta gäller givetvis också när det är fråga om att bedöma om en förhandling ska ställas in. Domaren måste utifrån omständigheterna i det specifika målet göra bedömningar om lämpliga åtgärder, såsom om det finns förutsättningar för dom i utevaro, husrannsakan, polishämtning eller ytterst häktning.

Vid *Göteborgs tingsrätt* har en avdelning sammanställt en promemoria över vissa rutiner med exempel på vad man som domare kan vidta för åtgärder för att undvika att ställa in en huvudförhandling. Sådana bedömningar måste exempelvis göras när tilläggsstämningar kommer in till tingsrätten – om handläggningen kan delas upp i flera olika huvudförhandlingar eller om huvudförhandlingen måste ställas in.

Flera tingsrätter och åklagarkamrar har under intervjuerna pekat på att hur olika domare väljer att agera vid risk för en inställd förhandling till viss

⁴³ Detta innebär inte att de anser att ändringar av viss lagstiftning inte behövs. Vid flera tingsrätter har domare lyft fram att det skulle vara en fördel om det gick att i utevaro döma upp till sex månaders fängelse, i stället för högst tre månaders fängelse som lagen medger idag, se 46 kap. 15 a § rättegångsbalken. Domarna menar att flera brottstyper, av mängdbrottskaraktär, med en sådan lagändring skulle gå att döma i utevaro, exempelvis fler fall av stöld och olovlig körning.

del har att göra med den enskilde domarens yrkeserfarenhet men också allmänna inställning. Vid en viss tingsrätt eller avdelning kan det finnas en viss kultur och praxis. Några domare menar att det "sitter i domarsjälen" att höra samtliga parter och att man därför hellre tar det säkra före det osäkra och ställer in i tveksamma lägen. Det är också en bedömningsfråga när ett brott kan anses vara "tillfredsställande utrett", det vill säga om utredningen i ansvarsfrågan ger tillräckligt underlag för en från rättssäkerhetssynpunkt godtagbar dom i utevaro. Det finns vissa domare som menar att andra domare ibland lite obetänksamt fattar snabba beslut om att ställa in en förhandling, trots att ytterligare åtgärder skulle ha kunnat vidtas. De pekar på att mindre erfarna domare kan ha en benägenhet att inte utnyttja lagens alla möjligheter och att de möjligen ser större risker med att ta målet till avgörande i den tilltalades utevaro eller överväga häktning i utevaro. Domarna menar även att lång tid i yrket å andra sidan skulle kunna resultera i att en domare riskerar att hamna i sin egen snäva skåra av lagtolkning. Olika attityder kan också visa sig i förhållande till sådant som att genomföra delar av huvudförhandlingar för att uppta bevisning trots tilltalades utevaro eller låta aktörer närvara per telefon eller videolänk.

Förutom ovanstående uppger flera domare att även den mänskliga faktorn kan ha viss betydelse. Vid sidan av de beslut att ställa in som är helt befogade, kan det ibland vara frestande att ställa in en förhandling, eller åtminstone inte motsätta sig detta, därför att det passar bra med personlig planering och övriga involverade personers almanackor. Försvararen kan vidare av taktiska skäl vilja vinna tid och därför försöka få förhandlingen inställd.

Risk för att problemet inställda förhandlingar inte kommer upp i Domstolsakademins utbildningar

För att säkerställa en i alla delar rättssäker verksamhet har Domstolsverket tagit fram en ny utbildningsmodell specifikt för domarkåren. Under 2009 etablerades Sveriges Domstolars akademi för utbildning (Domstolsakademin) som en egen avdelning inom Domstolsverket. Avsikten är att tillgodose behovet av vidareutbildning och erfarenhetsutbyte bland i första hand nyutnämnda domare, vilka i dag oftare än tidigare har skiftande yrkesbakgrund, såsom exempelvis bolagsjurister, advokater eller åklagare.⁴⁴ Kurserna är tänkta att också kunna skapa en plattform för diskussion och utbyte av bland annat olika processrättsliga regler. Kurserna ska vidare vara verksamhetsanpassade och ge fördjupade kunskaper i frågor som domaren möter i sin yrkesvardag.

⁴⁴ Den traditionella domarutbildningen sker vid hovrätterna, via notariatjänstgöring, genom fiskals- och assessorsutbildning.

Domstolsakademin uppger att kurserna varit välbesökta under år 2009, Domstolsakademins första verksamma år. Mest välbesökta har de kurser varit som behandlat juridiska kärnämnen, som har med själva dömandet att göra. Kurser som tar upp värderingsfrågor (exempelvis medarbetarfrågor och arbetsrutiner) har inte varit lika välbesökta. I kursutbudet har det inte funnits någon specifik kurs eller del av kurs som handlat om problemet med inställda förhandlingar och vad en domare kan göra för att så långt möjligt förhindra att förhandlingar ställs in. Däremot planeras en kurs våren 2010 om olika situationer som kan uppkomma under en huvudförhandling i brottmål.⁴⁵ Under hösten 2010 planeras dessutom en seminariedag för praxisdiskussion och erfarenhetsutbyte kring frågor i brottmål. Om man vid dessa tillfällen också kommer att ta upp frågor om problemet med inställda huvudförhandlingar är dock oklart. Villkoret anges vara att det finns en vilja hos enskilda domare att faktiskt diskutera dessa frågor.

En svaghet, som Domstolsakademin uppgett, är att akademien fortfarande är förhållandevis anonym och att kunskapen om kursutbudet är begränsad bland tingsrätter och domare. Förhoppningen är att detta i någon mån kommer att förändras under det andra verksamhetsåret då Domstolsakademin kommer att vända sig till samtliga ordinarie domare. Exempelvis annonseras utbildningskataloger och annan information löpande på Sveriges Domstolars intranät.

Litet utbyte mellan domstolssekreterare angående delgivningsfrågor

Det krävs ingen formell utbildning för att arbeta som domstolssekreterare. Den utbildning som ges erbjuds på den enskilda tingsrätten, vanligtvis i kombination med handledning. Vid enheten för kompetensutveckling på Domstolsverkets personalavdelning erbjuds kurser som vänder sig till domstolssekreterare. Dessa kurser är emellertid inte obligatoriska, utan det är domstolschefen som avgör vem som ska gå en kurs. Domstolsverket uppger dock att de flesta domstolssekreterare genomgår denna grundutbildning. Utöver denna, som främst riktar sig till nya domstolssekreterare, är dock kursutbudet mer begränsat. Det erbjuds exempelvis inga särskilda tillfällen för praxisdiskussioner och utbyte av erfarenheter om delgivningsförfarandet. Detta betyder att kunskap om och intresse för delgivningsmetoder och skilda delgivningssätt inte utvecklas nämnvärt genom Domstolsverkets kursutbud. En ny utbildning för domstolssekreterare beräknas dock starta hösten 2011. I den nya utbildningen ska det finnas större fokus på arbetsmetoder. Kursen ska vara möjlig att genomgå på distans. En projektgrupp har tillsatts under början av 2010. Det faktiska innehållet i utbildningen är ännu inte fastlagt.

⁴⁵ Sveriges Domstolar, Domstolsakademins utbildningsprogram våren 2010, "Rättegångsfrågor och domskrivningsproblematik".

5 Myndigheternas och domstolarnas samverkan och styrning

5.1 Samverkan är inte tillräckligt strukturerad

Operativ samverkan mellan myndigheter kan handla om att förse varandra med information eller att en myndighet kan tillgodogöra sig resultatet av en annan myndighets verksamhet. De problem som Riksrevisionen funnit under denna granskning har i stor utsträckning rört olika frågor på den operativa nivån. Men väl utformad strukturerad samverkan är ofta en nödvändig förutsättning för att en operativ samverkan ska kunna fungera.

Samverkan på lokal nivå som endast bygger på personkontakter ger inte goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar samverkan mellan myndigheter och domstolar. För detta krävs en tydlig struktur och ansvarsfördelning mellan berörda myndigheter och domstolar, samt att man på ledningsnivå löser de principiella frågor som uppstår.

5.1.1 Samverkan mellan åklagare och tingsrätter behöver fördjupas

Under Riksrevisionens intervjuer på tingsrätter och vid åklagarkamrar har en rad problem som har att göra med samverkan framkommit. Organisationerna har operativt och lokalt haft ett utbyte som krävt lyhördhet för varandras behov och en fungerande administrativ samverkan. Bland de svårigheter som *tingsrätterna* tagit upp kan nämnas följande:

- Tingsrätten förvarnas inte alltid i tillräcklig tid före det att ett häktningssmål aktualiseras.
- Åklagarna bifogar ofta gamla och felaktiga kontakt- och adressuppgifter till stämningsansökningar.
- Listor med involverade personer saknas eller är inte kompletta i de dokument som åklagaren skickar in med en stämningsansökan.
- Tingsrätten saknar prognoser från åklagaren om trolig förhandlingstid.
- Åklagare kan väcka åtal fast ärendet borde ha avslutats genom åklagarbeslut (såsom strafföreläggande och åtalsunderlåtelse). Skälet kan vara att åklagaren inte lyckats delge personen beslutet.

- Uppgifter om hur delgivning har skett under förundersökningen (som i sin tur leds av åklagare eller polis) saknas.
- Tilläggsstämningar skulle kunna hanteras på ett annat sätt av åklagarna, bland annat kontrollerar de inte alltid om en tilltalad är aktuell för åtal vid en annan tingsrätt.

Bland de svårigheter som *åklagarkamrarna* tagit upp kan nämnas följande:

- Åklagarkamrarna får ofta bristfällig information från tingsrätterna om uppropslistor, om personer i ett mål delgetts eller om en förhandling ställts in.
- Tingsrätterna "chansar" ibland och sätter ut en huvudförhandling i mer komplexa mål trots att den tilltalade inte har delgetts.
- Tingsrätterna kan visa bristande förståelse för att åklagarna behöver förberedelsestid inför en huvudförhandling och räknar med att kammaren alltid kan skicka över en åklagare med omedelbar verkan.
- För en del kamrar kan det vara svårt att få överblick över tingsrättens planering.
- Tingsrättens planering av en tingsdag kan ibland innehålla stora luckor mellan en åklagares huvudförhandlingar vilket för åklagaren kan medföra en onödig tidsförlust.
- Samverkan saknas mellan enheter och avdelningar på tingsrätterna, och kamrarna upplever det som att de har att göra med ett antal "minitingsrätter", vilket kan leda till att åklagarsidan blir den som i praktiken samordnar planeringen.

Erfarenheterna vid de olika tingsrätterna och åklagarkamrarna skiljer sig åt. Även om de problem som nämnts inte är generella finns vissa samverkansproblem som vanligen löses från dag till dag på sekreterar-, domar- eller åklagarnivå. Det krävs ofta omfattande kontakter i enskilda ärenden. Det uppstår irritationer utan att därför de ömsesidiga relationerna upplevs som generellt dåliga eller kritiska. Man finner till sist en lösning och viljan är god.

De lokalt upplevda problemen visar på behov av en utvidgad samverkan. Vissa frågor kan i grunden inte lösas av de enskilda medarbetarna. Ledningarnas ansvar är att se till att handlägningsrutiner och system anpassas så att samverkan gynnas och uppmuntras. Detta har dock gjorts i mycket begränsad utsträckning mellan tingsrätter och åklagarkamrar.

Både tingsrätter och åklagarkamrar uppger att det förekommer möten och erfarenhetsutbyten med viss regelmässighet främst på chefsnivå. I vissa fall, till exempel när det gäller hanteringen av tilläggsstämningar, förekommer till och med ett slags lokala överenskommelser.

En central samverkansgrupp har bildats 2010 mellan Domstolsverket och Åklagarmyndigheten. I gruppen ingår myndighetsrepresentanter från central nivå samt kammarchefer och domstolschefer. På ett inledande möte i februari 2010 har bland annat ett gemensamt förhållningssätt när det gäller tilläggsstämningar diskuterats. Gruppen enades om ett gemensamt synsätt på ett antal punkter som innebar att både åklagare och domare skulle söka hantera tilläggsstämningar med minsta möjliga konsekvenser i form av inställda förhandlingar.

Det förekommer också inslag av ömsesidigt utbyte och samverkan på lägre nivåer, till exempel utbytesverksamhet mellan kanslipersonal för att skapa större förståelse för varandras verksamheter.

Riksrevisionen kan sammanfattningsvis konstatera att en viss samverkan påbörjats på ledningsnivå men att förståelsen för varandras skilda uppgifter och behov ytterligare behöver utvecklas för att åstadkomma en mer strukturerad samverkan.

5.1.2 Tingsrätter och delgivningscentraler har begränsad kännedom om varandras behov och arbetssätt

I avsnittet om delgivning har en rad frågor som rör tingsrätternas samverkan med delgivningscentralerna kommit upp. Den specifika formen för förhållandet mellan tingsrätt och delgivningscentral är att tingsrätten är uppdragsgivare för delgivningscentralen. Denna form utesluter emellertid inte att samverkan är nödvändig för det gemensamma syftet att genomföra delgivningen. Det har dock framkommit att tingsrätter och delgivningscentraler har begränsad kännedom om varandras behov och arbetssätt. De problem som nämnts i avsnitt 4.2.4 har handlat om följande:

- Den information och de anvisningar tingsrätten bör ge i samband med att uppdraget ges.
- Vilka uppgifter som bör återges i ett hindersbevis.
- Ömsesidig vetskap om vilka åtgärder som vidtagits i ett visst fall.
- Vilka kontakter mellan tingsrätt och delgivningscentral som bör förekomma under uppdragets gång.
- Vilket förarbete tingsrätten bör göra och vad som är en lämplig tidslängd för ett uppdrag.
- Hur avrapportering och uppföljning av uppdragen bör ske.

Dessutom kan nämnas skilda uppfattningar mellan tingsrättens personal och delgivningscentralen om huruvida en förhandsinformation till den sökta bör göras eller inte. Tingsrätten köper inte bara en delgivningstjänst, utan det krävs även att tingsrättens personal engagerar sig i detta.

Utifrån Riksrevisionens intervjuer förefaller den strukturerade samverkan mellan tingsrätter och delgivningscentraler ha varit av liten omfattning. Under det senaste året har flera initiativ dock tagits med studiebesök och utbyte mellan storstadsområdena som bland annat syftat till att sprida kunskap om arbetssätt och lägga grunden för en bättre operativ samverkan. Det allmänna intrycket hos dem som deltagit är att utbytet rästat ut vissa missförstånd och felaktiga föreställningar och att detta medfört förändringar i arbetssättet. Efter en tid har man dock av gammal vana återgått till gamla arbetssätt. Flera tingsrätter uppger därför att det finns behov av ett regelbundet utbyte och en mer strukturerad samverkan.

5.1.3 *Tingsrätternas samverkan med Polisen avseende hämtning, husrannsakan och häktning i utevaro*

Tingsrätternas direkta samverkan med Polisen är av begränsad omfattning. Poliser engageras med anledning av rättens beslut att hämta tilltalade, vittnen eller målsägande. Polisen måste också medverka om en husrannsakan för delgivning behöver genomföras. Både beslut om hämtning och husrannsakan sägs vara relativt sällsynta i storstäderna, även om man på vissa tingsrätter menar att polishämtning är en underskattad metod som skulle kunna praktiseras oftare.

Den operativa samverkan vid hämtning grundar sig på rättegångsbalkens regler för frihetsberövande i dessa situationer. Den som ska hämtas får exempelvis inte omhändertas tidigare än vad som är nödvändigt för att kunna inställas omedelbart till sammanträdet, det vill säga förhandlingen. Denna samverkan sker utan inblandning av ledningarna på myndigheter och vid domstolar. Detsamma gäller i princip frågan om häktning i utevaro, som kan tillämpas vid häktningsgrundande brott. Polisens insats består då i att gripa den som är föremål för häktningsbeslutet. Riksrevisionen har dock inte iakttagit att det skulle finnas allvarigare samverkansproblem vare sig av operativ eller av strategisk art i dessa delar.

5.2 **Uppföljning av inställda förhandlingar når inte domstolarna**

5.2.1 *Oregelbunden uppföljning på central nivå*

I regleringsbrevet för Sveriges Domstolar finns inget permanent återrapporteringskrav i fråga om andelen inställda förhandlingar och dess orsaker. Vid några tillfällen har dock regeringen gett Domstolsverket i

uppdrag att kartlägga orsaker till och omfattning av inställda förhandlingar. Senaste gången myndigheten tilldelades ett sådant uppdrag var i 2009 års regleringsbrev.⁴⁶ Detta är ett exempel på en tillfällig insats för att få information om andelen inställda förhandlingar och dess direkta orsaker.

Mellan 1999 och 2005 följde Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor upp inställda förhandlingar med kvantitativa data, drog slutsatser av dessa och lade fram olika förslag. Däremot har det inte nyligen gjorts någon utvärdering eller fördjupad analys av de bakomliggande orsakerna.

Domstolssekreterare och beredningsjurister registrerar dagligen orsaker till inställda förhandlingar i domstolarnas eget verksamhetsstöd Vera (där det går att välja mellan olika alternativ enligt en viss mall). All information som registreras i Vera förs sedan över till Domstolsverkets databaser varje dygn för sammanställningar av olika typer av statistik. Men uppföljning med särskilt fokus på inställda förhandlingar sker endast om verket får ett specifikt uppdrag om detta. Inte heller görs någon löpande återkoppling till tingsrätterna av hur det ser ut på enskilda tingsrätter. Det är helt upp till den egna tingsrätten att begära ut sådana uppgifter, något som i stort sett aldrig sker.

En svaghet med den nationella statistiken över andelen inställda förhandlingar är att tingsrätterna registrerar uppgifter i Vera på olika sätt. Domstolsverket har i viss mån försökt att styra upp registreringen genom att ge rekommendationer till domstolarna att registrera uppgifter på ett visst sätt. Registreringen av orsaker till inställda förhandlingar är grov och ger liten vägledning åt den som söker orsaker. Ett generellt problem är att registreringar motiveras av att Vera ska fungera som ett verksamhetsstöd för planering och beredning av brottmål, vilket ställer delvis andra krav på systemet än vad en användbar statistikuppföljning gör.

5.2.2 *Svag återkoppling av problemet på lokal nivå*

Kunskapen om antalet och andelen inställda huvudförhandlingar på den *egna* tingsrätten tycks generellt vara låg bland såväl domare som domstolssekreterare. Olika uppgifter registreras dagligen i Vera, men ingen återkoppling görs av huruvida antalet inställda förhandlingar har ökat eller minskat och orsaker till detta. Inställda förhandlingar upplevs som bekymmer i det dagliga arbetet men är ändå ingen fråga som diskuteras i någon större omfattning på tingsrätterna.

Vid flera tingsrätter menar man att domstolsväsendet generellt har en svag tradition av uppföljning av verksamheten. I Stockholm

⁴⁶ Se avsnitten 2.1 och 6.1.

aktualiserades dock vikten av bättre uppföljning när antalet tingsrätter i regionen minskade från sju till fem, vilka tilldelades en gemensam budget från och med den 1 april 2007. I september 2008 anställdes en controller för Stockholmsregionen med möjlighet att fördjupa olika aspekter av uppföljningen, utöver Domstolsverkets uppföljningar. Regelbundet förs en dialog med tingsrätternas domstolschefer. Tingsrätten i Göteborg har tagit efter exemplet och har numera också en egen controller. Inställda förhandlingar och någon djupare analys inom just detta område uppges dock inte vara en prioriterad fråga. Malmö tingsrätt uppger att de planerar att rekrytera en HR-specialist med controllerfunktion.

Riksrevisionen har sammanfattningsvis iakttagit att frågan om inställda förhandlingar i brottmål är ett problem som uppmärksammas på olika sätt av regeringen och på ledningsnivå inom domstolsväsendet. Information har huvudsakligen ställts samman på en allmän nivå och inte för enskilda tingsrätter. Inställda förhandlingar måste dock analyseras för varje tingsrätt. Uppföljningsinformation ska användas som redskap för förbättringsarbete. Detta steg har ännu inte tagits vare sig på central eller på lokal nivå.

5.3 Återhållsam ledning och styrning av de centrala myndigheterna

5.3.1 *Domstolsverkets styrning är alltför passiv*

Domstolsverket är en central myndighet under regeringen som enligt sin instruktion ska ge administrativt stöd och service åt domstolarna däribland tingsrätterna. Domstolsverket får inte bestämma över dömande verksamhet eller hur rättsregler tillämpas i enskilda fall. Myndigheten kan och ska dock ”i administrativt hänseende leda och samordna verksamheten för att skapa förutsättningar för en rättssäker verksamhet och se till att den bedrivs effektivt”.⁴⁷ Domstolsverket har tolkat detta som att myndigheten ska fungera som en serviceorganisation till domstolarna och svara för en övergripande samordning och för gemensamma frågor som kan handla om personalutveckling, utbildning, information och utarbetande av föreskrifter, råd och anvisningar. Regeringen har beskrivit uppgiften som att *skapa förutsättningar* för domstolarna att uppfylla regeringens och riksdagens mål. Domstolsverket ska dessutom fördela resurser till domstolarna, främja deras inbördes samverkan och samverkan med andra myndigheter samt vara drivande och stödjande i reform- och förändringsarbeten inom domstolarna.⁴⁸ Myndigheten understryker att de insatser som görs från

⁴⁷ 1 § förordningen (2007:1073) med instruktion för Domstolsverket.

⁴⁸ Sveriges Domstolars webbplats, www.domstol.se. Jämför även regleringsbrevet för budgetåren 2009 och 2010 avseende Sveriges Domstolar.

centralt håll endast kommer till stånd om det finns en efterfrågan från domstolarnas sida.

Domstolsverket genomför centrala utbildningar (se avsnitt 4.3) antingen via Domstolsakademin eller via sin kompetensutvecklingsenhet. Kurs- och utbildningsutbudet grundar sig på behovsinventeringar ute på domstolarna. Domstolsverket är noga med att framhålla att domstolscheferna på respektive domstol bestämmer hur kurserna utnyttjas och vilka personer som går dem. Styrningen ska alltså alltid komma från domstolarna.

Domstolsverket arbetade för några år sedan relativt aktivt med problemet med inställda förhandlingar, både på eget och på regeringens initiativ. En arbetsgrupp på Domstolsverket för processrättsliga frågor lade bland annat fram en rad förslag och organiserade vid något tillfälle diskussioner med domare från olika domstolar.⁴⁹ Sedan arbetsgruppen avslutat sin verksamhet 2005 har det emellertid inte förekommit motsvarande erfarenhetsutbyte och diskussioner mellan domstolschefer, domare och övrig personal från olika domstolar i landet.

Bland de förslag som arbetsgruppen presenterade 2005 kan nämnas att problemet med inställda förhandlingar skulle tas upp i utbildningar, att informationen till allmänheten om skyldigheten att komma till domstol skulle förbättras samt att samarbetet mellan domstolarna och andra myndigheter i delgivnings- och hämtningsfrågor skulle fördjupas. Dessa förslag har, efter vad Riksrevisionen erfarit, inte förverkligats. Frågan om inställda huvudförhandlingar har inte systematiskt inarbetats i kursprogram och material där de skulle vara relevanta.

Domstolschefen har en viktig roll

På tingsrätterna har domstolschefen en särställning som administrativ chef och som ansvarig bland annat för att verksamheten ”bedrivs effektivt och enligt gällande rätt ...”.⁵⁰ Domstolschefen kan dock inte bestämma över enskilda domares dömande verksamhet. Som konstaterats i andra sammanhang, bland annat i propositionen *Förtursförklaring i domstol* (prop. 2008/09:213)⁵¹, har domstolschefen stora möjligheter att styra och leda verksamheterna vid domstolen så länge denne inte går över gränsen för domarens självständighet utan begränsar sig till frågor med administrativ anknytning, exempelvis att på olika sätt påskynda handläggningen. Domstolscheferna har alltså en viktig roll att föra arbetet framåt och hantera problemet med inställda förhandlingar.

⁴⁹ Se *Inställda huvudförhandlingar i brottmål II* – sjunde promemorian från Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor, 2005-08-29, avsnitt 3.3.3 samt bilagan.

⁵⁰ 1 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.

⁵¹ Se kapitel 6.1 i den angivna propositionen.

5.3.2 *Åklagarmyndigheten lyfter få frågor till central nivå*

Åklagarmyndigheten är en enda myndighet som består av ett centralt kansli (Riksåklagarens kansli) och de 32 allmänna åklagarkamrarna i landet.⁵² Åklagarmyndigheten har därmed större styrmöjligheter över åklagarväsendet än vad Domstolsverket har över domstolarna. Den kan även meddela föreskrifter ”för att uppnå samordning, effektivitet, enhetlighet och följdriktighet i åklagarväsendet”⁵³.

Åklagarmyndigheten framhåller att åklagarsidan på flera sätt kan påverka problemet med inställda förhandlingar genom att bland annat förkorta genomströmningstiderna för ärendena på den egna myndigheten, avsluta fler ärenden med strafförelägganden, säkra kvaliteten i kontakt- och adressuppgifterna, öka egna praxisdiskussioner samt utarbeta en strategi för hantering av tilläggsstämmingar.

Samtidigt menar företrädare för Åklagarmyndigheten att dessa problem officiellt inte tagits upp på central nivå inom myndigheten. Problemen är kända men diskuteras mest på lokal nivå. Åklagarmyndigheten uppfattar dessutom att många av problemen ligger på tingsrätterna och alltså ytterst bör lösas där. Exempel är planeringsstrategier med chansningar och överbokningar.

5.3.3 *Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna har inte uppmärksammat delgivning*

Rikspolisstyrelsen är central förvaltnings- och tillsynsmyndighet för Polisen. Den har ingen direkt bestämmanderätt över de 21 länspolismyndigheterna, vilka var och en leds av en länspolismästare. Rikspolisstyrelsen fördelar dock medel mellan polismyndigheterna och är ansvarig för bland annat metodutveckling, centrala polisregister och verksamheten vid Polishögskolan. Rikspolisstyrelsens uppgift är att verka för planmässighet, samordning och rationalisering inom polisväsendet. Det är däremot polisstyrelsen i varje län som är ansvarig för att polisarbetet bedrivs i överensstämmelse med de prioriteringar och riktlinjer som regering och riksdag har lagt fast och att polisarbetet bedrivs effektivt. I sin tillsyn ska dock Rikspolisstyrelsen beakta dessa saker samt följa upp och analysera polisverksamheten.⁵⁴

⁵² Även fyra så kallade utvecklingscentra och tre internationella åklagarkamrar ingår i myndigheten.

⁵³ 1 b § åklagarförordningen (2004:1265).

⁵⁴ Se polisförordningen (1998:1558), förordningen (1989:773) med instruktion för Rikspolisstyrelsen och polislagen (1984:387).

Polisens medverkan i den kedja som ska leda fram till huvudförhandling är mycket betydelsefull. Det gäller inte minst stämningmännens uppgifter i delgivningsprocessen och de bidrag som poliser i yttre tjänst kan ge. Rikspolisstyrelsen har ett ansvar för att samordningen inom Polisen fungerar samt att de resurser och kunskaper Polisen besitter effektivt kan utnyttjas i de svårare delgivningsuppgifterna.

Bristerna när det gäller stämningmännens verksamhetsstöd (Delgivningssystemet) och den dåliga samordningen med Polisens övriga registersystem i den operativa polisverksamheten har efter påpekanden från polismyndigheterna lett till att Rikspolisstyrelsen nu uppmärksammat frågan. Däremot har Rikspolisstyrelsen ännu inte beslutat hur – eller ens om – bristerna ska avhjälpas eller om medel kan satsas på detta.

Rikspolisstyrelsen har inte ägnat stämningmannaverksamheten någon större uppmärksamhet, utan denna har varit lågt prioriterad. Verksamheten uppfattas inte som en integrerad del av kärnverksamheten och har inte heller tagits upp i tillsynen. De strukturella förutsättningarna för operativ samverkan i den dagliga verksamheten har därmed varit svaga. Verksamheten går därutöver med ekonomiskt underskott sedan flera år tillbaka. Någon utbildning har inte organiserats från centralt håll. Rikspolisstyrelsen har dock gett ut allmänna råd om delgivning. Myndigheten uppger också att planer finns att inom tillsynen granska delgivningen. I övrigt hänvisar Rikspolisstyrelsen till respektive polismyndighet.

Låg prioritering och otillräcklig integrering har bidragit till att stämningmannaverksamheten otillräckligt samordnats med övrig polisverksamhet. Även om inte Rikspolisstyrelsen direkt har möjlighet att styra stämningmannaverksamheten, har den möjlighet att påverka att denna är känd i organisationen och hur den där betraktas och värderas. Rikspolisstyrelsen kan också ställa krav på att verksamheten ska kunna visa resultat, vilket är en förutsättning för att den ska kunna värderas efter förtjänst.

6 Regeringens styrning

6.1 Regeringens direkta åtgärder har varit att ge uppdrag till Domstolsverket

Efter det att Riksrevisionsverket 1994 publicerat sin rapport om inställda förhandlingar i brottmål⁵⁵ gav regeringen 1995–1999 flera uppdrag till Domstolsverket att genomföra undersökningar av omfattning och orsaker till inställda förhandlingar. Resultaten visade att andelen inställda förhandlingar totalt låg kvar på en hög nivå samtidigt som förhandlingar inställda samma dag utgjorde en växande andel av dessa.

I regleringsbrevet för 1999 gav regeringen Domstolsverket i uppdrag att åter redovisa omfattningen av och orsakerna till inställda förhandlingar men också att lämna förslag till åtgärder och eventuella författningsändringar. Domstolsverket tillsatte arbetsgruppen för processrättsliga frågor som utarbetade åtgärdsförslag, vilka överlämnades till Justitiedepartementet i början av 2000. Efter en remissbehandling lade regeringen fram en proposition om åtgärder mot inställda huvudförhandlingar i brottmål (prop. 2000/01:108). En sådan åtgärd var att det skulle bli lättare att döma i den tilltalades utevaro.⁵⁶ En annan åtgärd var att tingsrätten skulle kunna använda förenklad delgivning av stämning i vissa fall.⁵⁷ Lagändringarna trädde i kraft under juli 2001.

I oktober och november 2003 genomförde Domstolsverket på eget initiativ en undersökning för att följa upp de genomförda lagändringarna.⁵⁸ Av undersökningen framgick att andelen inställda huvudförhandlingar hade minskat från 25 till 23 procent och att andelen huvudförhandlingar som ställts in samma dag minskat från 18 till 14 procent. Enligt undersökningen var den viktigaste orsaken till att förhandlingar ställdes in nu, liksom tidigare, delgivningsproblem. Orsaker med anknytning till brottsutredningen eller att nya brott skulle utredas bedömdes dock växa i betydelse. Domstolsverkets

⁵⁵ RRV 1994:16 *Inställda förhandlingar i brottmål*, Riksrevisionsverket.

⁵⁶ Förslaget var att den bestämmelse som innebar att domstolen kunde döma till fängelse i den tilltalades utevaro endast om utevaro förekommit vid tidigare tillfälle, skulle tas bort.

⁵⁷ Förslaget var att förenklad delgivning av stämning skulle kunna användas i de fall där den tilltalade i samband med föreläggande av ordningsbot eller ett därmed likställt fall fått information om att förenklad delgivning skulle komma att användas.

⁵⁸ Domstolsverkets rapport den 3 mars 2004, dnr 1294/2003.

slutsats var att andelen inställda huvudförhandlingar fortsatt var hög och att den andel där förhandlingarna ställdes in samma dag visserligen minskat från 1999 men ändå ökat sedan några år dessförinnan. Problembilden var sålunda jämförbar med den som fanns tio år tidigare.

Med utgångspunkt i bland annat rapporten om läget 2003 utarbetade Domstolsverkets arbetsgrupp på nytt ett antal förslag som presenterades i en rapport publicerad i augusti 2005.⁵⁹ Bland förslagen märktes

- att domstolarnas möjligheter att avgöra mål trots att den tilltalade inte kommit till huvudförhandlingen ytterligare skulle öka, både genom att kravet på utredning förändrades och genom att det längsta fängelsestraff som får utdömas i den tilltalades utevaro höjdes från tre till sex månaders fängelse,
- att möjligheten att auktorisera privata delgivningsföretag borde införas.

I februari 2002 hade Domstolsverkets arbetsgrupp dessutom utarbetat ett förslag till en ny delgivningslag. Detta blev utgångspunkten för en vidare beredning på Justitiedepartementet som även inkluderade en remissbehandling där många synpunkter kom fram. Beredningen resulterade i en departementspromemoria, presenterad i juni 2009, om en ny delgivningslag.⁶⁰ I promemorian behandlas förslaget om auktorisation av privata delgivningsföretag. Vidare föreslås en utvidgad användning av förenklad delgivning under vissa förutsättningar dels över myndighetsgränserna, dels för delgivning av stämning i brottmål. I promemorian uttrycks vidare en ambition att ta till vara de möjligheter som modern teknik ger och att lägga ett större ansvar på parter och andra som söks för delgivning. Promemorian har remissbehandlats, och enligt Justitiedepartementet ställer sig en majoritet av remissinstanserna positiva till det nya lagförslaget. Rikspolisstyrelsen har dock uttryckt stark skepsis till att anställda vid privata delgivningsföretag ska kunna utföra stämningsmannaverksamhet. En proposition om en ny delgivningslag, som enligt Justitiedepartementet är avsedd att träda i kraft den 1 januari 2011, väntas inom kort.

Under det senaste året har regeringen än en gång tagit upp frågan om omfattningen av och orsakerna till inställda förhandlingar. I regleringsbrevet för 2009 gavs Domstolsverket i uppdrag att genomföra en ny enkätundersökning som särskilt skulle uppmärksamma delgivningsproblem och parter och förhörspersoners utevaro. Uppdraget redovisades i april 2009. Resultatet baserades på ett underlag av förhandlingar som satts ut under två veckor i mars 2009. Som framgår av avsnitt 2.1 beräknades den

⁵⁹ *Inställda huvudförhandlingar i brottmål II*, rapport från Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor den 29 augusti 2005.

⁶⁰ Ds 2009:28, *Ny delgivningslag m.m.*

andel förhandlingar som ställdes in till 23 procent, vilket var i nivå med tidigare resultat. De förhandlingar som ställdes in samma dag utgjorde nu 13 procent. Enligt rapporten var delgivningsproblem orsaken i drygt en tredjedel av fallen, vilket var en lägre andel än vid tidigare undersökningar.⁶¹

I regleringsbrevet för 2009 fick även Domstolsverket ett uppdrag att under 2009 följa upp ett antal nyckeltal, bland annat kostnaderna för olika typer av mål samt överklagandefrekvenser. Avsikten är att dessa nyckeltal senare ska användas för analyser och bedömningar av faktorer som påverkat resultatet. Bland dessa nyckeltal återfinns dock inte andelen inställda huvudförhandlingar. Samtidigt har alltså regeringen i samma regleringsbrev gett Domstolsverket i uppdrag att från tingsrätterna inhämta uppgifter om just detta.

När det gäller att närmare ta sig an problemet med inställda förhandlingar kan man konstatera att regeringen inte har gått utanför de uppdrag som getts till Domstolsverket. Dessa uppdrag har genomgående varit begränsade till undersökningar av andelen inställda huvudförhandlingar och de direkta orsaker som kunnat registreras för varje inställd förhandling. Dessutom har Domstolsverket vid ett tidigare tillfälle ombetts att utifrån undersökningarna komma med förslag på åtgärder inom ramen för domstolarnas verksamhet. Någon koppling har däremot inte skett till andra myndigheters roll och delaktighet i att huvudförhandlingar i brottmål kan genomföras eller till den myndighetssamverkan som borde vara aktuell. Regeringen har inte heller gett något uppdrag gemensamt till myndigheter och domstolar för att lyfta fram samverkansproblematiken och ge förslag till förbättringsåtgärder.

6.2 Otydliga krav på samverkan

Regeringen har ställt krav på alla myndigheter – inklusive domstolarna – att de ska samverka och hjälpa varandra.⁶² Inom rättsväsendet finns dock vissa begränsningar eftersom åklagarna uppträder som parter i de mål där domarna på tingsrätterna har till uppgift att döma. Samverkan som inte rör den dömande verksamheten kan vara lämplig inom detta område, men inte ett regelrätt samarbete. Åklagare och polis kan – och ska – dock utan problem samarbeta i den brottsbekämpande och utredande verksamheten.

I budgetpropositionen säger regeringen att rättsväsendets myndigheter verkar i en rättskedja som bör kopplas samman till en fungerande helhet med ett effektivt resursutnyttjande.⁶³

⁶¹ *Huvudförhandlingar i brottmål – Redovisning av ett regeringsuppdrag*, Domstolsverket, april 2009. Jämför avsnitt 2.1.

⁶² Jämför avsnitt 1.4.

⁶³ Prop. 2008/09:1 utg.omr. 4.

En mer konkret fråga är hur samverkan mellan rättsväsendets myndigheter ska ske när det gäller kommunikation och informationsutbyte mellan dessa. I budgetpropositionen för 2009 lyfter regeringen fram det elektroniska informationsutbytet mellan brottmålskedjans myndigheter. Där sägs också att myndigheterna inom rättskedjan behöver ha god kunskap om varandras arbetsprocesser och att arbetsmetoderna ska underlätta en effektiv måluppfyllelse för respektive myndighet och för rättsväsendet i sin helhet.⁶⁴

Målformuleringarna om utredning och lagföring för Polisen och Åklagarmyndigheten är delvis likalydande och snarlika.⁶⁵ Detta innebär rimligtvis att de två myndigheterna måste finna former för samverkan och samarbete både i mer strukturerad och operativ mening. För att denna samverkan och detta samarbete ska fungera bra mellan polis och åklagare bör det finnas en tydlig ansvarsfördelning dem emellan. Bestämmelser om ansvarsfördelning mellan åklagare och polis finns reglerade i rättegångsbalken.⁶⁶ Utöver detta har regeringen inte utfärdat mer ingående anvisningar utan hänskjutit ansvarsfördelningen till de inblandade myndigheterna. Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen har kommit överens om en sådan ansvarsfördelning, vilken kodifierats i det så kallade *fördelningscirkuläret*⁶⁷, där det utifrån brottets beskaffenhet regleras hur fördelningen mellan polis och åklagare i fråga om att leda förundersökningen ska vara. Regeringen har genom formuleringar i budgetpropositionen samtidigt visat en ambition att påverka den aktuella ansvarsfördelningen genom att påtala att en större andel av förundersökningarna borde vara polisledda.

Regeringen har också efterlyst mer konkreta hållpunkter om bland annat samverkansrutiner genom direktiven för ett gemensamt uppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket om att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv samverkan och handläggning av mängdbrott. I uppdraget ingår att vidta åtgärder för att "långsiktigt säkerställa samverkansrutiner som skapar förutsättningar för uppföljning och utvärdering av den samlade mängdbrottshanteringen".⁶⁸

⁶⁴ Prop. 2008/09:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.4.4.

⁶⁵ Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen, avsnitt 1.2 (Mål för utredning och lagföring) samt Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende Åklagarmyndigheten, avsnitt 1 (Mål och återrapporteringskrav).

⁶⁶ 23 kap. 3 § rättegångsbalken.

⁶⁷ Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål (ÅFS 2005:9) och Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål (RPSFS 2009:11- FAP 403-5).

⁶⁸ Ju2009/3950/Å, Uppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv samverkan och handläggning av mängdbrott (*Mängdbrottsuppdraget*).

Hur den konkreta samverkan ska ske mellan tingsrätter och åklagarkamrar samt mellan tingsrätter och stämningmän i delgivningsförfarandet där det råder ett uppdragsförhållande, har inte närmare preciserats av regeringen. Av delgivningsförordningen framgår dock att en domstol som ofta anlitar en polismyndighet för stämningmannadelgivning med lämpliga mellanrum ska samråda med polismyndigheten beträffande delgivningsarbetet.⁶⁹

Sammanfattningsvis har regeringen satt upp mål för domstolarna och övriga inblandade myndigheter att samverka både inom sitt eget område och inbördes. Kraven på samverkan är dock allmänt hållna, delvis svåra att följa upp och ger bara i vissa fall mer konkret vägledning.

6.3 Regeringens anslagstilldelning har bidragit till ett ökat inflöde av brottmål till tingsrätterna

En förutsättning för en fungerande inbördes samverkan mellan rättsväsendets myndigheter är en resurstilldelning som harmonierar med myndigheternas olika uppgifter inom rättskedjan. Det är eftersträvansvärt med en snabb och jämn genomströmning av brottmålen genom rättskedjan, från brottsanmälan till huvudförhandling, där flödet inte stoppas upp i vissa moment. Om flödet stoppas leder det lätt till överbalanser som innebär att ärenden och mål blir liggande. Med den fördröjda handläggningen ökar risken för inställda förhandlingar.

När det gäller rättskedjans myndigheter har regeringen under den senaste tioårsperioden ökat resurserna för polisväsendet. En målsättning med detta – särskilt under senare år – har varit att öka den polisiära synligheten i samhället för att därigenom öka känslan av trygghet för medborgarna. I enlighet med regeringens instruktioner har Rikspolisstyrelsen styrt Polisens förstärkta resurser mot en ökning av antalet poliser i yttre tjänst,⁷⁰ vilket i sin tur bidragit till ett ökat inflöde av brottsanmälningar och ärenden att utreda.⁷¹ Detta har skapat ett ökat tryck på utredningsfunktionen hos polis och åklagare. Regeringen har sedan korrigerat den uppkomna snedbelastningen genom att öka Åklagarmyndighetens resurser, vilket i sin tur ökat mängden stämningsansökningar vid tingsrätterna. Utvecklingen för de övergripande anslagsposterna framgår av tabell 7.

⁶⁹ 10 c § delgivningsförordningen (1979:101).

⁷⁰ Se t.ex. *Regleringsbrev för budgetåret 2007* avseende Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen (uppdrag nr 2).

⁷¹ Antalet anmälda brott har ökat från 1,35 miljoner 2006 till 1,48 miljoner 2009. (Se *Polisens årsredovisning 2009*, s. 32–34.)

Tabell 7. Anslag till myndigheter inom rättsväsendet (utfall).
Index, 2000 = 100. Hela landet.

Anslag	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1:1 Polisorganisationen	100	114	118	122	128	138	148	150
1:3+4 Åklagarmyndig- heten samt Ekobrotts- myndigheten	100	111	116	117	125	135	136	147
1:5 Sveriges Domstolar	100	116	116	115	116	123	128	132
Antal inkommande brottmål till tingsrätterna		64 894	68 512	69 215	71 426	75 894	83 037	87 476
Brottmålsbalans vid årets slut (tingsrätter)		22 670	26 103	27 733	28 569	30 484	30 697	32 163

Källa: Sveriges Domstolars årsredovisningar samt Ekonomistyrningsverket.

Domstolarnas medelstillelse har inte fått omedelbar effekt, eftersom det varit en viss fördröjning på domstolarna med rekryteringar och upplärning av ny personal. Även andra typer av mål, utöver brottmål, har ökat under motsvarande period. Dessa mål kräver sin andel av anslagsökningarna, och resultatet har blivit att tingsrätterna fått svårt att hålla nere balanserna i brottmål.

Brottmålsbalanserna i tingsrätterna har ökat alltsedan 2003. De ökade resurserna till domstolarna åren 2007–2009 har till viss del lagts på så kallade avarbetningsstyrkor vid storstädernas tingsrätter, vilka haft till uppgift att arbeta bort överbalanserna i brottmål. Detta har – åtminstone i storstäderna – ofta medfört ett återigen högre tryck på åklagarsidan, vilken i vissa fall inte förmått ordna fram åklagare till utsatta huvudförhandlingar, vilka fått ställas in.⁷² Balansökningen har bromsats in, men långt ifrån kunnat avvecklas, vilket bland annat berott på den ökade måltillströmningen.

6.4 Begränsade resultat av indirekta insatser

Flera av regeringens insatser har haft att göra med effektiviteten i den process här ärenden och brottmål hanteras. I förlängningen har därför dessa åtgärder haft betydelse för inställda huvudförhandlingar i brottmål. Sådana indirekt relevanta insatser kan ha rört snabbare ärendehantering, effektiva metoder att hantera mängdbrott, informationsöverföring mellan myndigheter och domstolar och sådant som allmänt underlättar tingsrätternas hantering av brottmål.

⁷² Se Riksdagens ombudsmän – JO: Oacceptabelt långa handläggningstider hos åklagare och polis, dnr 2672-2008.

6.4.1 Skyndsam handläggning av brottmål

Under 1990-talet granskade Riksrevisionsverket (RRV) i en serie rapporter effektiviteten i rättsväsendet under temat "Rättskedjan".⁷³ Detta sätt att närma sig effektivitetsproblemen inom rättsväsendet togs över av regeringen, som bland annat tillsatte en omfattande utredning som kom att pågå mellan åren 2000 och 2006 och som antog namnet *Beredningen för rättsväsendets utveckling* (BRU). BRU lämnade åtta delbetänkanden och ett huvudbetänkande.⁷⁴ Beredningen lade en rad förslag om bland annat regelförenklingar och möjliga modeller för snabbare handläggning av brottmål. Ett tidigt resultat av BRU:s arbete var att regeringen i en proposition år 2002 föreslog att åklagarna skulle få utvidgad behörighet att på rättsens uppdrag utfärda stämning och kalla till huvudförhandling. Förslaget som genomfördes motiverades med att förkortade genomströmningstider för brottmål och en mer effektiv brottsutredande verksamhet skulle uppnås.⁷⁵ Riksrevisionen har genom en förfrågan per mejl till de granskade åklagarkamrarna sökt få en bild av hur åklagarnas utvidgade behörighet har tillämpats sedan lagändringen trädde i kraft. Svaren visar att den praktiserats i mycket liten utsträckning och att kännedom om möjligheten varierar. Åklagarkamrarna ser små fördelar med att utvidga sina uppgifter på det sätt som lagändringen förutsätter. De pekar också på nödvändigheten av att omdisponera personal och resurser mellan tingsrätt och åklagarkamrar. Vissa åklagarkammare pekar också på risken att blanda samman domstolens och åklagarnas roller.

I det fjärde delbetänkandet från 2002 föreslog BRU att en försöksverksamhet skulle starta vid *Stockholms tingsrätt* med utgångspunkt i ett förslag till snabbförfarande som beredningen presenterat.⁷⁶ En sådan försöksverksamhet kom också att startas och bedrivas med stöd av en särskild lagstiftning som medgav att en stämningsansökning i brottmål under vissa förutsättningar skulle kunna delges genom förenklad delgivning. Försöksverksamheten innebar att berörda myndigheter (såsom polis, åklagare, frivård och rättsmedicin) och domstolar skulle samarbeta och anpassa sina verksamheter så att det särskilda snabbförfarandet skulle kunna användas i största möjliga utsträckning. Syftet var att minska de totala genomströmningstiderna för mängdbrott. Speciella kriterier för att brotten skulle upptas i snabbförfarandet fanns.⁷⁷ Inom 35 dagar från det att

⁷³ Se t.ex. RRV 2001:3 *Brottmålskedjan – rättsadministrativ analys med internationella jämförelser*, sammanfattande rapport, Riksrevisionsverket.

⁷⁴ SOU 2005:117 *Slutbetänkande: Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder*.

⁷⁵ Prop. 2001/02:147 *Snabbare lagföring*.

⁷⁶ Se SOU 2002:45 *Ett snabbförfarande för brottmål* samt prop. 2003/04:8 *Åtgärder för ett effektivare och snabbare brottmålsförfarande*.

⁷⁷ Exempelvis skulle förundersökningen vara polisledd och en skäligen misstänkt eller utpekad person finnas som dessutom hade en fast adress.

brottet anmäls skulle det utredas, gärningen åtalas och den tilltalade delges stämningsansökan. Av denna tid disponerade Polisen de första fjorton dagarna för utredning, varpå åklagaren hade två dagars och domstolen tre dagars handläggningstid. Återstående tid skulle användas för det förenklade delgivningsförfarandet.

År 2007 kom försöksverksamheten att förlängas och utvidgas till Uppsala och Helsingborgs tingsrätter. Verksamheten kom att kallas "Snabbspåret" och avrapporterades gemensamt i oktober 2008 av de ingående myndigheterna; Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Domstolsverket, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket.⁷⁸ Projektets styrgrupp, som bestod av personer från de fem myndigheterna, menade att handläggningstiden på sammanlagt 35 dagar hade varit för snävt tilltagen, vilket lett till att antalet fall som kom att behandlas enligt försöksverksamhetens kriterier blev alltför få: ⁸⁹ procent av de möjliga ärendena föll bort under någon av faserna. Styrgruppen ansåg dock inte att detta var ett misslyckande för Snabbspåret som metod. Under andra förutsättningar, med exempelvis en utökad handläggningstid, skulle det finnas goda möjligheter och skäl till att skapa ett permanent nationellt snabbspår.

Regeringen har efter denna rapport tagit nya initiativ för att påskynda handläggning och kvaliteten i brottmålsprocessen, i synnerhet vad gäller så kallade mängdbrott eller brott där förundersökningen leds av en polismyndighet. Ett uppdrag har under 2009 lämnats till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att gemensamt vidta åtgärder för en effektiv samverkan kring handläggningen av mängdbrott (jämför avsnitten 2.4 och 6.2).

Regeringen har även tillsatt utredningar som berör både kvalitet och skyndsamhet i förundersökningarna.⁷⁹ I budgetpropositionen för 2010 har regeringen tagit upp frågan om en ändamålsenlig fördelning av ansvaret för förundersökningsledarskapet. Regeringen har vidare med avsikt att förkorta handläggningstiderna lagt fram ett lagförslag om så kallad förtursförklaring i domstol, vilket har lett till ny lagstiftning som gäller från och med den 1 januari 2010.⁸⁰

Regeringen tar i budgetpropositionen för 2010 upp olika sätt att effektivisera brottmålsprocessen. Det innefattar bland annat att pröva möjligheterna att öka lagföringen genom strafföreläggande hos åklagaren och att öka användningen av skriftlig handläggning i vissa brottmål.

⁷⁸ *Snabbspåret – En försöksverksamhet med snabbare handläggning av vissa brottmål*, rapport avgiven i oktober 2008 av Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Domstolsverket, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket.

⁷⁹ Dir. 2009:35 *Förstärkt rättssäkerhet och effektivitet i förundersökningsförfarandet*. Dir. 2009:50 *Förändrade regler om förundersökningsbegränsning i brottmål*.

⁸⁰ Prop. 2008/09:213 *Förtursförklaring i domstol*.

6.4.2 *Förbättrad informationsförsörjning: ännu en bit från målet*

Inställda förhandlingar har inte sällan sin grund i att person- och kontaktuppgifter varit felaktiga och därmed försvårat delgivningen. Ett problem kan vara att myndigheterna inte haft tillgång till den information som funnits hos andra myndigheter. Domstolarna har inte tillgång till samtliga uppgifter i polis och åklagares akter, och stämningsmännen har inte alltid tillgång till uppgifter i domstolarnas akter. Ett annat problem kan ha att göra med att rutiner saknas för överföring av rätt information vid rätt tillfälle. Problemen är kända sedan länge. Delvis kan det bero på en begränsad rätt att ta del av varandras uppgifter.

Ett sätt att kontrollerat och systematiskt överföra information mellan rättsväsendets myndigheter är att koppla samman de olika myndigheternas IT-baserade verksamhetsstöd. Dessa är dock i dag uppbyggda på olika sätt och har delvis olika syften. De uppgifter som hanteras sorteras i begrepp och definitioner som definieras olika på myndigheterna.

Rättsväsendets informationsförsörjning (RIF) är ett gemensamt utvecklingsprojekt som startade med ett regeringsbeslut 1996. Tio (idag elva) myndigheter gavs i uppdrag att skapa en gemensam informationsstruktur för myndighetssamverkan, ärendehandläggning samt utbyte av information och kunskap inom ramen för brottmålsprocessen. Grunden skulle vara ett elektroniskt och strukturerat informationsutbyte inom hela kedjan. Arbetet skulle ledas och samordnas genom ett råd, RIF-rådet, där samtliga myndigheter var representerade.⁸¹

Visionen var – och är fortfarande – ett helt elektroniskt informationsflöde, från brottsanmälan till verkställd dom. All information ska bara behöva registreras en gång för att sedan kunna återanvändas senare i kedjan. RIF-arbetet kommer att göra det möjligt att överföra information och dokumentation mellan de olika myndigheternas respektive system, exempelvis Polisens RaR/Dur, åklagarnas Cåbra och domstolarnas Vera samt Kriminalvårdens KVR. När det gäller information av typen kontaktuppgifter är tanken att grundregistreringen ska ske hos Polisen. Komplettering av uppgifterna kan ske hos åklagarna. Varje brottsmisstanke ska ha en identitet och ska med hjälp av denna kunna följas genom hela kedjan. De stora vinsterna förutsätts bli en högre effektivitet och bättre kvalitet inom rättsväsendet med snabbare handläggning, bättre brottsupplärning och information till allmänheten samt uppföljning, statistik och ett minskat rutinarbete.

RIF-rådet arbetade under ett flertal år med att ta fram ett stort gemensamt system där samtliga deltagande myndigheter skulle ingå.

⁸¹ Bland myndigheterna märks Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Kriminalvården, polisen och Åklagarmyndigheten.

Under en period arbetade 80 arbetsgrupper under RIF-rådet. Detta stora grepp visade sig i praktiken inte vara realistiskt och hanterligt. I RIF-rådet krävdes konsensus för varje steg framåt, och arbetet skulle i allt väsentligt utföras inom ramen för myndigheternas tillgängliga medel.⁸² Ett omfattande författningsarbete krävdes också.

Först i mars 2009 tog regeringen efter önskemål från myndigheterna, över ledning och styrning av RIF-rådet som placerades på Justitiedepartementet. Arbetet delades in i mindre, mer hanterliga, etapper, där endast fem av rättskedjans myndigheter deltar i den första etappen⁸³, som enligt den nya tidplanen ska vara genomförd i december 2011. I den första etappen ingår bland annat att misstänkta personuppgifter ska kunna skickas framåt i brottmålskedjan och att en så kallad e-stämning tas fram. Senare etapper är ännu inte fastslagna men finns sammanfattade i ett visionsdokument som de elva myndigheterna enats om.

Elektronisk delgivning är en fråga som övervägts men som inte ingår i den första etappen. Området kommer dock att behandlas i det fortsatta RIF-arbetet.⁸⁴

6.4.3 Nya möjligheter för förfarandet i domstol

Den 1 november 2008 trädde en rad förändringar bland annat i rättegångsbalken i kraft av vilka vissa kan ha påverkat möjligheterna att undvika inställda huvudförhandlingar i brottmål. Förändringarna hade föreslagits i regeringens proposition *En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol* (prop. 2004/05:131). Att minska andelen inställda förhandlingar var ett av flera syften, vilka innefattade möjligheter att bättre utnyttja modern teknik i rättegångsförfarandet samt att öka flexibiliteten genom att anpassa handläggningen av mål till vad som krävs i det enskilda fallet.

En förändring var att man ska kunna använda inslag av videokonferens i förhandlingarna, när så bedöms lämpligt. Parter, såsom åklagare och målsägande, liksom försvarare, vittnen och eventuella sakkunniga och i vissa fall den tilltalade ska kunna delta via videolänk eller möjligen per telefon. Detta ökar möjligheten att genomföra vissa förhandlingar och även snabba på processen genom att domstolens planering underlättas. Det är dock rätten som ska besluta om det är lämpligt att en viss person deltar genom videokonferens, och den måste då också ta hänsyn till parternas uppfattning i frågan. Huvudregeln är fortfarande att parter och andra aktörer personligen ska närvara i rätten.

⁸² Detta är den huvudsakliga finansieringsvägen. Regeringen har dock därutöver avsatt 210 mnkr fördelade på tre år till "gränsöverskridande projekt" inom RIF-samarbetet.

⁸³ Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Kriminalvården, polisen och Åklagarmyndigheten.

⁸⁴ Intervju med representanter för SI-enheten och RIF-rådet, Justitiedepartementet, 12 januari 2010.

Som nämnts i avsnitt 2.1 lämnar förändringarna också ett större utrymme än tidigare att avgöra brottmål utan huvudförhandling, genom att domen grundas på de uppgifter som finns i handlingarna. Förutsättningarna för detta är att det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter och att huvudförhandling inte begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet. Men om målet ska avgöras på handlingarna måste ändå domstolen delge stämningen och åberopa bevisning. Dessutom måste domstolen informera den tilltalade om att målet kan komma att avgöras utan huvudförhandling och om den tilltalades rätt till en sådan förhandling. Vidare måste parterna ges tillfälle att slutföra sin talan, om de inte redan kan anses ha gjort det.

Enligt budgetpropositionen för 2010 bör en utvärdering av de nya reglerna i reformen *En modernare rättegång* göras. Regeringen sätter förhoppningar till att denna reform ska leda till förkortade handläggningstider och att risken för inställda förhandlingar minskar.⁸⁵

Regeringen har slutligen planerat under 2010 att genomföra ytterligare en förändring i rättegångsbalken som kan komma att medföra att fler planerade huvudförhandlingar genomförs som avsett. Det är fråga om att förlänga fristen i häktesmål, där huvudregeln är att huvudförhandling ska hållas inom en vecka från den dag då åtalet väcks. Förslaget går ut på att huvudförhandling visserligen ska hållas snarast efter den dag då åtalet väckts men senast inom två veckor.⁸⁶ Regeringen förbereder för närvarande en proposition och emotser att lagändringen träder i kraft den 1 juli 2010.

Att planera in en genomförbar huvudförhandling med kallelser till parter, tolkar, sakkunniga vittnen med flera i ett någorlunda komplicerat mål med en frist på en vecka är i sig en uppgift som ibland kan framstå som nästintill omöjlig. Det händer därför också att själva huvudförhandlingen med häktade får ställas in. Men mål med tidsfrister har dessutom ofta tvingat fram planeringsförändringar med kort varsel på tingsrätterna eftersom lokaler, domare, åklagare, försvarare och andra ofta redan varit uppbokade på de tider då förhandlingen i ett sådant mål måste hållas. Andra huvudförhandlingar har då kanske fått ställas in av skälet att deras resurser utlånats till ett prioriterat häktesmål. Att förlänga fristen för häktesmål har därför ansetts vara angeläget på många tingsrätter.

Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor förde fram förslaget om en utökad frist i häktesmål i den promemoria som överlämnades till regeringen 2000. Regeringen valde då, efter remissbehandling, att inte vidare ta upp förslaget i den proposition om åtgärder mot inställda förhandlingar som därefter utarbetades.⁸⁷ Ett antal år

⁸⁵ Prop. 2009/10:1 utg.omr. 4, avsnitt 3.4.5, jämför även avsnitt 3.4.1.

⁸⁶ Ds 2009:29, *Återbetalningsskyldighet i straffrättsliga förfaranden m.m.*

⁸⁷ Prop. 2000/01:108 *Åtgärder mot inställda förhandlingar i brottmål i tingsrätterna m.m.* Jmf avsnitt 6.1.

senare togs problemet åter upp av domstolscheferna i de tre tingsrätterna i Stockholm, Solna och Södertörn i en skrivelse till regeringen.⁸⁸ Nu har alltså regeringen svarat på detta.

Regeringen följer sällan upp nya eller förändrade lagar

De handlingsalternativ som genom det senaste decenniets författningsändringar numera står domstolarna till buds för att minimera antalet inställda förhandlingar har efter vad som påpekats från tingsrätter och åklagarkamrar inte utnyttjats fullt ut. Möjligheter som inte används leder inte heller till några resultat. Flera av lagändringarna har erbjudit möjligheter till en effektivare hantering men mer sällan haft karaktären av tvingande påbud. I vilken utsträckning det stämmer att införda möjligheter generellt inte utnyttjas i praxis är svårt att uttala sig om utifrån det material som finns tillgängligt. Regeringen har på denna punkt inte genomfört några systematiska utvärderingar vare sig av praxis, om införda lagregler varit svåra att tillämpa eller om andra hinder för tillämpningen funnits.

⁸⁸ Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Södertörns tingsrätt: Framställning om ändring i rättegångsbalken 2007-06-19, 2007/0313.

7 Slutsatser och rekommendationer

Inledningsvis vill Riksrevisionen framhålla att regeringen, domstolar och andra myndigheter inom rättsväsendet har en allmän medvetenhet om problemet med inställda förhandlingar, vilket ger ett bra utgångsläge för att få till stånd en förändring.

Riksrevisionen noterar att andelen inställda förhandlingar i stort sett är densamma i dag som för 15 år sedan. Ungefär var fjärde huvudförhandling i brottmål ställs in. De olika insatser som gjorts under de senaste 10-15 åren har lett till begränsade resultat. Detta kan delvis förklaras av att personer håller sig undan rättsväsendet. Samtidigt kan de uteblivna resultaten härledas till domstolarnas och myndigheternas handläggning och beredning av ärenden och brottmål, en process som de själva kan påverka.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att regeringen, domstolarna och övriga myndigheter inom rättsväsendet inte gjort tillräckligt för att komma tillrätta med problemet med inställda förhandlingar. Riksrevisionen menar att domstolarna, polismyndigheterna och åklagarkamrarna genom bättre ledning, samverkan samt ett resultatinriktat arbetssätt kan minska problemets omfattning. Samtidigt sätter gällande lagstiftning, i synnerhet vad avser det ansvar som läggs på myndigheterna och domstolarna respektive på de personer som söks för delgivning, en ram för i vilken utsträckning det går att komma åt problemet. I dag åläggs myndigheter och domstolar ett stort ansvar att försöka nå personer som söks för delgivning. Ansvaret för den enskilde är däremot begränsat. Regeringen har tagit initiativ till ny delgivningslag som väntas träda i kraft den 1 januari 2011.

Inställda förhandlingar är till stor del kopplade till mängdbrott. Typiskt för mängdbrottshanteringen är långa handläggningstider som bidrar till att kontaktuppgifter riskerar att bli inaktuella och försvårar delgivningsförfarandet.

7.1 Effektivare hantering av mängdbrotten är en viktig del av lösningen

Grunden för fortsatt beredning på tingsrätten läggs av polis och åklagare genom god kvalitet i förundersökningar och kontaktuppgifter. Skyndsam handläggning av brottsutredningar minimerar riskerna för tilläggsstämningar och för att de kontaktuppgifter som framkommit blir

inaktuella. Det är under förundersökningsfasen som det i vissa fall kan finnas möjlighet för polis och åklagare att avsluta ärenden innan de leder till åtal. Det innebär att dessa inte behöver gå till domstol, utan kan istället avgöras utan huvudförhandling och frigöra resurser för domstolarna som redan i dag arbetar under hög arbetsbelastning. Att komma till rätta med långa handläggningstider är väsentligt och utgör tillsammans med förbättrad samverkan och färre antal överlämnanden inom och mellan myndigheterna de centrala åtgärdsområdena för regeringens uppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket om mängdbrotten. Riksrevisionen är av uppfattningen att en effektivare hantering av mängdbrott är en viktig del av lösningen också för problemet inställda förhandlingar.

7.2 Delgivningen fungerar inte på ett ändamålsenligt och effektivt sätt

Riksrevisionen kan konstatera att delgivningssvårigheter är huvudorsaken till att förhandlingar ställs in i storstadsområdena. Delgivningen fungerar inte på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Åtgärder som ökar effektiviteten inom delgivningsförfarandet bör därför ha stor inverkan på andelen inställda förhandlingar.

Ofta bristande kvalitet i kontakt- och adressuppgifter

Riksrevisionens granskning visar på brister i rutinerna för uppdatering och kvalitetssäkring av kontaktuppgifter vid såväl Polisen som vid åklagarkamrarna. Detta är ett återkommande problem och ibland saknas till och med uppgifter. Konsekvenserna av detta är att felaktiga kontaktuppgifter ofta bifogas stämningens ansökan till tingsrätten, vilket leder till betydande merarbete för tingsrätterna med risk för långa handläggningstider och delgivningssvårigheter som följd.

Delvis personbundet om delgivning ska lyckas eller inte

Riksrevisionen vill även peka på att det delvis är personbundet i vilken utsträckning tingsrätternas beredningspersonal (domstolssekreterare och beredningsjurister) lyckas delge en sökt person eller inte. Beredningspersonalen har olika bakgrund och erfarenhet liksom skiftande kunskaper om vilka delgivningsformer och tillvägagångssätt som finns. Att ta ställning till vilken delgivningsform som ska användas i det enskilda fallet är en bedömningsfråga. Det innebär att det alltid finns mer eller mindre handlingsutrymme för den som ska ta ställning till hur delgivningsfrågan ska drivas, exempelvis om och när det är lämpligt att lämna uppdraget att delge till stämningens man. Riksrevisionens uppfattning är därför att

storstadstingsrätternas beredningspersonal och delgivningscentraler har mycket att vinna på ett utökat erfarenhets- och kunskapsutbyte om delgivningsformer och arbetsmetoder. Riksrevisionen menar att ett sådant utbyte inte finns i tillräcklig utsträckning mellan och inom tingsrätterna i dag. Riksrevisionen anser att domstolscheferna har ett viktigt ansvar att arbeta mer med dessa frågor.

Verksamhetsstödet - Delgivningssystemet - har stora brister

Rikspolisstyrelsen har ett ansvar för det verksamhetsstöd, Delgivningssystemet, som används inom stämningmannaverksamheten. Detta stöd har sådana allvarliga brister att fördelarna med systemet som det ser ut i dag kan ifrågasättas. Delgivningssystemet är ofta utsatt för driftstörningar, söktiderna är långa och det händer att inlagd information försvinner. Systemet är inte nationellt heltäckande trots att ett av syftena var att det skulle ge en helhetsbild och möjlighet till samordning över landet. Delgivningssystemet är inte heller synkroniserat med Polisens övriga verksamhetsstöd och register. Det leder till att poliser i yttre tjänst får information endast om en bråkdel av alla de personer som söks för delgivning. Poliser i yttre tjänst skulle kunna medverka till att delge svårdelgivna personer, men detta görs inte i tillräcklig omfattning idag. Sammantaget menar Riksrevisionen att Rikspolisstyrelsen inte tagit sitt ansvar för att ta fram ett fungerande verksamhetsstöd.

Rikspolisstyrelsen brister i sitt ansvar för stämningmannaverksamheten

Rikspolisstyrelsen brister i sitt ansvar vad gäller att se till att stämningmannaverksamheten vid Polisens delgivningscentraler utvecklas på ett bra sätt. Dels genom att inte tillhandahålla ett fungerande nationellt verksamhetsstöd, dels genom att inte erbjuda gemensamma utbildningsinsatser.

Respektive polismyndighet ansvarar för att verksamhetsuppföljning finns på delgivningscentralerna och Rikspolisstyrelsen ansvarar för att se till att denna uppföljning är enhetlig och jämförbar. Detta fungerar inte i dag. Polismyndigheterna i storstadsområdena har ingen systematisk uppföljning av verksamheten och Rikspolisstyrelsen har inte sett till att få till stånd en enhetlig uppföljning av delgivningscentralernas verksamhet. Det är därmed svårt att få en bild av det faktiska resultatet av stämningmannaverksamheten. Riksrevisionen menar att det är väsentligt att delgivningscentralerna kan följa upp resultatet av sin verksamhet, att de får återkoppling och kan jämföra sig med varandra. Uppföljning är en förutsättning för att kunna göra nödvändiga prioriteringar och se över resurstilldelningen för delgivningscentralerna. Att delgivningsverksamheten därutöver går med stort ekonomiskt underskott, trots att målsättningen

är att verksamheten ska finansieras med full kostnadstäckning, visar på ytterligare problem.

Riksrevisionen har även noterat att Rikspolisstyrelsen inte har verkat för att samarbetet mellan delgivningscentraler och poliser i yttre tjänst kommer till stånd inom Polisen. Poliser i yttre tjänst måste engageras i delgivningsarbetet och stämningmannaverksamheten vid delgivningscentralerna måste göras känd inom polisorganisationen som en väsentlig del av rättskedjan.

Rikspolisstyrelsen har inte heller tagit fram någon utbildning för stämningmän, vilket har efterfrågats av stämningmännen.

7.3 Betydande brister i samverkan

På flera punkter fungerar inte samverkan tillfredsställande inom och mellan de granskade myndigheterna och domstolarna. Det saknas rutiner för upptagande och uppdatering av kontaktuppgifter mellan polis, åklagarkammare och tingsrätt och det finns ännu inget etablerat gemensamt synsätt mellan åklagarkammare och tingsrätt för att hantera tilläggsstämningar när en svårdelgiven person begår nya brott. Dessutom har Riksrevisionen funnit att delgivning av svårdelgivna personer kräver god samverkan mellan tingsrätt och delgivningscentraler som inte fungerar på ett tillräckligt bra sätt idag. Inom Polisen arbetar man inte heller med delgivningsfrågor på ett systematiskt och integrerat sätt mellan de olika funktionerna.

Riksrevisionen menar att det i hög grad saknas strukturerad samverkan mellan myndigheter och domstolar. Samverkan är i alltför hög grad personbunden och bygger på kontakter och lösningar i enskilda fall och mellan enskilda personer. De centrala myndigheterna Domstolsverket och Rikspolisstyrelsen samt Åklagarmyndigheten har alla ett ansvar att belysa problemen och lyfta fram frågan om samverkan, vilket de hittills inte gjort.

7.4 Domstolsverket är alltför passivt

Domstolsverket har inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att angripa problemet med inställda förhandlingar. Riksrevisionen vill peka på att Domstolsverkets utrymme att påverka utvecklingen när det gäller inställda förhandlingar är större än vad myndigheten själv ofta förutsätter. Riksrevisionens uppfattning är att det är Domstolsverkets uppgift att skapa de bästa förutsättningarna för den dömande verksamheten på tingsrätterna, där uppföljning kan användas som ett medel. Den insamling av olika

uppföljningsdata kring inställda förhandlingar som Domstolsverket tar fram bör också kontinuerligt redovisas för domstolarna.

Domstolsverkets utbud av kurser och andra utbildningar har inte i tillräcklig omfattning tagit fasta på problemet med inställda förhandlingar, trots att detta bland annat varit ett förslag från Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor. I den mån dessa frågor uppmärksammas och diskuteras tycks det i regel vara på initiativ av enskilda kursdeltagare. Riksrevisionen menar att Domstolsverket i högre grad kan arbeta för att skapa goda förutsättningar för domstolarnas verksamhet genom att ta initiativ till praxisdiskussioner och erfarenhetsutbyten, även för domare, med anledning av aktuella lagändringar och reformer. Riksrevisionen menar att Domstolsverket hittills varit alltför passivt i denna fråga.

7.5 Regeringsuppdragen är avgränsade och saknar helhetssyn

Riksrevisionen bedömer att regeringens specifika insatser med avseende på inställda huvudförhandlingar har varit alltför avgränsade och inte utgått från en helhetssyn på rättsväsendet. Vid flera tillfällen har regeringen gett Domstolsverket i uppdrag att kartlägga omfattningen av och orsakerna till problemet med inställda förhandlingar. Avrapporteringen har handlat om andelen inställda förhandlingar och om orsaker till att de ställdes in. Regeringen har dock inte efterfrågat en fördjupad analys av olika orsaker eller strukturproblem. Ytterst har regeringen ansvaret för att samverka mellan myndigheter och domstolar fungerar genom att ge dem tydliga mål och en tydlig ansvarsfördelning. Trots att regeringen ofta talar om betydelsen av en effektiv rättskedja menar Riksrevisionen att detta inte tillräckligt konkretiserats i uppdrag och uppgifter som åskådliggör myndigheternas samverkansbehov. Riksrevisionen vill därmed understryka att problemet med inställda huvudförhandlingar inbegriper flera myndigheter inom rättsväsendet inklusive domstolarna och att samtliga måste medverka för att framgångsrikt angripa problemet. I detta perspektiv är det förvånande att de uppdrag som gällt inställda förhandlingar inte har getts till fler myndigheter i brottmålsprocessen.

7.6 Regeringen har inte följt upp lagändringar

De lagändringar som genomförts i syfte att effektivisera brottmålsprocessen och minska antalet inställda förhandlingar har sammantaget inte lett till önskat resultat. Riksrevisionen drar slutsatsen att förändringar i lagstiftning

inte är tillräckliga för att komma till rätta med problemet. Det krävs även andra åtgärder som exempelvis översyn av arbetsmetoder, erfarenhetsutbyte och praxisdiskussioner vid domstolarna.

Därutöver vill Riksrevisionen framhålla betydelsen av en regelbunden uppföljning och utvärdering av lagändringar i syfte att se vilket genomslag de fått i praktiken. Regeringen har ett ansvar att se till att myndigheter och domstolar har de förutsättningar som krävs för att ta tillvara de möjligheter som ny lagstiftning ger.

Riksrevisionen vill här peka på exemplet med åklagarnas möjlighet att på rättens uppdrag utfärda stämning och kalla till huvudförhandling i syfte att effektivisera processen. Enligt propositionen förutspåddes denna möjlighet kunna tillämpas i stor utsträckning. Riksrevisionen konstaterar dock att detta i storstadsområdena har tillämpats ytterst sällan. Åklagarkamrarna har framfört att de inte anser sig ha resurser att arbeta på detta sätt och att eventuella fördelar är relativt små. Regeringen har inte följt upp hur denna möjlighet använts i praktiken, och vad som hindrat åklagare och domstolar att utnyttja den. Riksrevisionen menar att regeringen är skyldig att ställa krav och prioritera vad myndigheterna ska göra när de inte själva har förmåga att i samverkan få till stånd en förändring.

Det är även Riksrevisionens bedömning att regeringen, genom att ta över ansvaret för RIF-rådet och flytta verksamheten till Regeringskansliet som nu har skett, har ökat förutsättningarna för att detta arbete förs framåt.

7.7 Ny delgivningslag är positivt men löser inte problemet

En ny delgivningslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet och planeras träda i kraft den 1 januari 2011.⁸⁹ Den nya lagen förväntas av regeringen bidra till att minska antalet inställda förhandlingar genom att förenklad delgivning ska få fortsätta att användas i vissa fall när ett mål överlämnas till domstol (eller annan myndighet) och under vissa förutsättningar ska få användas även för delgivning av stämning i brottmål. De föreslagna förändringarna medför från principiell synpunkt att ett ökat ansvar läggs på en för brott misstänkt person att hålla sig underrättad i åtalsfrågan.

⁸⁹ Ds 2009:28, *Ny delgivningslag m.m.* Planerat datum för ikraftträdandet enligt uppgift från Regeringskansliet.

Initiativet till ny delgivningslag är positivt, men Riksrevisionen konstaterar att lagförslaget i sin nuvarande form har begränsningar som består i själva förutsättningarna för att tillämpa förenklad delgivning av stämning i brottmål. Enligt förslaget får det, vid den tidpunkt då tingsrätten sänder handlingarna till den tilltalade, inte ha förflutit längre tid än sex veckor sedan den tilltalade delgavs upplysningen om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten. Dessutom måste upplysningen ha delgetts av polisman eller åklagare (eller i förekommande fall tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen) vid ett personlig sammanträffande med den tilltalade. Dessa krav är med utgångspunkt i rådande förhållanden, enligt Riksrevisionens bedömning, svåra att uppfylla. Snabb handläggning är önskvärt men så länge detta inte är verklighet riskerar möjligheterna att använda förenklad delgivning inom de föreslagna ramarna att vara begränsade.

Riksrevisionen ser positivt på att regeringen ställer krav på kortare handläggningstider. Därutöver måste regeringen, domstolar och övriga myndigheter inom rättsväsendet – utan åsidosättande av kraven på rättssäkerhet – arbeta vidare med frågor om effektivare lagföring och delgivning samt verka för att tillämpningen av gällande lagstiftning leder till ökade effektivitetsvinster.

7.8 Behov av översyn av gällande lagstiftning

Tingsrätten avgör om en förhandling ska ställas in eller inte. Enligt Riksrevisionen skulle villkoren för att minska antalet inställda förhandlingar kunna förbättras om de möjligheter som gällande lagstiftning ger utnyttjades i större utsträckning och lagstiftningen kunde skärpas ytterligare utan att äventyra rättssäkerheten för den tilltalade. Flera domare och domstolschefer har exempelvis gett uttryck för åsikten att det vore önskvärt att kunna avgöra mål i den tilltalades utevaro om det inte finns anledning till att döma till annan påföljd än högst sex månaders fängelse, till skillnad från högst tre månaders fängelse som lagstiftningen medger idag. Detta vore ett steg mot att, i likhet med vad som gäller i vissa andra länder, lägga ett större ansvar på den enskilde när denne är delgiven att även infinna sig vid domstolen.

Sammanfattningsvis kan det finnas ett behov av att se över gällande lagstiftning och överväga om möjligheten att kunna döma i den tilltalades utevaro skulle kunna utökas.

7.9 Riksrevisionens rekommendationer

Rekommendationer till regeringen

- Ge berörda myndigheter och domstolar i uppdrag att gemensamt finna arbetssätt och samverkansformer där delgivningen är central och som bidrar till att minska problemet med inställda huvudförhandlingar.
- Följ upp lagändringar som genomförts med syfte att effektivisera brottmålsprocessen.
- Överväg behovet av skärpt lagstiftning och en utökning av möjligheten att kunna döma i den tilltalades utvaro i fler fall.

Rekommendationer till Domstolsverket

- Säkerställ att problemet med inställda huvudförhandlingar och dess konsekvenser tas upp i utbildningar för domstolens personal.
- Utnyttja de forum som finns och uppmuntra till dialog och erfarenhetsutbyten inom och mellan domstolarna.
- Återför uppföljningsdata om inställda huvudförhandlingar i samband med Domstolsverkets budgetdialoger med domstolarna.

Rekommendationer till Rikspolisstyrelsen

- Utöka samarbetet mellan stämningmän och den polisiära verksamheten. Samordna samtliga polisresurser så att dessa i högre utsträckning involveras i delgivningsarbetet.
- Utred behovet av utökade befogenheter för polis i yttre tjänst i samband med delgivning.
- Förbättra delgivningscentralernas systemstöd och integrera detta med Polisens övriga register och verksamhetssystem.
- Säkerställ en samordnad, systematisk och löpande uppföljning av delgivningsverksamheten.

Rekommendationer till tingsrätterna

- Planera, skapa utrymme och uppmuntra kontinuerlig kompetensutveckling och praxisdiskussion

Referenser

Författningar

Delgivningslag (1970:428)

Delgivningsförordning (1979:101)

Förordning (1989:773) med instruktion för Rikspolisstyrelsen

Förordning (1996:381) med tingsrättsinstruktion

Förordning (2007:1073) med instruktion för Domstolsverket

Förordning (2007:971) med instruktion för Åklagarmyndigheten

Förvaltningslag (1986:223)

Lag (2009:1058) om förtursförklaring i domstol

Myndighetsförordning (2007:515)

Polisförordning (1998:1558)

Polislag (1984:387)

Rättegångsbalken (1942:740)

Åklagarförordning (2004:1265)

Föreskrifter och allmänna råd

Rikspolisstyrelsens allmänna råd om delgivningsverksamhet (RPSFS 2001:9
FAP 611-1)

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledning av
förundersökning i brottmål (RPSFS 2009:11 FAP 403-5)

Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av
förundersökning i brottmål (ÅFS 2005:9)

Utskottsbetänkanden

Bet. 2000/01:JuU28, rskr. 2000/01:225

Regeringen

Prop. 2009/10:1 *Budgetpropositionen för 2010*

Prop. 2008/09:1 *Budgetpropositionen för 2009*

Prop. 2008/09:213 *Förtursförklaring i domstol*

Prop. 2007/08:139 *En modernare rättegång – några ytterligare frågor*

Prop. 2004/05:131 *En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol*

Prop. 2003/04:8 *Åtgärder för ett effektivare och snabbare brottmålsförfarande*

Prop. 2001/02:147 *Snabbare lagföring*

Prop. 2000/01:108 *Åtgärder mot inställda förhandlingar i brottmål i tingsrätterna m.m.*

Prop. 1995/96:220 *Lag om statsbudgeten*

SOU 2005:117. *Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder*

SOU 2002:45. *Snabbare lagföring 4 - Ett snabbförfarande för brottmål*

Ds 2009:29. *Återbetalningsskyldighet i straffrättsliga förfaranden m.m.*

Ds 2009:28. *Ny delgivningslag m.m.*

Dir 2009:50. *Förändrade regler om förundersökningsbegränsning i brottmål*

Dir. 2009:35. *Förstärkt rättssäkerhet och effektivitet i förundersökningsförfarandet*

Ju2009/3950Å. Regeringsuppdrag till Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv samverkan och handläggning av mängdbrott (*Mängdbrottsuppdraget*)

Regleringsbrev för budgetåren 2007 – 2010 avseende Sveriges Domstolar, Åklagarmyndigheten samt Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen

Myndigheter

JO-beslut 2010-02-16, dnr 2576-2009

JO-beslut 2008-06-23, dnr 2672-2008

Riksrevisionsverket (RRV 2001:3). *Brottmålskedjan – rättsadministrativ analys med internationella jämförelser, sammanfattande rapport*

Riksrevisionsverket RRV (1994:16). *Inställda förhandlingar i brottmål*

Domstolsverket, Sveriges Domstolar: Verksamhetsplan för 2009-2011 samt för 2010-2012

Domstolsverket, april 2009: *Huvudförhandlingar i brottmål - redovisning av ett regeringsuppdrag*

Domstolsverket dnr 761-2004: *Inställda huvudförhandlingar i brottmål II – sjunde promemorian från Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor*

Domstolsverkets rapport den 3 mars 2004, dnr 1294/2003

Sveriges Domstolar, Domstolsakademiens utbildningsprogram våren 2010, *Rättegångsfrågor och domskrivningsproblematik*

Domstolsverket dnr 409/2009: *Tingsrätternas arbetsformer*

Sveriges Domstolars årsredovisning 2009 och 2010.

Statskontoret 2009:20: *Domstolarnas inre arbete – en utvärdering*

Polisens årsredovisning 2009, Rikspolisstyrelsen

Polismyndigheten i Stockholms län, dnr AA-172-251-2008: *Delgivningssystemet – ett stöd eller riskfaktor*

Solna Tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Södertörns tingsrätt dnr 2007/0313: *Framställning om ändring i rättegångsbalken*

Malmö tingsrätt: Delgivningsgruppens promemoria, 2009-05-05

Snabbspåret – En försöksverksamhet med snabbare handläggning av vissa brottmål, rapport avgiven i oktober 2008 av Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Domstolsverket, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket

Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvården, BRÅ: *Rättsväsendets kapacitetsbehov 2009-2112*

Ekonomistyrningsverket: Statsbudgetens utfall 2009. ESV 2010:9

Övrig dokumentation

Statsbudgetens utgifter fördelade efter utgiftsområde och anslag, uppgifter från Ekonomistyrningsverket till Riksrevisionen 2010-02-16

Statistik från Domstolsverkets databaser till Riksrevisionen 2010-01-08, 2010-01-14, 2010-01-18, 2010-01-29 och 2010-03-22

Muntliga referenser och uppgifter via e-post

Intervjuer med företrädare för domstolar

Södertörns tingsrätt, 2009-09-29

Attunda tingsrätt, 2009-09-30

Stockholms tingsrätt, 2009-10-07, 2009-10-22

Nacka tingsrätt, 2009-10-08, 2009-10-09

Solna tingsrätt, 2009-10-14

Göteborgs tingsrätt, 2009-10-19

Malmö tingsrätt, 2009-10-26

Controller för Stockholmsregionens fem tingsrätter 2009-12-04

Intervjuer med företrädare för Åklagarmyndighetens kammare

Södertörns åklagarkammare, 2009-09-28

Norrorts åklagarkammare, 2009-09-30

Söderorts åklagarkammare, 2009-10-01

City åklagarkammare (Stockholm), 2009-10-06

Västerorts åklagarkammare, 2009-10-14

Göteborgs åklagarkammare, 2009-10-19

Malmö åklagarkammare, 2009-10-27

Intervjuer med företrädare för delgivningscentraler vid Polisen

Stockholms delgivningscentral, 2009-10-15

Göteborgs delgivningscentral, 2009-10-20

Malmös delgivningscentral, 2009-10-27

Intervjuer med företrädare för Polisen

Brottsutredare inom Polisområde Storgöteborg, 2009-10-20

Handräckningsgruppen vid Söderorts polismästardistrikt, 2009-11-09

Länskommunikationscentralen (LKC) i Stockholm, 2009-11-13

Intervjuer med företrädare för Regeringskansliet

Justitiedepartementet, enheten för processrätt och domstolsfrågor (DOM),
2010-01-12

Justitiedepartementet, enheten för samordning, utveckling och
informationsförsörjning (SI), 2010-01-12

Justitiedepartementet, polisenheten (PO), 2010-01-15

Intervjuer med företrädare för Domstolsverket

Stockholm, 2009-12-02

Jönköping, 2009-12-03

Intervjuer med företrädare för Rikspolisstyrelsen

Stockholm, 2009-11-13

Intervjuer med företrädare för Riksåklagarens kansli (Åklagarmyndigheten)

Stockholm, 2010-01-11

Referensgrupp inför Riksrevisionens kostnadsberäkning

Allan Camitz, rådman, Stockholms tingsrätt

Anna-Lisa Stoican, rådman, Södertörns tingsrätt

Eva Gustafsson, domstolssekreterare, Attunda tingsrätt

Eva Thunegard, kammarchef, Norrorts åklagarkammare

Brynolf Larsson, chef vid Delgivningscentralen i Stockholm

Anders Leckne, kriminalvårdschef, Kronobergshäktet

Gunnar Wretling, kriminalvårdschef, Frivården Stockholm

E-post

Skrivelse från Domstolsverket till Riksrevisionen 2009-03-31

Roger Kämpe, Polisens Länskommunikationscentral i Stockholm, 2009-11-17

Olof Wetterkvist, Justitiedepartementet, 2010-03-08

Mejlsvar på kompletterande fråga om åklagarnas utvidgade behörighet att på rättens uppdrag utfärda stämning och kalla till huvudförhandling:

Stefan Strömberg, Göteborgs tingsrätt 2010-02-28

Stefan Bergman, Södertörns åklagarkammare 2010-02-28

Stefan Göransson, Malmö åklagarkammare 2010-03-01

Urban Svenkvist, Åklagarmyndigheten 2010-03-02

Birgitta Tholander Werne, City åklagarkammare 2010-03-02

Johan Frigell, Söderorts åklagarkammare 2010-03-02

Eva Thunegard, Norrorts åklagarkammare 2010-03-02

Mats Eriksson, Göteborgs åklagarkammare 2010-03-02

Erika Lejnefors, Västerorts åklagarkammare 2010-03-03

Telefonsamtal

Gunnar Gustafsson, Statskontoret, 2009-09-23

Robert Nordh, Domstolsverket, 2010-02-12

Anna-Klara Strömberg, Domstolsverket, 2010-02-15

Urban Svenkvist, Åklagarmyndigheten 2010-03-01

Johanna Kallifatides, Mängdbrottsuppdraget (Domstolsverket) 2010-03-02

Jan Lindgren, Domstolsverket, 2010-03-22

Kent Persson, Stockholms delgivningscentral (mars 2010)

Bilaga 1 Ordlista

Brottmålsprocess: Består vanligtvis av fyra grundläggande moment; utredning av brott, åtalsprövning, lagföring och verkställighet av påföljd.

Dom i utevaro: Möjlighet för rätten att avgöra ett brottmål vid huvudförhandling trots att den tilltalade inte är personligen närvarande. Den grundläggande förutsättningen är att saken kan utredas tillfredsställande trots den tilltalades utevaro. Härutöver gäller att rätten bedömer att det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, fängelse i högst tre månader, villkorlig dom eller skyddstillsyn eller sådana påföljder i förening. Även under vissa andra förutsättningar kan rätten döma trots den tilltalades personliga utevaro.

Dom på handling: Domstolen kan döma i ett brottmål utan att hålla huvudförhandling. Målet avgörs då i stället utifrån innehållet i det skriftliga materialet, alltså avgörs målet på handlingarna. Så kan ske i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter och under förutsättning att huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.

Förtursmål: Vissa brottmål omfattas av speciella regler som innebär att särskilda tidsfrister måste följas. Det leder till att sådana mål måste ges förtur till huvudförhandling. Fristerna innebär i princip att i förtursmål måste huvudförhandling hållas inom en vecka från den dag då åtalet väckts. Förtursmålen utgörs av mål där den tilltalade är häktad eller där den tilltalade inte har fyllt 18 år.

Förundersökningsbegränsning: Förundersökningsbegränsning innebär en möjlighet för åklagare att göra undantag från plikten att genomföra en förundersökning. Åklagaren kan besluta att antingen inte inleda eller lägga ned en förundersökning. Dels i fall där en brottsmisstanke vid lagföring inte skulle leda till annan påföljd än böter och det finns en obalans mellan kostnaderna för utredningen och sakens betydelse. Dels fall då det kan antas att reglerna om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning medför att åtal inte kommer att väckas och då något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts genom beslutet.

Hindersbevis: Ett skriftligt meddelande till uppdragsgivaren om resultatet av ett uppdrag om delgivning genom stämningsman. I hinderbeviset redogörs för de delgivningsåtgärder som vidtagits och de omständigheter i övrigt som kan ha betydelse för kommande delgivning med den sökta.

Mängdbrott: Av regeringen definierat som "brott beträffande vilka förundersökning enligt gällande reglering leds av en polismyndighet" (se Mängdbrottsuppdraget, Ju2009/3950/Å). Brott som hör till denna kategori är sådana där saken anses vara av enkel beskaffenhet, exempelvis snatteri och skadegörelse.

Påföljd: Det "straff" som bestäms när någon döms för brott. De vanligaste påföljderna är böter, villkorlig dom (eventuellt förenad med dagsböter eller samhällstjänst), fängelse, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård.

Strafföreläggande: Fråga om ansvar för brott kan tas upp av åklagare genom strafföreläggande. Ett strafföreläggande har samma verkan som en dom. Eftersom åklagaren inte väcker åtal prövas inte ansvarsfrågan i domstol. Strafföreläggande kan avse böter eller villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter.

Stämningsman: En av polismyndighet särskilt förordnad person med behörighet att i enlighet med delgivningslagens (1970:428) bestämmelser genomföra stämningsmannadelgivning och vars intyg utgör fullt bevis om delgivning. Stämningsman kan anlitas av domstol för delgivning av exempelvis stämning i brottmål. Stämningsmannadelgivning används främst när delgivning genom brev försändelse på förhand bedöms framgångslös eller annars har visat sig vara resultatlös. Delgivning i brottmål kan även utföras av exempelvis åklagare, polisman eller tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt och häkte.

Åtalsunderlåtelse: Åklagarens möjlighet att under vissa i lagen särskilt angivna förutsättningar besluta välja att inte väcka åtal. Som generell förutsättning gäller att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts.

Bilaga 2 Brottmålsprocessen

Brottmålsprocessen

I detta avsnitt ges en översiktlig beskrivning av förloppet från brottsmisstanke till prövning av åtal i tingsrätten, med tyngdpunkten på den process som avser tingsrättens handläggning av själva brottmålet. Det är ett komplext regelverk som styr processen och flera moment som ska klaras av och samordnas innan tingsrätten kan avgöra ett brottmål, oftast vid en *huvudförhandling*. En huvudförhandling är detsamma som ett sammanträde där domstolen ska bestämma om det finns tillräckliga bevis för att den som är misstänkt för brottet ska dömas för det. I vissa fall kan dock målet avgöras utan huvudförhandling.

Brottmålsprocessens rättsliga ramar

Viss kännedom om det processrättsliga regelverk som styr brottmålsprocessen och därmed för handläggningen av brottmål underlättar förståelsen för problemet med inställda förhandlingar i brottmål. För att uppfylla högt ställda krav på rättssäkerhet är brottmålsprocessen i stor utsträckning detaljreglerad i rättegångsbalken. Bakom de processrättsliga bestämmelserna ligger vissa grundläggande principer, såsom den kontradiktoriska principen, omedelbarhets- och koncentrationsprincipen och principen om det bästa bevismedlet. Principerna syftar till att säkerställa en rättssäker process där den enskildes möjligheter att tillvarata sin rätt ska tryggas i förhållande till de ingripande åtgärder som ges de brottsutredande myndigheterna och domstolarna. Principerna innebär också, förenklat uttryckt, att det endast är det som lagts fram inför rätten under själva huvudförhandlingen som får läggas till grund för bedömning av åtalet och att huvudförhandlingen i möjligaste mån ska genomföras i ett sammanhang, helst koncentrerat till ett enda rättegångstillfälle.

En effekt av de processrättsliga principerna är bland annat att de personer som åklagaren eller den tilltalade åberopar förhör med ska finnas på plats vid huvudförhandlingen, vilket i sin tur förutsätter att de har fått del av en kallelse och att de kommer på utsatt tid. Vidare ska den som kallas ges skäligt rådrum att infinna sig vid rätten. För den tilltalade gäller

dessutom att han eller hon ska få skälig tid för att förbereda sitt försvar. Sammantaget är det alltså en förutsättning för processen att alla som ska vara närvarande vid en huvudförhandling, med viss framförhållning, nås av domstolens kallelser. Det är också av avgörande betydelse för planeringen att domstolen får kännedom om att kallelserna når mottagaren. Dessa förhållanden aktualiserar frågor om delgivning, vilka därmed också blir av central betydelse i brottmålsprocessen.

Processens olika delar

Brottmålsprocessen kan sägas bestå av vissa grundläggande delar:

1. utredning av brott (polis och åklagare),
2. åtalsprövning (åklagare),
3. lagföring (åklagare och domstol) och
4. verkställighet av påföljd (exempelvis kriminalvården).

Dessa delar genomförs huvudsakligen av fyra av rättsväsendets myndigheter. Polis och åklagare svarar för förundersökningsfasen där brottet ska utredas och bevisning säkras. I *Polisens* uppgifter ingår bland annat att ta emot och upprätta anmälningar om brott, utreda brottsmisstankar och överlämna ärenden till åklagare. Till *Åklagarmyndighetens* uppgifter hör att leda förundersökningar, väcka åtal, utfärda strafförelägganden, meddela åtalsunderlåtelse och att som part föra talan vid domstolsförhandlingar för åtalade brott. *Domstolarna* (dvs. här tingsrätterna) bereder, genomför förhandlingar och avgör mål med anledning av misstanke om brott. *Kriminalvården*, slutligen, verkställer vissa påföljder och ansvarar för häktade personer. Processen involverar dock oftast även andra myndigheter och organ liksom advokater och andra rättsliga biträden.

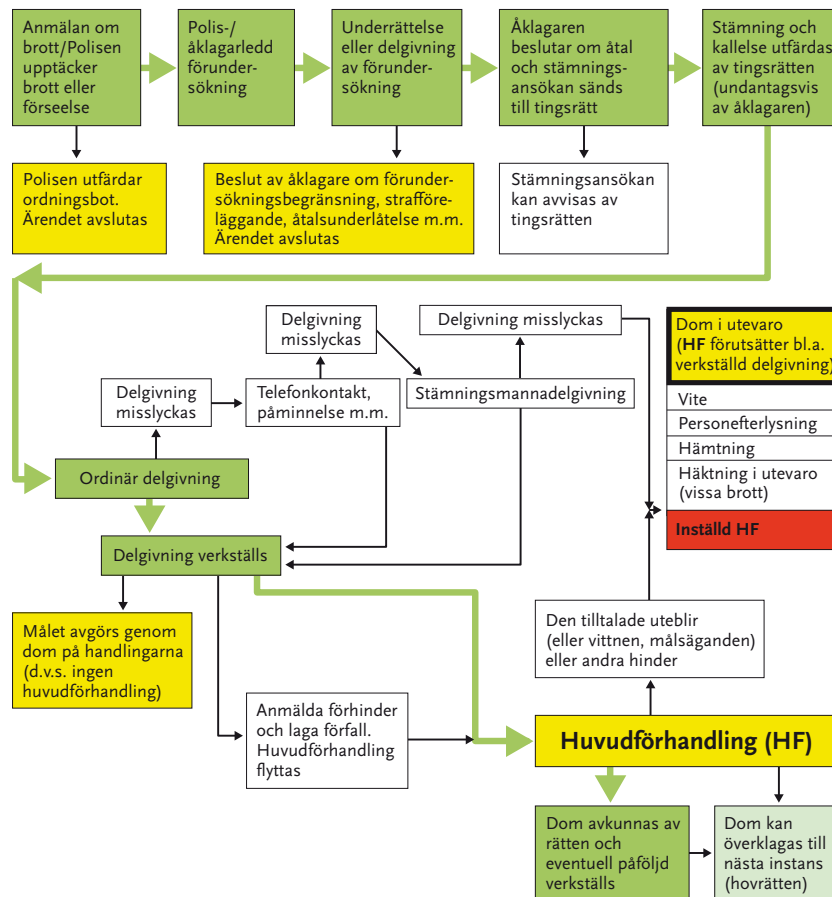
Flödesschema: Från brottanmälan till huvudförhandling

Grön linje föreställer ett exempel på hur en effektiv rättskedja och brottmålsprocess kan se ut.

Gul ruta innebär att ärendet eller målet avslutas.

Vit ruta innebär en möjlig avvikelse från en smidigt genomförd brottmålsprocess.

Med HF avses att en huvudförhandling hålls.

Brottmålsprocessen är komplex och andra möjligheter och regleringar kan finnas som inte presenteras i denna graf.

Förundersökning

Beslutet att inleda förundersökning kan fattas av polismyndighet eller åklagare. Är det fråga om brott av enkel beskaffenhet får förundersökningen även ledas av polismyndigheten, men annars ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagaren så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet eller när det annars är påkallat av särskilda skäl. Även om det är åklagaren som är förundersökningsledare bedrivs det faktiska utredningsarbetet, som att genomföra förhör med misstänkta, målsägande och eventuella vittnen, till stor del av polisen. Härigenom är det alltså ofta polisen som har de faktiska kontakterna med personer som kan bli

aktuella att kalla till förhör till en kommande huvudförhandling. Det är dock i huvudsak åklagaren som fattar beslut om vilka åtgärder som ska vidtas under förundersökningen. Åklagaren fattar dessutom beslut i åtalsfrågan och tar ställning till vilken bevisning, det vill säga förhör med mera, som ska åberopas till styrkande av åtalet.

Förundersökningen ska handläggas så skyndsamt som omständigheterna medger. För vissa ärendetyper, exempelvis vid brottsmisstanke mot barn under 18 år eller om någon är häktad, finns det lagstadgade frister inom vilka en förundersökning måste slutföras. Ibland finns det *anledning att inte fullfölja en förundersökning*, exempelvis vid bötesbrottslighet som kräver orimligt stora utredningskostnader eller att man kan anta att något åtal för brottet inte kommer att ske till följd av reglerna om åtalsunderlåtelse.

Alla brott behöver inte leda till åtal

Inte all lagföring sker vid tingsrätten. Vissa former av lagföring sker inom polis- och åklagarverksamheten.

Ärenden som gäller vissa mindre allvarliga brott kan avslutas direkt inom polismyndigheten genom att polisman kan utfärda föreläggande av ordningsbot. Vilka brott som kan föranleda *ordningsbot* och ordningsbotens storlek bestäms av Riksåklagaren, i samråd med Rikspolisstyrelsen. Ordningsbot är vanligt förekommande vid exempelvis trafikförseelser.

Under vissa villkor kan frågan om ansvar för brott tas upp av åklagare genom *strafföreläggande*. Strafföreläggande kan avse brott för vilket böter eller villkorlig dom eller båda ingår i straffskalan, exempelvis vid stöld, snatteri och trafikförseelser. Ett strafföreläggande träder i stället för åtal och innebär att den misstänkte föreläggs att omedelbart eller inom viss tid godkänna det straff som åklagaren anser att brottet bör föranleda. Godkänner den misstänkte inte föreläggandet kan åklagaren i stället väcka åtal.

Åklagare kan vidare under vissa förutsättningar även besluta om *åtalsunderlåtelse*. En förutsättning för det är bland annat att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts. Eftersom åtalsunderlåtelse träder i stället för det åtal som enligt huvudregeln borde väckas förutsätter åtalsunderlåtelsen att bevisningen är sådan att åklagaren på objektiva grunder hade kunnat förvänta en fällande dom om åtal hade väckts. För åtalsunderlåtelse anses i regel att det bör krävas att den misstänkte erkänt gärningen. Motsätter sig denne eftergift kan åklagaren välja att i stället väcka åtal. Följden av åtalsunderlåtelse är för den misstänkte att han eller hon slipper åtal, huvudförhandling och påföljd. Ett beslut om åtalsunderlåtelse ska dock antecknas i belastningsregistret vilket kan medföra konsekvenser om man begår nya brott.

Handläggning av brottmål

Sedan åklagaren beslutat att väcka åtal och gett in en stämningsansökan vidtar tingsrätten arbete med att bereda brottmålet till huvudförhandling. Beredningen sker vanligen inom en särskild beredningsorganisation där domstolssekreterare och beredningsjurister ansvarar för handläggningen. Först en eller ett par veckor före huvudförhandlingen bestäms vem av domarna som ska sitta på målet vid förhandlingen. När det gäller förtursmål, dvs. mål med häktade eller så kallade ungdomsmål, är framförhållningen för domarna vanligtvis kortare.

Inledningsvis lottas målen på rotel, enhet eller avdelning enligt rådande arbetsordning. Har det redan under förundersökningen gjorts en framställan om förordnande av offentlig försvarare eller målsägandebiträde, eller om den misstänkte är häktad finns det redan ett mål upplagt när åtalet väcks.

Under beredningsfasen ska tingsrätten ta ställning till en rad frågor, exempelvis om en offentlig försvarare ska förordnas för den tilltalade, om målsägandebiträde ska förordnas för en eventuell målsägande, om det finns behov av tolk vid förhandlingen, vilken utredning som ska inhämtas som underlag för bedömning i påföljdsdelen. Tingsrätten planerar, sätter ut en tid och bokar sal för huvudförhandlingen så snart som möjligt.

En av de första åtgärderna för tingsrätten att vidta är att utfärda en stämning, vilken ska delges den tilltalade. Stämning bör i normalfallet utfärdas inom en vecka efter det att åtalet kommit in. Vanligtvis skickas samtidigt med stämningen även kallelsen till huvudförhandlingen till den tilltalade. Det kan noteras att det finns möjlighet för tingsrätten att, i samråd med åklagaren eller med Åklagarmyndigheten, uppdra åt åklagare att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling, men denna möjlighet uppges utnyttjas ytterst sällan.

Tingsrätten ska också kalla, förutom åklagare och i förekommande fall försvarare och målsägandebiträde, övriga personer som ska närvara vid huvudförhandlingen, så som målsägande och vittnen. Vad en kallelse ska innehålla är reglerat i rättegångsbalken. Bland annat ska den som ska inställa sig personligen kallas med föreläggande om vite (med undantag för unga personer). Kallelsen innehåller regelmässigt också en upplysning om att utevaror från förhandlingen kan leda till att vitet döms ut.

För tingsrättens planering är det angeläget att få kännedom om att den som kallas till en förhandling har nåtts av kallelsen. Tillsammans med kallelsen skickas därför regelmässigt ett s.k. delgivningskvitto vilket mottagaren ombeds att skriva under och återsända till domstolen. Med detta har rätten ett bevis om att personen är delgiven och kan, med någorlunda sannolikhet, förutsätta att den kallade kommer att vara närvarande vid huvudförhandlingen. Om den kallade inte inställer sig tjänar delgivningsbeviset också som underlag för att utdöma ett i kallelsen förelagt vite. Delgivningskvittot har alltså stor praktisk betydelse både som underlag

för domstolens planering och bedömning av om huvudförhandlingen kommer att kunna hållas och som underlag för att ta ställning till frågor om vitesutdömande.

Delgivning

En central del i beredningsprocessen är att genomföra delgivning av de handlingar som enligt rättegångsbalken måste delges den tilltalade, exempelvis stämningen, tillsammans med stämningsansökan, förundersökningsprotokoll och andra handlingar som getts in av åklagaren. Som berörts ovan kan det även i fråga om andra handlingar, framförallt kallelser, finnas behov för tingsrätten att veta om mottagaren nåtts av handlingen och därmed aktualiserar även kallelser delgivningsfrågor.

Bestämmelser om delgivning finns i delgivningslagen (1970:428) och delgivningsförordningen (1979:101). Med *delgivning* avses ett rättsligt reglerat förfarande i syfte att skapa garantier för att en viss handling eller dess innehåll når någon som är behörig att ta emot handlingen. Allmänt kan sägas att delgivning ska ske eftersom tingsrätten inte får eller bör vidta några ingripande åtgärder mot någon som inte delgivits och därigenom på ett betryggande sätt beretts möjlighet att tillvarata sina rättigheter.

Nedan beskrivs de delgivningsformer som kan tillämpas för delgivning i brottmål. Det bör dock framhållas att delgivning anses ha skett genom att den som söks för delgivning själv har mottagit handlingen *oavsett på vilket sätt* den kommit honom eller henne tillhanda.

Ordinär delgivning

Normalt börjar tingsrätten delgivningsförfarandet med ordinär delgivning (även kallad "vitt kort"), vilket innebär att handlingen sänds med post eller överlämnas med bud eller på annat sätt till den sökta, varvid som bevis att denne har mottagit försändelsen begärs ett delgivningskvitto eller mottagningsbevis. Mottagaren kan även bekräfta en utsänd handling (såsom stämning eller kallelse) per telefon eller via besök och anses därefter delgiven.

Förenklad delgivning

Ordinär delgivning kan också enligt delgivningslagen ske genom förenklad delgivning. Förenklad delgivning får i princip ske endast med den som är part i målet och innebär i korthet att tingsrätten kan sända handlingen med post till den sökta på hans eller hennes senast kända adress och minst en dag senare skicka ett meddelande om att handlingen har sänts. Förenklad delgivning får dock användas bara om den sökta har delgetts upplysning om att sådan delgivning kan komma att användas i målet.

Den tilltalade får dock inte delges stämningsansökan, eller andra handlingar genom vilka förfarandet vid tingsrätten inleds, med hjälp av förenklad delgivning annat än under i delgivningslagen särskilt angivna förutsättningar. Dessa är att den tilltalade i samband med föreläggande om ordningsbot, eller utredning om av brott som får beivras genom ett sådant föreläggande, har delgetts upplysning om att förenklad delgivning kan komma att användas i brottmålet. Det innebär att denna delgivningsform endast kan användas vid åtal som avser sådana enklare brott som inte kan föranleda annat än penningböter och kan lagföras genom föreläggande av ordningsbot.

Stämningmannadelgivning

Om ordinär delgivning inte lyckas kan tingsrätten försöka delge genom stämningmannadelgivning. Stämningmannadelgivning får enligt delgivningslagen ske av polismyndighet förordnad stämningsman eller annan vars intyg enligt delgivningslagen utgör fullt bevis om delgivning. Som sådant bevis gäller intyg som i tjänsten utfärdats av, förutom stämningsman, bland andra åklagare, polisman och tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt och häkte. Stämningmannadelgivning innebär att handlingarna överlämnas personligen till personen i fråga, exempelvis i samband med besök i bostaden eller på arbetsplatsen.

Telefondelgivning

Tingsrätten kan även, när det är lämpligt, delge kallelser genom telefondelgivning, vilket innebär att kallelsen läses upp vid telefonsamtal med den sökta och handlingen därefter sänds till denne med post. Telefondelgivning får dock inte användas vid delgivning av stämningsansökan eller andra handlingar genom vilket förfarande vid tingsrätten inleds.

Husrannsakan för delgivning

För eftersökande av en tilltalad som söks för delgivning av stämning eller kallelse till förhandling får husrannsakan företas, om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa. Det finns visserligen inget formellt krav för vilken svårhetsgrad brottet ska ha men proportionalitetsprincipen begränsar de fall där husrannsakan kan komma i fråga. Exempelvis bör husrannsakan inte genomföras i bagatellartade fall. Det bör också i regel föreligga särskilda omständigheter, exempelvis att en planerad rättegång riskerar att gå om intet om saken drar ut på tiden. Husrannsakan för delgivning får aldrig användas om mindre ingripande metoder för delgivning är tillräckliga. Däremot bör preskriptionsrisk inte ensam kunna motivera husrannsakan i mål om mindre allvarlig brottslighet.

Åtgärder då kallade personer uteblir

I rättegångsbalken finns bestämmelser om under vilka förutsättningar rätten ska ställa in en huvudförhandling och i stället sätta ut den till en annan dag. Så ska ske bland annat om den tilltalade inte inställt sig och han eller hon är kallad att inställa sig personligen och målet inte är sådant att det kan avgöras trots hans eller hennes utevaro. Bland andra förhållanden som kan leda till att förhandlingen ska ställas in är att målsägande, vittne eller sakkunnig som bör höras inte är närvarande eller att en part återoppar ny bevisning som motparten bedöms behöva tid på sig att bemöta.

Rättegångsbalken ger dock möjlighet att påbörja huvudförhandlingen (under vissa i lagen angivna förutsättningar), om det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att ny huvudförhandling behöver hållas. Om däremot förhandlingen ställs in får rätten ändå ta upp muntlig bevisning, om det är tillåtet enligt regler om förhör utom huvudförhandling och den som ska höras finns tillgänglig.

Om *den tilltalade* uteblir vid en huvudförhandling, eller inställer sig endast genom ombud (i regel försvarare), då han eller hon förelagts att inställa sig personligen ska rätten *i första hand* pröva om målet trots detta kan avgöras. Bedöms det inte vara möjligt ska rätten besluta att den tilltalade ska kallas på nytt vid vite, hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag eller häktas om det finns förutsättningar för det.

Bedömer rätten att saken kan utredas tillfredsställande trots den tilltalades personliga utevaro och om det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller fängelse i högst tre månader, villkorlig dom eller skyddstillsyn eller sådana påföljder i förening, får tingsrätten avgöra målet i den tilltalades utevaro (*dom i utevaro*). Det är också möjligt om den tilltalade sedan han eller hon delgetts stämning avvikit eller håller sig undan på ett sådant sätt att han eller hon inte kan hämtas till huvudförhandlingen eller om den tilltalade lider av en allvarlig psykisk störning och hans eller hennes närvaro därför inte är nödvändig. Underlåtenheten att komma till huvudförhandling ska dock inte leda till någon påföljd eller läggas någon till last om det är sannolikt att vederbörande haft laga förfall.

Dom på handlingarna

Domstolen har möjlighet att även utan huvudförhandling meddela dom i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, om huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet. Innan ett mål kan avgöras på detta sätt ska den tilltalade informeras om att målet kan komma att avgöras utan huvudförhandling och om sin rätt till en sådan förhandling. Vidare ska

parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, ges tillfälle till detta. Dom på handlingar bör dock inte meddelas om den tilltalade är under 18 år.

Efter att dom har beslutats

När domstolen har meddelat dom är brottmålet att ses som avslutat. Har domen lett till någon form av *påföljd* verkställs denna vanligtvis av Kriminalvården (dock ej om påföljden blivit böter). Med påföljd avses straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård. Ungdomar kan även dömas till ungdomstjänst. När det gäller verkställighet av påföljder för ungdomar deltar även socialtjänsten och Statens institutionsstyrelse.

Tingsrättens dom kan överklagas till nästa instans (hovrätten).

Bilaga 3 Riksrevisionens aktgranskning på tingsrätterna i storstadsområdena

Tabeller och diagram har sammanställts av Statisticon AB.

Tabell 1. Tingsrätt. Andel.

Andel (%)	Attunda	Göteborg	Malmö	Nacka	Solna	Stockholm	Södertörn	Totalt
Tingsrätt	Totalt	12	20	15	5	10	18	100
	Attunda	100	0	0	0	0	0	100
	Göteborg	0	100	0	0	0	0	100
	Malmö	0	0	100	0	0	0	100
	Nacka	0	0	0	100	0	0	100
	Solna	0	0	0	0	100	0	100
	Stockholm	0	0	0	0	0	100	100
	Södertörn	0	0	0	0	0	100	100
Typ	Genomförd	12	21	15	5	10	17	100
	Inställd	12	18	17	6	11	21	100
Brottstyp	Trafikbrott	13	22	8	6	19	5	100
	Vapenbrott	8	24	11	9	7	17	100
	Bedrägeri etc. ¹	14	16	19	6	10	24	100
	Skadegörelse etc. ²	7	18	11	2	12	35	100
	Narkotikabrott	13	25	13	9	11	15	100
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	14	21	19	8	4	16	100
	Stöld, rån och andra tillgrepsbrott	12	18	18	5	10	19	100
	Övrigt	13	18	28	3	7	17	100
Ålder	15-17 år	16	19	19	0	8	22	100
	18-20 år	18	10	27	4	18	5	100
	21- år	11	21	14	6	10	19	100
Häktade	Ja	14	18	24	5	5	19	100
	Ej aktuellt	12	21	15	5	12	15	100

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 2. Tingsrätt. Antal.

Antal	Attunda	Göteborg	Malmö	Nacka	Solna	Stockholm	Södertörn	Totalt	
Tingsrätt	Totalt	133	225	173	58	117	206	206	1 118
	Attunda	133	0	0	0	0	0	0	133
	Göteborg	0	225	0	0	0	0	0	225
	Malmö	0	0	173	0	0	0	0	173
	Nacka	0	0	0	58	0	0	0	58
	Solna	0	0	0	0	117	0	0	117
	Stockholm	0	0	0	0	0	206	0	206
	Södertörn	0	0	0	0	0	0	206	206
Typ	Genomförd	96	169	122	40	84	141	156	809
	Inställd	37	56	51	18	33	65	50	309
Brottstyp	Trafikbrott	48	81	31	23	71	18	97	370
	Vapenbrott	6	17	8	7	5	12	17	72
	Bedrägeri etc. ¹	14	16	19	6	10	24	12	99
	Skadegörelse etc. ²	9	23	15	2	15	45	19	128
	Narkotikabrott	30	57	30	21	25	30	35	228
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	32	48	43	18	9	38	36	223
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	37	55	56	16	30	57	56	307
	Övrigt	16	23	37	5	10	18	22	130
Ålder	15-17 år	12	14	13	0	5	16	12	72
	18-20 år	14	8	21	3	14	4	14	79
	21- år	107	203	138	55	98	186	180	966
Häktade	Ja	17	23	30	7	6	24	20	128
	Ej aktuellt	113	202	141	51	111	140	184	942

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 3. Genomförda och inställda förhandlingar.

Andel (%)		Inställdes samma dag	Inställdes 1-3 dagar innan	Inställdes mer än 3 dagar innan	Inställdes men framgår inte när	Förhandlingen genomfördes	Totalt
Tingsrätt	Totalt	8	6	13	1	72	100
	Attunda	8	4	16	0	72	100
	Göteborg	7	6	12	0	75	100
	Malmö	13	5	12	0	70	100
	Nacka	6	17	8	0	69	100
	Solna	3	3	21	1	72	100
	Stockholm	10	7	9	4	69	100
	Södertörn	9	5	11	0	76	100
Typ	Genomförd	0	0	0	0	100	100
	Inställd	30	21	45	3	0	100
Brottstyp	Trafikbrott	8	5	17	1	69	100
	Vapenbrott	17	7	15	3	57	100
	Bedrägeri etc. ¹	13	5	18	1	63	100
	Skadegörelse etc. ²	5	6	16	1	72	100
	Narkotikabrott	8	9	14	1	68	100
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	11	6	13	1	70	100
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	7	6	13	1	73	100
	Övrigt	7	8	12	0	73	100
Ålder	15-17 år	6	3	3	0	87	100
	18-20 år	10	6	3	0	82	100
	21- år	8	6	14	1	71	100
Häktade	Ja	7	4	8	0	81	100
	Ej aktuellt	8	6	13	1	72	100

Antal		Inställdes samma dag	Inställdes 1-3 dagar innan	Inställdes mer än 3 dagar innan	Inställdes men framgår inte när	Förhandlingen genomfördes	Totalt
Tingsrätt	Totalt	94	65	140	9	810	1 118
	Attunda	10	5	21	0	96	133
	Göteborg	16	13	27	0	169	225
	Malmö	22	9	20	0	122	173
	Nacka	3	10	5	0	40	58
	Solna	3	4	25	1	84	117
	Stockholm	21	15	19	8	142	206
	Södertörn	18	9	23	0	156	206
Typ	Genomförd	0	0	0	0	809	809
	Inställd	94	65	140	9	1	309
Brottstyp	Trafikbrott	30	20	62	3	255	370
	Vapenbrott	13	5	11	2	41	72
	Bedrägeri etc. ¹	13	5	18	1	63	99
	Skadegörelse etc. ²	6	8	20	1	93	128
	Narkotikabrott	19	20	31	3	155	228
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	24	13	29	2	156	223
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	22	19	40	3	222	307
	Övrigt	10	10	16	0	95	130
Ålder	15-17 år	5	2	2	0	63	72
	18-20 år	8	4	2	0	65	79
	21- år	82	58	136	9	681	966
Häktade	Ja	8	6	10	0	104	128
	Ej aktuellt	77	55	126	8	676	942

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 4. Genomförd förhandling - tid från stämningsansökan till datum för genomförd förhandling.

Andel (%)		0-2 månader	2-6 månader	6-12 månader	12-24 månader	Mer än 24 månader	Totalt
	Totalt	44	34	14	7	2	100
Tingsrätt	Attunda	47	26	18	5	4	100
	Göteborg	18	38	25	14	3	100
	Malmö	65	23	6	6	1	100
	Nacka	33	39	25	3	0	100
	Solna	35	34	19	12	0	100
	Stockholm	33	48	10	5	4	100
	Södertörn	71	26	1	1	0	100
Typ	Genomförd	44	34	14	7	2	100
	Inställd	0	0	0	0	0	0
Brottstyp	Trafikbrott	35	39	15	10	1	100
	Vapenbrott	42	22	22	11	3	100
	Bedrägeri etc. ¹	28	35	18	6	14	100
	Skadegörelse etc. ²	46	38	6	8	1	100
	Narkotikabrott	38	33	22	6	1	100
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	47	28	17	7	1	100
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	49	31	11	7	2	100
	Övrigt	43	28	13	16	0	100
Ålder	15-17 år	90	10	0	0	0	100
	18-20 år	65	18	8	7	2	100
	21- år	38	37	15	8	2	100
Häktade	Ja	80	9	7	3	0	100
	Ej aktuellt	38	37	15	8	2	100

Antal		0-2 månader	2-6 månader	6-12 månader	12-24 månader	Mer än 24 månader	Totalt
	Totalt	348	266	108	56	15	793
Tingsrätt	Attunda	45	25	17	5	4	96
	Göteborg	31	64	42	24	6	167
	Malmö	78	28	7	7	1	121
	Nacka	13	16	10	1	0	40
	Solna	29	29	16	10	0	84
	Stockholm	46	66	14	7	5	137
	Södertörn	105	39	1	2	0	147
Typ	Genomförd	348	266	108	56	15	793
	Inställd	0	0	0	0	0	0
Brottstyp	Trafikbrott	90	99	38	25	2	255
	Vapenbrott	17	9	9	4	1	40
	Bedrägeri etc. ¹	17	22	11	3	8	61
	Skadegörelse etc. ²	43	35	6	8	1	92
	Narkotikabrott	58	50	34	9	2	153
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	71	42	26	10	1	150
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	106	66	25	16	3	216
	Övrigt	40	26	12	15	0	94
Ålder	15-17 år	56	6	0	0	0	62
	18-20 år	42	12	5	5	1	65
	21- år	251	248	102	51	14	666
Häktade	Ja	80	9	7	3	0	100
	Ej aktuellt	252	249	98	53	14	666

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 5. Delgivning har skett genom...Mer än ett svarsalternativ är möjligt.

Andel (%)		Vitt kort	Stämningssmannadelgivning	Telefordelgivning	Bekräftelse på mottagning av handling via telefon	Husrannsakan för delgivning
Tingsrätt	Totalt	69	20	0	1	0
	Attunda	67	21	0	2	1
	Göteborg	53	14	1	1	0
	Malmö	88	21	0	3	0
	Nacka	92	25	0	0	0
	Solna	63	26	0	0	0
	Stockholm	67	23	1	0	0
	Södertörn	71	19	1	3	0
Typ	Genomförd	70	10	0	1	0
	Inställd	66	48	1	4	0
Brottstyp	Trafikbrott	60	24	0	2	0
	Vapenbrott	62	32	1	0	0
	Bedrägeri etc. ¹	68	27	0	2	0
	Skadegörelse etc. ²	73	18	1	2	0
	Narkotikabrott	62	34	1	1	0
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	77	16	0	0	1
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	76	24	0	1	0
	Övrigt	76	18	1	2	0
Ålder	15-17 år	93	2	0	0	0
	18-20 år	72	10	1	0	0
	21- år	67	22	0	2	0
Häktade	Ja	68	21	0	1	0
	Ej aktuellt	69	19	1	2	0

Antal		Vitt kort	Stämningssmannadelgivning	Telefordelgivning	Bekräftelse på mottagning av handling via telefon	Husrannsakan för delgivning	Totalt
Tingsrätt	Totalt	770	226	5	16	1	1 118
	Attunda	89	28	0	3	1	133
	Göteborg	119	32	1	1	0	225
	Malmö	152	36	0	6	0	173
	Nacka	54	15	0	0	0	58
	Solna	74	30	0	0	0	117
	Stockholm	137	47	2	1	0	206
	Södertörn	147	39	2	6	0	206
Typ	Genomförd	566	77	2	5	0	809
	Inställd	204	149	3	12	1	309
Brottstyp	Trafikbrott	222	90	1	6	0	370
	Vapenbrott	45	23	1	0	0	72
	Bedrägeri etc. ¹	68	26	0	2	0	99
	Skadegörelse etc. ²	93	23	1	2	0	128
	Narkotikabrott	142	78	2	3	0	228
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	172	37	1	1	1	223
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	233	72	1	2	0	307
	Övrigt	99	23	1	2	0	130
Ålder	15-17 år	67	1	0	0	0	72
	18-20 år	57	8	1	0	0	79
	21- år	647	217	4	16	1	966
Häktade	Ja	87	27	0	1	0	128
	Ej aktuellt	649	180	5	14	1	942

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 6. Delgivning har skett genom...Annat sätt, ange

Tingsrätt	Text	Tingsrätt	Text	Tingsrätt	Text
Attunda	häktning	Malmö	person efterlysning	Stockholm	tt satt häktade
Attunda	häktning	Malmö	senare häktning	Södertörn	häktning
Attunda	häktning	Malmö	tt häktad	Södertörn	häktning
Attunda	häktning	Malmö	tt i häkte	Södertörn	häktning
Attunda	häktning	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	häktning	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	häktning framställning avslagen	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	person efterlysning	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	tt i häkte	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	tt i häkte	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	tt i häkte	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Attunda	tt i häkte	Malmö	tt i häkte	Södertörn	person efterlysning
Göteborg	häktning	Malmö	tti häkte	Södertörn	t i häkte
Göteborg	häktning	Malmö	överlyttat från Katrineholm	Södertörn	tt i häkte
Göteborg	häktning	Nacka	häktningens beslut	Södertörn	tt i häkte
Göteborg	muntlig delgivning viden	Nacka	häktningens beslut har hävts	Södertörn	tt i häkte
Göteborg	tt i häkte	Nacka	tt i häkte	Södertörn	tt i häkte
Göteborg	tt i häkte	Nacka	tt i häkte	Södertörn	tt i häkte
Göteborg	tt i häkte	Nacka	tt i häkte	Södertörn	tt i häkte
Göteborg	tt i häkte	Nacka	tt i häkte	Södertörn	tt i häkte
Malmö	husrannsakan	Nacka	tt i häkte	Södertörn	tt i häkte
Malmö	häktad	Nacka	även häktad i utevaro	Södertörn	tt i häkte
Malmö	häktning	Solna	Häktade		
Malmö	häktning	Solna	tilltalad är person efterlyst		
Malmö	häktning	Stockholm	häktet Kronoberg		
Malmö	häktning	Stockholm	häktning		
Malmö	häktning	Stockholm	hämtning av polis begärt 2 ggr		
Malmö	häktning vid förhandling i juni	Stockholm	stämningssman fem gånger totalt		
Malmö	person efterlysning	Stockholm	tt i häkte		
Malmö	person efterlysning	Stockholm	tt i häkte		

Tabell 7. Vilken orsak har angivits i enkäten till att förhandlingen ställdes in? Mer än ett svarsalternativ möjligt. Inställda förhandlingar. Andel.

Andel (%)		Den tilltalade inte delgiven stämning och kallelse och inställde sig inte	Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	Mål-säg-ande ej del-given	Vittne ej del-given	Mål-sägande/Vittne delgiven men inställde sig inte	Förhin-der att närvara anmält i förväg	Fel forum	Pre-skrip-tion	Annat proces-suellt hinder	Annat
	Totalt	40	7	0	4	3	17	1	0	26	9
Tingsrätt	Attunda	31	12	0	0	3	17	7	0	33	3
	Göteborg	27	4	2	12	0	22	0	0	33	8
	Malmö	35	9	0	4	0	15	0	0	35	7
	Nacka	50	19	0	0	0	19	0	0	13	6
	Solna	34	3	0	3	3	25	3	0	22	28
	Stockholm	52	5	0	2	8	16	0	0	17	8
	Södertörn	54	8	0	2	4	10	0	2	21	8
Typ	Genomförd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inställd	40	7	0	4	3	17	1	0	26	9
Brottstyp	Trafikbrott	43	5	0	6	1	18	1	0	24	13
	Vapenbrott	43	13	0	3	3	18	0	0	23	7
	Bedrägeri etc. ¹	35	9	0	6	0	11	3	0	41	6
	Skadegörelse etc. ²	39	3	0	3	3	22	3	0	27	3
	Narkotikabrott	46	10	0	1	3	9	1	0	27	3
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	11	14	2	8	8	21	0	0	41	3
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	47	7	0	4	3	13	1	1	24	6
	Övrigt	39	6	0	3	0	16	0	0	30	22
Ålder	15-17 år	38	0	12	12	0	0	0	0	49	0
	18-20 år	23	7	0	16	0	16	0	0	46	0
	21- år	41	8	0	3	3	18	1	0	24	10
Häktade	Ja	22	9	5	0	9	13	0	0	46	0
	Ej aktuellt	40	7	0	4	2	19	1	0	25	11

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 8. Vilken orsak har angivits i enkäten till att förhandlingen ställdes in? Men än ett svarsalternativ möjligt. Inställda förhandlingar. Antal.

Antal		Den tilltalade inte delgiven stämning och kallelse och inställde sig inte	Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	Mål-säg-ande ej del-given	Vittne ej del-given	Mål-sägande/Vittne delgiven men inställde sig inte	Förhin-der att närvara anmält i förväg	Fel forum	Pre-skrip-tion	Annat proces-suellt hinder	Annat	Totalt
	Totalt	125	23	1	12	9	54	4	1	79	29	309
Tingsrätt	Attunda	11	5	0	0	1	6	3	0	12	1	37
	Göteborg	15	2	1	7	0	13	0	0	18	5	56
	Malmö	18	4	0	2	0	8	0	0	18	3	51
	Nacka	9	3	0	0	0	3	0	0	2	1	18
	Solna	11	1	0	1	1	8	1	0	7	9	33
	Stockholm	34	3	0	1	5	10	0	0	11	5	65
	Södertörn	27	4	0	1	2	5	0	1	10	4	50
Typ	Genomförd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inställd	125	23	1	12	9	54	4	1	79	29	309
Brottstyp	Trafikbrott	49	5	0	7	1	21	1	0	27	15	115
	Vapenbrott	14	4	0	1	1	6	0	0	7	2	32
	Bedrägeri etc. ¹	13	3	0	2	0	4	1	0	15	2	37
	Skadegörelse etc. ²	14	1	0	1	1	8	1	0	10	1	35
	Narkotikabrott	34	8	0	1	2	7	1	0	20	2	74
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	7	10	1	6	5	15	0	0	28	2	68
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	40	6	0	3	2	11	1	1	20	5	85
	Övrigt	14	2	0	1	0	6	0	0	11	8	35
Ålder	15-17 år	4	0	1	1	0	0	0	0	5	0	9
	18-20 år	3	1	0	2	0	2	0	0	7	0	14
	21- år	118	22	0	9	9	51	4	1	68	29	286
Häktade	Ja	5	2	1	0	2	3	0	0	11	0	24
	Ej aktuellt	107	20	0	11	6	49	4	1	66	29	266

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 9. Vilken orsak har angivits i enkäten till att förhandlingen ställdes in? Mer än ett svarsalternativ möjligt. Inställda förhandlingar som ställdes in samma dag som de skulle ha genomförts. Andel.

Andel (%)		Den tilltalade inte delgiven stämning och kallelse och inställde sig inte	Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	Målsägande ej delgiven	Vittne ej delgiven	Målsägande/Vittne delgiven men inställde sig inte	Förhinder att närvara anmält i förväg	Fel forum	Pre-skription	Annat processuellt hinder	Annat
Tingsrätt	Totalt	35	21	0	8	10	8	0	0	22	4
	Attunda	12	44	0	0	12	0	0	0	44	12
	Göteborg	21	14	0	36	0	14	0	0	7	0
	Malmö	35	20	0	5	0	5	0	0	35	0
	Nacka	0	67	0	0	0	33	0	0	0	0
	Solna	0	33	0	33	33	33	0	0	0	33
	Stockholm	52	10	0	0	24	10	0	0	14	0
Typ	Södertörn	53	18	0	0	12	0	0	0	24	6
	Genomförd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brottstyp	Inställd	35	21	0	8	10	8	0	0	22	4
	Trafikbrott	38	18	0	15	3	3	0	0	22	11
	Vapenbrott	50	16	0	0	8	17	0	0	16	8
	Bedrägeri etc. ¹	32	26	0	8	0	17	0	0	33	0
	Skadegörelse etc. ²	17	17	0	17	16	16	0	0	32	0
	Narkotikabrott	39	23	0	0	11	5	0	0	22	5
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	4	33	0	10	22	9	0	0	27	0
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	35	24	0	10	10	10	0	0	15	0
	Övrigt	34	22	0	11	0	12	0	0	32	0
	Ålder	15-17 år	52	0	0	25	0	0	0	0	23
	18-20 år	14	13	0	14	0	14	0	0	44	0
	21- år	36	23	0	7	12	8	0	0	20	4
Häktade	Ja	24	13	0	0	24	12	0	0	24	0
	Ej aktuellt	32	23	0	10	8	8	0	0	24	4

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 10. Vilken orsak har angivits i enkäten till att förhandlingen ställdes in? mer än ett svarsalternativ möjligt. Inställda förhandlingar som ställdes in samma dag som de skulle genomförts. Antal.

Antal	Den tilltalade inte delgiven stämning och kallelse och inställde sig inte	Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	Målsägande ej delgiven	Vittne ej delgiven	Målsägande/Vittne delgiven men inställde sig inte	Förhinder att närvara anmält i förväg	Fel forum	Pre-skription	Annat processuellt hinder	Annat	Totalt	
Tingsrätt	Totalt	33	20	0	8	9	8	0	0	21	3	94
	Attunda	1	5	0	0	1	0	0	0	5	1	10
	Göteborg	3	2	0	6	0	2	0	0	1	0	16
	Malmö	8	4	0	1	0	1	0	0	8	0	22
	Nacka	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	3
	Solna	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	3
	Stockholm	11	2	0	0	5	2	0	0	3	0	21
	Södertörn	9	3	0	0	2	0	0	0	4	1	18
Typ	Genomförd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inställd	33	20	0	8	9	8	0	0	21	3	94
Brottstyp	Trafikbrott	12	5	0	5	1	1	0	0	7	3	30
	Vapenbrott	6	2	0	0	1	2	0	0	2	1	13
	Bedrägeri etc. ¹	4	3	0	1	0	2	0	0	4	0	13
	Skadegörelse etc. ²	1	1	0	1	1	1	0	0	2	0	6
	Narkotikabrott	7	4	0	0	2	1	0	0	4	1	19
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	1	8	0	2	5	2	0	0	6	0	24
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	8	5	0	2	2	2	0	0	3	0	22
	Övrigt	3	2	0	1	0	1	0	0	3	0	10
Ålder	15-17 år	2	0	0	1	0	0	0	0	1	0	5
	18-20 år	1	1	0	1	0	1	0	0	3	0	8
	21- år	30	19	0	6	9	6	0	0	16	3	82
Häktade	Ja	2	1	0	0	2	1	0	0	2	0	8
	Ej aktuellt	25	18	0	8	6	7	0	0	19	3	77

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 11. Vilken orsak har angivits i enkäten till att förhandlingen ställdes in? Mer än ett svarsalternativ möjligt. Inställda förhandlingar.

Andel (%)		Den tilltalade inte delgiven stämning och kallelse och inställde sig inte	Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	Målsägande ej delgiven	Vittne ej delgiven	Målsägande/Vittne delgiven men inställde sig inte	Förhinder att närvara anmält i förväg	Fel forum	Preskription	Annat processuellt hinder	Annat
	Totalt	41	7	0	4	3	17	1	0	26	9
Antal utsatta hf	1	28	6	1	4	4	17	2	0	36	10
	2	45	12	0	3	0	18	0	0	20	8
	3	61	5	0	6	3	17	0	0	14	8
	4	75	6	0	0	0	13	6	6	6	0
	5	66	10	0	0	21	13	0	0	0	0
	6	0	0	0	0	0	0	0	0	52	52
	7	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	8	100	0	0	0	0	0	0	0	0	100

Antal		Den tilltalade inte delgiven stämning och kallelse och inställde sig inte	Den tilltalade delgiven men inställde sig inte	Målsägande ej delgiven	Vittne ej delgiven	Målsägande/Vittne delgiven men inställde sig inte	Förhinder att närvara anmält i förväg	Fel forum	Preskription	Annat processuellt hinder	Annat	Totalt*
	Totalt	123	22	1	11	9	49	4	1	77	27	298
Antal utsatta hf	1	44	9	1	7	6	26	3	0	55	16	155
	2	32	9	0	2	0	13	0	0	14	5	72
	3	23	2	0	2	1	7	0	0	5	3	38
	4	13	1	0	0	0	2	1	1	1	0	17
	5	7	1	0	0	2	1	0	0	0	0	10
	6	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
	7	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	8	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1

* För 11 av målen fanns ingen utsatt hf inom den aktuella tidsperioden

Tabell 12. Orsak till att förhandlingen ställdes in. Annat, ange:

Tingsrätt	Text
Attunda	försv har parallell pågående huvf som försenats
Attunda	inställd huvf flyttades till tidigare samma dag
Göteborg	den tt i fängelse utomlands
Göteborg	något oklar anledn till inställd huvf
Göteborg	skäl till inställd huvf framgår ej i akt/vera
Göteborg	åtal nedlagt 090305 pga bristande skäl till åtal
Malmö	huvudförhandl flyttades fram till tidigare än mars
Malmö	målet avskrivs
Malmö	vittne var utomlands
Nacka	först inställt men sedan blev huvf ändå av
Nacka	tt, vittne utomlands
Solna	adv meddel samma dag att tt utomlands
Solna	advokaten har ej fått kallelse och var dubbelbokad
Solna	målet avgjordes på handlingarna, tt erkänt brott
Solna	målet avgörs utan huvudförhandling
Solna	målet kunde avgöras på handlingarna, tt erkänt
Solna	tt befann sig utomlands
Solna	tt erkänner och mål avgörs på handlingarna
Solna	åklagaren har lagt ned åtal, adress till tt okänd
Solna	åklagaren lade ned åtalet
Stockholm	Tjänsteresa i Sydafrika
Stockholm	not: förhandlingen avgjordes på handlingarna
Stockholm	tt erkänner och medger dom i utevaro varpå inställ
Stockholm	tt troligen lämnat landet, målet avskrivs
Stockholm	åtalet beslutades att läggas ned
Södertörn	målet avgörs på handlingarna enlit tt:s önskemål
Södertörn	målet avskrivet
Södertörn	åtal senare nedl (brottstidpunkt ej funnen i VERA)
Södertörn	åtalet lades senare ned

Tabell 13. Om annat processuellt hinder, ange vilket/vilka. Men än ett svarsalternativ möjligt. Inställda förhandlingar där annat processuellt hinder angivits som orsak.

Andel (%)		Ny förhandling	Nytt åtal	Ny personutredning	Förordnande av förvarare	Tolkbehov	Litispens/res judicata	Brister i parts- eller processbehörighet	Inget angivet
	Totalt	31	31	3	3	3	0	0	32
Tingsrätt	Attunda	29	29	0	0	0	0	0	42
	Göteborg	50	38	0	0	0	0	0	13
	Malmö	19	31	0	0	13	0	0	38
	Nacka	0	50	0	50	0	0	0	0
	Solna	14	43	0	0	0	0	0	57
	Stockholm	27	27	0	0	0	0	0	45
	Södertörn	40	10	20	10	0	0	0	20
Typ	Genomförd	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inställd	31	31	3	3	3	0	0	32
Brottstyp	Trafikbrott	29	44	0	0	8	0	0	19
	Vapenbrott	14	41	0	15	0	0	0	29
	Bedrägeri etc. ¹	36	8	13	0	0	0	0	43
	Skadegörelse etc. ²	0	44	0	11	0	0	0	46
	Narkotikabrott	22	66	0	6	0	0	0	6
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	43	27	0	8	0	0	0	26
	Stöld, rån och andra tillgrepsbrott	17	66	0	0	0	0	0	22
	Övrigt	40	11	10	0	0	0	0	40
Ålder	15-17 år	48	24	0	0	0	0	0	28
	18-20 år	67	16	0	0	0	0	0	33
	21- år	26	32	3	3	3	0	0	32
Häktade	Ja	42	29	9	0	0	0	0	20
	Ej aktuellt	28	30	2	3	3	0	0	35

Antal		Ny förhandling	Nytt åtal	Ny personutredning	Förordnande av förvarare	Tolkbehov	Litispens/res judicata	Brister i parts- eller processbehörighet	Inget angivet	Totalt
	Totalt	24	24	2	2	2	0	0	25	79
Tingsrätt	Attunda	4	4	0	0	0	0	0	5	12
	Göteborg	9	7	0	0	0	0	0	2	18
	Malmö	3	6	0	0	2	0	0	7	18
	Nacka	0	1	0	1	0	0	0	0	2
	Solna	1	3	0	0	0	0	0	4	7
	Stockholm	3	3	0	0	0	0	0	5	11
	Södertörn	4	1	2	1	0	0	0	2	10
Typ	Genomförd	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inställd	24	24	2	2	2	0	0	25	79
Brottstyp	Trafikbrott	8	12	0	0	2	0	0	5	27
	Vapenbrott	1	3	0	1	0	0	0	2	7
	Bedrägeri etc. ¹	5	1	2	0	0	0	0	7	15
	Skadegörelse etc. ²	0	4	0	1	0	0	0	4	10
	Narkotikabrott	5	13	0	1	0	0	0	1	20
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	12	7	0	2	0	0	0	7	28
	Stöld, rån och andra tillgrepsbrott	3	13	0	0	0	0	0	4	20
	Övrigt	4	1	1	0	0	0	0	4	11
Ålder	15-17 år	2	1	0	0	0	0	0	1	5
	18-20 år	4	1	0	0	0	0	0	2	7
	21- år	18	22	2	2	2	0	0	22	68
Häktade	Ja	5	3	1	0	0	0	0	2	11
	Ej aktuellt	19	20	1	2	2	0	0	23	66

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 14. Totalt. Hur många olika aktörer är inblandade i det aktuella målet?

Andel (%)		1 aktör	2 aktörer	3 aktörer	4 aktörer	5 aktörer	6 aktörer	7 aktörer	8 aktörer	9 aktörer	10 aktörer eller fler	Totalt
Tingsrätt	Totalt	1	14	16	19	18	13	10	4	4	1	100
	Attunda	0	9	19	19	21	13	10	3	4	2	100
	Göteborg	2	17	14	23	17	11	9	1	6	1	100
	Malmö	1	6	14	15	23	17	10	9	3	1	100
	Nacka	0	2	8	17	19	31	15	4	2	2	100
	Solna	1	21	29	17	5	10	13	3	0	1	100
	Stockholm	4	7	17	16	25	12	11	4	4	0	100
	Södertörn	0	25	13	22	14	7	8	6	4	1	100
Typ	Genomförd	1	13	15	20	18	13	11	5	3	1	100
	Inställd	2	15	18	17	18	13	8	4	5	1	100
Brottstyp	Trafikbrott	1	29	25	18	11	5	8	1	1	1	100
	Vapenbrott	4	20	9	14	14	14	10	8	3	5	100
	Bedrägeri etc. ¹	2	2	20	27	11	9	13	5	6	4	100
	Skadegörelse etc. ²	1	2	14	9	23	25	13	10	2	2	100
	Narkotikabrott	1	12	12	23	19	15	7	5	4	2	100
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	0	0	1	3	22	20	29	12	11	2	100
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	1	6	14	22	18	17	9	7	4	2	100
	Övrigt	4	10	16	28	14	10	9	6	3	1	100
Ålder	15-17 år	0	5	3	16	27	24	6	14	3	2	100
	18-20 år	0	3	4	13	17	24	20	7	8	4	100
	21- år	1	15	18	20	18	11	10	3	3	1	100
Häktade	Ja	0	1	2	11	15	16	19	12	19	5	100
	Ej aktuellt	1	15	18	21	18	12	9	3	2	0	100

Antal		1 aktör	2 aktörer	3 aktörer	4 aktörer	5 aktörer	6 aktörer	7 aktörer	8 aktörer	9 aktörer	10 aktörer eller fler	Totalt
Tingsrätt	Totalt	14	154	178	211	203	141	115	47	42	11	1 116
	Attunda	0	12	25	24	27	17	13	5	6	3	132
	Göteborg	3	39	31	51	39	25	21	2	13	1	225
	Malmö	1	11	25	27	39	30	18	16	6	1	173
	Nacka	0	1	5	10	11	18	9	2	1	1	58
	Solna	1	25	33	20	6	12	15	3	0	1	117
	Stockholm	8	14	34	33	51	25	22	8	8	1	205
	Södertörn	0	52	26	45	29	15	17	12	9	2	206
Typ	Genomförd	6	107	123	159	149	102	90	37	26	6	806
	Inställd	7	47	55	52	54	39	24	11	15	4	309
Brottstyp	Trafikbrott	2	109	93	66	40	18	30	5	3	3	370
	Vapenbrott	3	14	6	10	10	10	7	6	2	3	72
	Bedrägeri etc. ¹	2	2	20	27	11	9	13	5	6	4	99
	Skadegörelse etc. ²	1	2	18	12	29	32	17	13	2	2	128
	Narkotikabrott	3	26	27	54	43	34	15	11	9	6	228
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	1	0	3	7	50	44	64	27	25	3	223
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	2	17	43	68	56	53	27	21	12	8	307
	Övrigt	6	13	21	36	18	13	11	8	3	1	130
Ålder	15-17 år	0	4	2	12	19	17	5	10	2	1	71
	18-20 år	0	2	3	11	14	19	16	6	7	3	79
	21- år	14	148	173	188	171	106	94	32	33	6	965
Häktade	Ja	0	1	2	14	19	21	25	15	25	6	128
	Ej aktuellt	11	145	170	194	165	116	89	31	16	5	941

¹ Bedrägeri, försingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 15. Typ av brott. Mer än ett svarsalternativ möjligt.

Andel (%)		Trafik- brott	Vapen- brott	Bedrä- geri etc. ¹	Skade- görelse etc. ²	Narko- tika- brott	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	Stöld, rån och andra till- greppsbrott	Övrigt
Tingsrätt	Totalt	33	6	9	11	20	20	27	12
	Attunda	36	4	10	7	23	24	28	12
	Göteborg	36	8	7	10	25	21	24	10
	Malmö	18	4	11	8	17	25	32	21
	Nacka	40	12	10	4	37	31	27	8
	Solna	61	4	8	13	21	7	25	8
	Stockholm	9	6	12	22	15	19	28	9
	Södertörn	47	8	6	9	17	18	27	11
Typ	Genomförd	32	5	8	12	19	19	27	12
	Inställd	37	10	12	11	24	22	27	11
Brottstyp	Trafikbrott	100	8	7	3	22	7	12	2
	Vapenbrott	41	100	6	13	57	16	38	8
	Bedrägeri etc. ¹	26	4	100	3	21	8	22	33
	Skadegörelse etc. ²	8	8	3	100	18	15	20	9
	Narkotikabrott	35	18	9	10	100	13	30	4
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	11	5	3	9	13	100	8	5
	Stöld, rån och andra tillgrepps- brott	14	9	7	8	22	6	100	6
Övrigt	6	4	25	9	7	9	14	100	
Ålder	15-17 år	10	3	0	33	13	27	33	9
	18-20 år	11	3	8	26	21	30	49	11
	21- år	37	7	10	9	21	19	25	12
Häktade	Ja	14	8	19	7	36	34	35	11
	Ej aktuellt	37	6	8	12	18	18	26	12

Antal		Trafik- brott	Vapen- brott	Bedrä- geri etc. ¹	Skade- görelse etc. ²	Narko- tika- brott	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	Stöld, rån och andra till- greppsbrott	Övrigt	Totalt
Tingsrätt	Totalt	370	72	99	128	228	223	307	130	1 118
	Attunda	48	6	14	9	30	32	37	16	133
	Göteborg	81	17	16	23	57	48	55	23	225
	Malmö	31	8	19	15	30	43	56	37	173
	Nacka	23	7	6	2	21	18	16	5	58
	Solna	71	5	10	15	25	9	30	10	117
	Stockholm	18	12	24	45	30	38	57	18	206
	Södertörn	97	17	12	19	35	36	56	22	206
Typ	Genomförd	255	40	63	93	154	156	221	95	809
	Inställd	115	32	37	35	74	68	85	35	309
Brottstyp	Trafikbrott	370	29	25	10	81	24	43	8	370
	Vapenbrott	29	72	4	10	41	11	27	6	72
	Bedrägeri etc. ¹	25	4	99	3	21	8	22	33	99
	Skadegörelse etc. ²	10	10	3	128	23	19	26	11	128
	Narkotikabrott	81	41	21	23	228	30	69	10	228
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	24	11	8	19	30	223	17	12	223
	Stöld, rån och andra tillgrepps- brott	43	27	22	26	69	17	307	19	307
Övrigt	8	6	33	11	10	12	19	130	130	
Ålder	15-17 år	7	2	0	24	9	19	24	7	72
	18-20 år	9	2	6	21	16	23	39	9	79
	21- år	354	68	93	84	203	181	244	114	966
Häktade	Ja	17	10	25	9	46	43	45	14	128
	Ej aktuellt	348	56	74	114	171	172	249	113	942

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet
² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott
³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 16. Typ av brott, annat ange:

Tingsrätt	Text	Tingsrätt	Text	Tingsrätt	Text
Attunda	bokföringsbrott	Malmö	bokföringsbrott	Nacka	grovt sjöfylleri
Attunda	bokföringsbrott, försvarande av skattekontroll	Malmö	bokföringsbrott	Nacka	olovlig försäljning av alkohol-drycker underårig
Attunda	bokföringsbrott, försvarande av skattekontroll	Malmö	bokföringsbrott	Nacka	smuggling
Attunda	djurplågeri	Malmö	bokföringsbrott och försvarande av skattekontroll	Solna	bokföringsbrott, försvarande av skattekontroll
Attunda	ej fört erforderliga anteckningar (arbetsgivare)	Malmö	bokföringsbrott och försvarande av skattekontroll	Solna	bokföringsbrott, försvarande av skattekontroll
Attunda	grovt penninghäleri	Malmö	bokföringsbrott och försvarande av skattekontroll	Solna	förtydligande: stöld och bedrägligt beteende
Attunda	grovt bokföringsbrott	Malmö	brott mot lotterilagen	Solna	vitesföreläggande
Attunda	grovt sjöfylleri	Malmö	brott mot lotterilagen och talan om förverkande	Stockholm	Grovt sjöfylleri
Attunda	skattebrott alternativt vårdslös skatteuppgift	Malmö	dopningsbrott	Stockholm	brott mot lagen om totalförsvarsplikt
Attunda	skattebrott, bokföringsbrott	Malmö	försvarande av skattekontroll	Stockholm	grovt bokföringsbrott
Attunda	smuggling	Malmö	grovt bokföringsbrott, brutit mot näringsförbud	Stockholm	grovt insiderbrott (finans)
Attunda	överträdande av besöksförbud	Malmö	grovt skattebrott	Stockholm	låtitt hund löpa lös utan tillsyn
Attunda	överträdelse av besöksförbud	Malmö	narkotikasmuggling	Stockholm	olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor
Göteborg	bilregistr-skyld ej väl synligt	Malmö	narkotikasmuggling	Stockholm	olovlig försäljning av alkohol, grovt brott
Göteborg	bokföringsbrott	Malmö	narkotikasmuggling	Stockholm	skönmässigt taxerad inkomst under 2002-2004
Göteborg	bokföringsbrott	Malmö	narkotikasmuggling	Stockholm	talan om utdömande av vite
Göteborg	bokföringsbrott	Malmö	narkotikasmuggling	Stockholm	undanröjande av villkorlig dom till samh-tjänst
Göteborg	bokföringsbrott	Malmö	narkotikasmuggling	Södertörn	bokföringsbrott
Göteborg	bokföringsbrott	Malmö	narkotikasmuggling	Södertörn	brott mot totalförsvarsplikten
Göteborg	brott mot alkohol-lagen	Malmö	olovlig befattning med smuggelgods	Södertörn	grovt bokföringsbrott
Göteborg	brott mot sjöl (överkl beslut vattenföroren-avgift)	Malmö	skattebrott alt vårdlös skatteredovisning	Södertörn	grovt bokföringsbrott, skattebrott
Göteborg	brott mot utlänningslagen	Malmö	skattebrott, förvarande av skattekontroll	Södertörn	olovlig försäljning av alkohol-drycker
Göteborg	brott mot utlänningslagen	Malmö	smuggling	Södertörn	Överförmyndarnämnden vill ha talan om utdöma vite
Göteborg	märkesförfälskning	Malmö	smuggling	Södertörn	överträdelse av besöksförbud
Göteborg	olovligt anskaff av alkoholdrycker till minderårig	Malmö	undanröjande av påföljd		
Göteborg	olovligt innehav av alkoholdrycker	Malmö	undanröjande av skyddstillsyn		
Göteborg	smuggling	Malmö	åtalet ogillades		
Göteborg	undanröv av villk. dom+samhtjänst till fängels 1 mån	Malmö	åtalet ogillades		
Göteborg	överträdelse av besöksförbud	Malmö	åtalet ogillas		
Malmö	(mordbrand)	Nacka	grovt bokföringsbrott och försv av skattekontroll		

Tabell 17. Tid mellan datum för första information i dagboken/akten och stämningsansökan. Antal dagar.

		Medel- värde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer
	Totalt	45	0	0	0	0	29	167	833	499
Tingsrätt	Attunda	70	0	0	0	0	72	221	833	70
	Göteborg	42	0	0	0	0	21	167	729	79
	Malmö	30	0	0	0	0	24	92	632	130
	Nacka	93	0	0	4	23	103	268	507	21
	Solna	30	0	0	0	0	23	169	226	39
	Stockholm	45	0	0	0	0	16	159	762	93
	Södertörn	48	0	0	0	0	26	160	732	67
Typ	Genomförd	46	0	0	0	0	42	168	833	305
	Inställd	43	0	0	0	0	7	161	762	194
Brottstyp	Trafikbrott	18	0	0	0	0	0	53	458	132
	Vapenbrott	36	0	0	0	0	14	168	458	40
	Bedrägeri etc. ¹	95	0	0	0	19	162	303	762	58
	Skadegörelse etc. ²	62	0	0	0	0	139	222	507	50
	Narkotikabrott	38	0	0	0	0	19	155	729	113
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	77	0	0	0	31	117	207	833	128
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	28	0	0	0	0	17	113	458	143
	Övrigt	71	0	0	0	7	92	222	732	67
Ålder	15-17 år	75	0	0	0	42	167	173	296	32
	18-20 år	49	0	0	0	4	30	222	595	43
	21- år	42	0	0	0	0	22	155	833	424
Häktade	Ja	57	0	0	8	17	53	162	762	84
	Ej aktuellt	44	0	0	0	0	26	169	833	389

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 18. Tid mellan att brottet begicks och stämningsansökan. Antal dagar.

		Medel- värde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer
Tingsrätt	Totalt	235	0	18	51	123	246	551	3 314	652
	Attunda	330	1	46	103	153	303	773	3 314	102
	Göteborg	246	0	22	64	156	286	418	2 441	119
	Malmö	266	0	15	46	126	250	632	2 788	113
	Nacka	222	8	18	34	118	354	551	1 154	29
	Solna	209	8	32	52	120	238	401	1 462	54
	Stockholm	246	4	16	65	119	205	479	2 500	127
	Södertörn	152	4	17	30	77	179	309	2 175	108
Typ	Genomförd	228	0	17	47	118	238	465	3 314	414
	Inställd	256	1	21	62	134	266	612	2 463	238
Brottstyp	Trafikbrott	134	0	16	30	86	178	286	3 314	207
	Vapenbrott	146	8	15	37	81	210	303	669	47
	Bedrägeri etc. ¹	841	9	101	233	643	1 462	2 072	3 314	59
	Skadegörelse etc. ²	186	8	47	87	130	245	386	773	71
	Narkotikabrott	191	0	36	72	133	220	416	3 314	145
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	253	7	24	87	173	280	482	1 803	136
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	152	0	11	54	102	185	292	3 314	191
	Övrigt	650	8	33	169	339	796	1 536	3 314	77
Ålder	15-17 år	149	10	52	86	140	200	246	562	38
	18-20 år	159	1	14	56	115	237	280	637	50
	21- år	249	0	17	46	123	259	606	3 314	564
Häktade	Ja	170	1	8	17	68	169	427	3 314	75
	Ej aktuellt	249	0	22	57	126	257	590	2 788	539

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 19. Tid mellan datum för stämningsansökan och målets första utsatta huvudförhandling. Antal dagar.

		Medel- värde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer
	Totalt	85	0	9	31	56	111	190	903	720
Tingsrätt	Attunda	96	4	12	37	85	136	179	705	110
	Göteborg	144	1	14	60	117	190	306	903	137
	Malmö	52	2	7	27	42	58	93	620	125
	Nacka	80	0	7	47	61	135	168	226	29
	Solna	107	4	19	40	58	159	290	294	58
	Stockholm	70	1	7	31	56	90	130	699	145
	Södertörn	46	4	12	23	35	50	84	648	116
Typ	Genomförd	78	0	7	26	53	96	181	705	453
	Inställd	106	2	23	41	69	135	198	903	267
Brottstyp	Trafikbrott	100	1	25	41	68	126	225	699	223
	Vapenbrott	88	6	7	29	52	135	224	398	52
	Bedrägeri etc. ¹	101	2	7	35	76	132	248	363	72
	Skadegörelse etc. ²	83	3	10	14	43	94	175	903	78
	Narkotikabrott	91	2	7	29	61	126	224	471	156
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	78	0	7	17	50	83	190	705	148
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	79	3	7	22	51	111	175	512	213
	Övrigt	79	2	7	29	57	117	204	321	89
	Ålder	15-17 år	15	6	7	12	14	14	26	41
	18-20 år	45	4	7	14	34	50	70	705	53
	21- år	94	0	10	38	59	120	209	903	626
Häktade	Ja	24	0	4	6	7	33	66	169	89
	Ej aktuellt	95	3	19	38	58	119	217	903	592

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 20. Antal utsatta huvudförhandlingar.

		Medel- värde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer
	Totalt	2	1	1	1	1	2	3	8	731
Tingsrätt	Attunda	1	1	1	1	1	2	2	5	110
	Göteborg	1	1	1	1	1	2	3	8	139
	Malmö	2	1	1	1	1	2	3	6	128
	Nacka	2	1	1	1	1	2	4	7	31
	Solna	1	1	1	1	1	1	2	4	58
	Stockholm	2	1	1	1	1	2	4	6	147
	Södertörn	2	1	1	1	1	2	3	7	118
Typ	Genomförd	1	1	1	1	1	1	2	7	460
	Inställd	2	1	1	1	1	2	4	8	271
Brottstyp	Trafikbrott	2	1	1	1	1	2	3	8	224
	Vapenbrott	2	1	1	1	1	2	3	5	52
	Bedrägeri etc. ¹	2	1	1	1	2	2	4	7	73
	Skadegörelse etc. ²	1	1	1	1	1	2	3	5	81
	Narkotikabrott	2	1	1	1	1	2	3	7	159
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	1	1	1	1	1	2	3	7	151
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	1	1	1	1	1	1	3	7	213
	Övrigt	2	1	1	1	1	2	3	8	93
	Ålder	15-17 år	1	1	1	1	1	1	2	41
	18-20 år	1	1	1	1	1	2	3	54	
	21- år	2	1	1	1	1	2	3	8	636
Häktade	Ja	1	1	1	1	1	1	2	5	89
	Ej aktuellt	2	1	1	1	1	2	3	8	602

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 21. Antal utsatta huvudförhandlingar.

Andel (%)		1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totalt
	Totalt	70	17	6	4	2	0	1	0	0	100
Tingsrätt	Attunda	73	18	3	3	4	0	0	0	0	100
	Göteborg	71	17	6	5	1	0	0	1	0	100
	Malmö	71	14	9	3	1	1	0	0	0	100
	Nacka	52	29	6	4	0	0	10	0	0	100
	Solna	81	12	4	3	0	0	0	0	0	100
	Stockholm	71	13	5	6	5	1	0	0	0	100
	Södertörn	66	23	8	1	3	0	1	0	0	100
Typ	Genomförd	77	15	3	3	2	0	1	0	0	100
	Inställd	52	24	13	6	3	1	1	0	0	100
Brottstyp	Trafikbrott	63	22	7	4	3	0	1	0	0	100
	Vapenbrott	60	26	8	5	1	0	0	0	0	100
	Bedrägeri etc. ¹	47	35	1	8	8	1	1	0	0	100
	Skadegörelse etc. ²	74	9	12	4	1	0	0	0	0	100
	Narkotikabrott	64	20	8	4	1	0	2	0	0	100
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	74	15	7	0	1	0	2	0	0	100
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	76	12	7	3	2	0	0	0	0	100
Ålder	Övrigt	62	21	8	6	1	1	0	1	0	100
	15-17 år	92	8	0	0	0	0	0	0	0	100
	18-20 år	68	19	12	0	0	0	0	0	0	100
Häktade	21- år	69	18	6	4	2	0	1	0	0	100
	Ja	84	10	4	0	2	0	0	0	0	100
	Ej aktuellt	68	18	6	4	2	0	1	0	0	100

Antal		1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totalt
	Totalt	770	188	65	40	23	3	7	1	0	1 097
Tingsrätt	Attunda	95	23	4	4	5	0	0	0	0	131
	Göteborg	160	38	13	11	1	0	0	1	0	224
	Malmö	118	23	15	6	2	2	0	0	0	166
	Nacka	30	17	3	2	0	0	6	0	0	58
	Solna	92	14	5	3	0	0	0	0	0	114
	Stockholm	140	26	10	12	9	1	0	0	0	199
	Södertörn	135	46	15	2	6	0	1	0	0	205
Typ	Genomförd	615	116	26	23	13	1	4	0	0	799
	Inställd	155	72	38	17	10	2	2	1	0	298
Brottstyp	Trafikbrott	229	79	25	13	10	1	2	1	0	361
	Vapenbrott	42	18	5	3	1	0	0	0	0	70
	Bedrägeri etc. ¹	46	34	1	8	7	1	1	0	0	98
	Skadegörelse etc. ²	93	11	15	5	1	0	0	0	0	125
	Narkotikabrott	146	46	18	8	3	0	6	0	0	227
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	161	34	16	1	2	0	4	0	0	219
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	231	36	21	11	5	0	1	0	0	304
Ålder	Övrigt	80	27	11	7	1	1	0	1	0	129
	15-17 år	65	6	0	0	0	0	0	0	0	71
	18-20 år	54	15	10	0	0	0	0	0	0	79
Häktade	21- år	650	167	55	40	23	3	7	1	0	947
	Ja	106	13	5	0	2	0	0	0	0	127
	Ej aktuellt	636	167	55	38	21	3	7	1	0	929

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet
² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott
³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 22. Genomsnittlig tid mellan huvudförhandlingar. Tid i dagar.

		Medelvärde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer	
Tingsrätt	Totalt	123	1	22	42	91	147	245	1 264	410	
	Attunda	188	2	35	68	127	196	342	1 264	50	
	Göteborg	175	1	23	56	139	246	329	1 042	60	
	Malmö	93	2	12	35	57	98	195	504	73	
	Nacka	116	7	49	69	105	140	204	313	31	
	Solna	95	6	55	63	91	112	158	268	23	
	Stockholm	122	4	23	42	105	154	224	610	98	
	Södertörn	71	2	20	30	52	95	140	453	75	
Typ	Genomförd	129	1	15	40	91	156	276	1 264	166	
	Inställd	115	2	29	45	91	136	203	1 141	244	
Brottstyp	Trafikbrott	108	2	26	41	84	139	196	1 141	161	
	Vapenbrott	103	4	30	35	57	145	255	411	34	
	Bedrägeri etc. ¹	158	2	35	54	115	190	293	1 141	65	
	Skadegörelse etc. ²	134	2	7	45	84	155	366	504	46	
	Narkotikabrott	117	4	35	56	96	140	211	661	107	
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	125	1	8	28	98	152	313	504	65	
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	131	2	21	42	77	140	318	1 264	112	
	Övrigt	138	6	14	49	100	174	274	1 141	61	
	Ålder	15-17 år	57	8	8	70	70	70	70	70	2
		18-20 år	134	2	2	23	58	145	504	504	23
21- år		122	1	26	43	91	148	238	1 264	385	
Häktade	Ja	77	3	7	15	45	98	255	324	29	
	Ej aktuellt	126	1	23	43	91	148	246	1 264	360	

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 23. Tid mellan datum för beslut om senaste huvudförhandling och datum för kontakt med DGC.

		Medelvärde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer	
Tingsrätt	Totalt	21	0	0	1	4	35	53	132	49	
	Attunda	30	0	0	0	15	45	105	132	12	
	Göteborg	8	0	0	0	5	16	22	22	4	
	Malmö	27	0	0	4	35	43	55	55	7	
	Nacka	1	0	0	0	1	1	1	1	3	
	Solna	12	0	1	1	1	7	34	73	7	
	Stockholm	27	1	1	1	5	48	96	96	9	
	Södertörn	20	1	1	2	24	34	42	42	7	
Typ	Genomförd	17	0	0	1	2	17	43	132	19	
	Inställd	24	0	0	1	15	42	73	105	30	
Brottstyp	Trafikbrott	23	0	1	1	4	42	53	132	21	
	Vapenbrott	24	0	0	0	45	45	45	45	2	
	Bedrägeri etc. ¹	31	2	2	2	15	48	96	96	6	
	Skadegörelse etc. ²	1	0	0	0	0	1	7	7	5	
	Narkotikabrott	17	0	0	1	3	22	53	132	17	
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	13	0	0	0	3	10	45	45	5	
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	19	0	0	1	3	35	43	105	16	
	Övrigt	11	0	0	0	2	15	55	55	9	
	Ålder	15-17 år
		18-20 år	0	0	0	0	0	0	0	0	2
21- år		22	0	0	1	5	35	55	132	47	
Häktade	Ja	41	35	35	35	35	48	48	48	2	
	Ej aktuellt	22	0	0	1	4	35	55	132	43	

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 24. Häktning.

		Andel (%)			Antal		
		Häktning	Ej aktuellt	Totalt	Häktning	Ej aktuellt	Totalt
Tingsrätt	Totalt	12	88	100	128	942	1 069
	Attunda	13	87	100	17	113	130
	Göteborg	10	90	100	23	202	225
	Malmö	18	82	100	30	141	171
	Nacka	12	88	100	7	51	58
	Solna	6	94	100	6	111	117
	Stockholm	15	85	100	24	140	164
Typ	Södertörn	10	90	100	20	184	204
	Genomförd	13	87	100	104	676	780
Brottstyp	Inställd	8	92	100	24	266	290
	Trafikbrott	5	95	100	17	348	366
	Vapenbrott	15	85	100	10	56	66
	Bedrägeri etc. ¹	25	75	100	25	74	98
	Skadegörelse etc. ²	7	93	100	9	114	123
	Narkotikabrott	21	79	100	46	171	217
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	20	80	100	43	172	215
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	15	85	100	45	249	294
	Övrigt	11	89	100	14	113	128
	Ålder	15-17 år	2	98	100	1	66
18-20 år		23	77	100	18	61	79
21- år		12	88	100	109	814	923
Häktade	Ja	100	0	100	128	0	128
	Ej aktuellt	0	100	100	0	942	942

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 25. Antal dagar som DGC getts för sitt uppdrag. Tid i dagar, där datum finns angivet. Inställda förhandlingar.

		Medel- värde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer
Tingsrätt	Totalt	47	0	13	25	38	64	95	196	195
	Attunda	66	5	10	20	44	107	123	196	22
	Göteborg	41	6	14	21	38	56	70	85	31
	Malmö	38	19	21	24	32	53	60	60	12
	Nacka	65	35	36	40	70	83	96	107	15
	Solna	52	3	18	29	41	69	111	125	33
	Stockholm	42	0	8	19	31	50	95	164	44
Typ	Södertörn	35	1	10	20	33	42	68	87	38
	Genomförd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brottstyp	Inställd	47	0	13	25	38	64	95	196	195
	Trafikbrott	46	1	11	21	39	60	91	157	89
	Vapenbrott	34	1	10	20	35	40	56	104	25
	Bedrägeri etc. ¹	48	0	1	27	41	64	98	123	27
	Skadegörelse etc. ²	53	6	19	27	36	71	119	196	36
	Narkotikabrott	46	5	20	27	38	61	84	157	75
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	27	7	7	15	21	44	50	77	11
	Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	49	1	11	29	40	64	111	164	56
	Övrigt	54	14	20	29	42	80	123	123	18
	Ålder	15-17 år	-	-	-	-	-	-	-	-
18-20 år		23	1	1	1	26	42	42	42	3
21- år		47	0	14	25	38	64	95	196	192
Häktade	Ja	13	0	0	0	1	20	46	46	6
	Ej aktuellt	48	3	15	26	39	64	95	196	177

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tabell 26. Antal dagar som DGC har överskridit deadline. Tid i dagar där datum finns angivet, och datumet visade på tidsöverskridande. Inställda förhandlingar.

		Medel- värde	Min	P10	Q1	Median	Q3	P90	Max	Antal observationer
	Totalt	17	1	1	1	4	6	29	362	44
Tingsrätt	Attunda	4	3	3	3	4	5	5	5	2
	Göteborg	7	1	1	2	6	8	23	23	8
	Malmö	14	1	1	1	4	6	80	80	7
	Nacka	24	1	1	1	7	64	64	64	3
	Solna	13	1	1	1	4	29	50	50	7
	Stockholm	31	1	1	1	3	5	14	362	13
	Södertörn	5	1	1	3	5	8	10	10	4
Typ	Genomförd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inställd	17	1	1	1	4	6	29	362	44
Brottstyp	Trafikbrott	28	1	1	2	5	10	64	362	22
	Vapenbrott	14	1	1	1	6	6	50	50	4
	Bedrägeri etc. ¹	5	1	1	1	5	6	14	14	9
	Skadegörelse etc. ²	3	1	1	2	3	3	5	5	5
	Narkotikabrott	3	1	1	1	2	4	7	7	9
	Brott mot liv, hälsa, frihet, frid och familj ³	3	1	1	1	3	4	4	4	2
	Stöld, rån och andra tillgrepps- brott	9	1	1	1	6	7	50	50	9
	Övrigt	7	1	1	2	5	6	23	23	6
Ålder	15-17 år	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	18-20 år	6	6	6	6	6	6	6	6	1
	21- år	17	1	1	1	4	6	29	362	43
Häktade	Ja	4	1	1	1	6	6	6	6	2
	Ej aktuellt	18	1	1	1	4	6	29	362	41

¹ Bedrägeri, förskingring, förfalskning, brott mot borgenärer och annan oredlighet/trolöshet

² Skadegörelse, brott mot allmän ordning, allmän verksamhet, staten och allmänfarliga brott

³ Även sexualbrott inkluderas här

Tidigare utgivna rapporter från Riksrevisionen

Rapporter utgivna före 2009 finns tillgängliga på Riksrevisionens webbplats, www.riksrevisionen.se.

- 2009 2009:1 Omställningskrav i sjukförsäkringen – att pröva sjukas förmåga i annat arbete
- 2009:2 Försäkringskassans inköp av IT-lösningar
- 2009:3 Skatteuppskov. Regeringens redovisning av bostadsuppskov och pensionsavdrag
- 2009:4 Swedfund International AB och samhällsuppdraget
- 2009:5 En effektiv och transparent plan- och byggprocess? Exemplet buller
- 2009:6 Energideklarationer – få råd för pengarna
- 2009:7 Beslut om sjukpenning – har försäkringskassan tillräckliga underlag?
- 2009:8 Riksrevisorernas årliga rapport 2009
- 2009:9 Regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB
- 2009:10 Psykiatrin och effektiviteten i det statliga stödet
- 2009:11 Försvarsmaktens personalförsörjning – med fokus på officersförsörjningen
- 2009:12 Hanteringen av unga lagöverträdare – en utdragen process
- 2009:13 Omställningskraven i arbetslöshetsförsäkringen
- 2009:14 Tillämpningen av den finanspolitiska ramverket. Regeringens redovisning i 2009 års ekonomiska vårproposition
- 2009:15 Sidas stöd till utveckling av kapacitet i mottagarländernas statsförvaltning
- 2009:16 Underhåll av belagda vägar
- 2009:17 Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket. Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2010
- 2009:18 IT-investeringar över gränserna
- 2009:19 E-legitimation – en underutnyttjad resurs
- 2009:20 Jobbskatteavdraget
- 2009:21 Vad är Sveriges utsläppsrätter värda? Hanteringen och rapporteringen av Sveriges Kyotoenheter
- 2009:22 Jobb- och utvecklingsgaranti – en garanti för jobb?
- 2009:23 Länsplanerna för regional transportinfrastruktur
- 2009:24 Internationell skattekontroll. Skatteverkets informationsutbyte med andra länder

- 2009:25 Resursstyrning i högskolans grundutbildning
- 2009:26 Statens garantier i finanskrisen
- 2009:27 Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott.
Verkställighetsplanering och samverkan inför de intagnas frigivning
- 2009:28 Studenternas anställningsbarhet – regeringens och högskolans insatser
- 2009:29 Gäststudenter i högre utbildning – antagning till svenska lärosäten och prövning av uppehållstillstånd
- 2009:30 Omlokalisering av myndigheter
- 2009:31 Tillsynen av överförmyndarna – uppföljningsgranskning
- 2010 2010:1 Styrning inom arbetsmarknadspolitiken – mål, styrkort och modeller för resursfördelning
- 2010:2 Regeringens försäljning av Vasakronan
- 2010:3 Från många till en – sammanslagningar av myndigheter
- 2010:4 Klassificering av kurser vid universitet och högskolor – regeringens styrning och Högskoleverkets uppföljning
- 2010:5 Arbetspraktik
- 2010:6 Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter

Beställning: publikationsservice@riksrevisionen.se